స్త్రీ వసనాపరుడైన ప్రేమించుడు సొమ్ము కాదే ప్రేమ
కూతురును కూడా వివాహమాడుటకై వెనుదీయక తగినవాడుగా
ప్రేమించు మన్న ప్రియనీ ప్రియులను సందేహానికై కాయగోళ్ల
ప్రియుల్లారా. బదులు వారికై. కన్నూ కూడేదని తెలిసికొని
ఉన్నాలా పదులు ఇందులో యేవి కన్నెగయుల సమయానికి
ఉత్పత్తి, వర్షాగ, బాలనముందు నిదానకై ప్రారంభించు రాత్రి పెద్దవారి
నాటి మొగ యేడు నాడనే.

9 | 5 | 1

శ్రీః

కన్నకూతురు

(సాంఘిక నాటకం)

రచయిత:

ఆముజాల నరసింహమూర్తి
హిందీప్రచారక్
తోలేరు.

(వెల రు 2-0-0

మొదటి ముద్రణ 1958

రెండవ ముద్రణ 1959

ముద్రణ :

సీతారామ పవర్ ప్రెస్, భీమవరం

ర చ యి త :

ఆముజాల నరసింహమూర్తి

మాతృశ్రీకి అంకితము

శ్రీయుతసచ్చరిత్రయు, వశిష్ఠసగోత్రియు, నాముజాల నా
రాయణ ధర్మపత్నియు, జనాదృతిపాత్రయు, నైనయట్టి ని
ర్మాయకు, నచ్చమాంబికకు, మాజనయిత్రికి, నంకితంబుగా
నాయనఃగుంగుమారిత యనందగు నీ కృతినిత్తుభక్తిమై.

మనవి

నా యీ "కన్నకూతురు" బాల్యాత్ప్రభృతి పవిత్ర భారతీమాత స్తన్యబాలతో నలవరచుకొని, నాటక రచనావిశారదులు, కళాకారులు, విమర్శకులు, సహృదయులునగు నా మిత్రులు మద్దాల బాలాజీరావు (వీరవాసరం) పోలిశెట్టి రంగనాయకులు (కొప్పర్రు) ఇర్రింకి నారాయణ స్వామి (తోలేరు) కుమ్మరపుర్గు శంకరరావు (వి. యమ్. శంబరదివి) గార్ల వాగ్భూషణ భూషితురాలై పరిణయమునాడు మహామహోపాధ్యాయ, కవిసార్వభౌమ, ఆంధ్రప్రదేశ ప్రభుత్వాస్థానకవి, బహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలవారి యాశీస్సులను బడయఁగలిగి యింకను అనేక కవి, గాయక, పండిత నటీనటుల మన్ననలనందుకొనిన యదృష్టవంతురాలు.

ఈమె చరిత్ర యే సంస్థనుగాని, వ్యక్తినిగాని వుద్దేశించి రచింపఁ బడినది కాదనియు, స్వకపోలకల్పితమనియు విన్నవించుకొనుచున్నాను.

ఈమె భావి భాగ్యోదయానికి దోహదమిచ్చిన మిత్రులకు, ప్రథమమున నాశీస్సులఁ బ్రసాదించిన కవిసార్వభౌములకు, సమీక్షలు వ్రాసిన ఆంధ్రదైనిక పత్రిక (మద్రాస్) దేశబంధు (నరసాపురం) సంపాదకులకు ప్రథమ ప్రదర్శనమునఁబాల్గొని ప్రజాహృదయములఁ జూరగొనిన శ్రీ మురళీకృష్ణ నాట్యకళాసమితి (వీరవాసరం) వారికి మరియు తన్నిర్వాహకులకు, ముఖ్యముగాఁ బెక్కు ప్రదర్శనములిచ్చి ప్రేక్షకులనుఱ్ఱూతలూగించుచూ నటించిన శ్రీ మిత్రకళా సమితి (కుమ్మరపుర్గుపాలెం) వారికి తన్నిర్వాహకులగు కాశీభొట్ల వెంకటసుబ్బారావు గారికి నా హృదయ పూర్వక నమోవాకములు.

రచయిత.

ఆశీస్సు

ఆంధ్రప్రదేశ ప్రభుత్వాస్థానకవి బ్రహ్మశ్రీ

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారు

కన్నకూతురు - ఇదియొక సాంఘిక నాటకము. తన కన్న కూతురిని తండ్రి తానే పెండ్లియాడుటకు ప్రయత్నించుట ప్రధానము చేసికొని యిది రచింపఁబడినది. నేటి జనుల అభిరుచిని బట్టి కాలమునను సరించి సహజ కథావస్తువుతో నిది వ్రాయబడినది.

ఇందు వృద్ధుడయిన శ్రీహరిరావు రెండు వివాహములు చేసికొని విషయవాంఛాతృప్తుఁడు కాకపోవుటయే కథాంశము.

కథానాయకుడైన అమర్‌నాథ్ ఆ రావునకు మేనల్లుడు. గొప్ప ధనవంతుని బిడ్డయై బాల్యమందే తలిదండ్రులను గోల్పోయి మేనమామ యింట పెరిగినవాఁడాయెను.

రావుగారి ద్వితీయభార్యతో జెలికత్తెగా తనయింటికి వచ్చిన సత్య వతిని కూడా గాంధర్వవిధిని వివాహమై తుదకేదో దుర్బుద్ధివలన గర్భవతి యైన యామెను పుట్టింటికి పొమ్మని, కాదనఁగా చంపుటకుకూడా ప్రయత్నము చేసెను. పాపమామె తప్పించుకొని యెట్లోయొక స్వామి యాశ్రమముఁజేరి బిడ్డను కనినది. ఆ బిడ్డ ధర్మయ్యయను రైతునింట పెరిగినది. ఆమెయే కథానాయిక. పేరు ప్రభావతి. రావు ఆ ప్రభావతినిగూడా చతుర్థ వివాహము జేసికొనఁదలఁచి, తుదకు తన కన్నకూతురని తెలిసికొని పశ్చాత్తప్తుఁడై తన మేనల్లుడు, కథానాయకుఁడు నయిన అమర్‌నాథున కిచ్చి పెండ్లిచేసినాడు. యిదియే యిందలి కథ.

ఇప్పటివారి అభిప్రాయానుసారముగా నిట్లు కథ కల్పింపఁబడినది. కాని నాటక నియమములు స్వీకరింపఁబడలేదు.

లోకోక్తులతో, సూక్తులతో ఈనాటకము నాటక రంగమునకు, సినిమా రంగమునకుకూడా మనోరంజకముగా నుండుననుటకు సందేహములేదు.

ఈ గ్రంథకర్త శ్రీఆముజాల నరసింహమూర్తికవి యితోధికముగా నభ్యుదయ రచనలను జేయుచుఁ బ్రజల మన్ననలకుఁ బాత్రుడై సుచిరాయు రుదార వైభవముల నలరారుగాక !

రాజమండ్రి
10—10—57

ఇట్లు,
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి (ఆస్థానకవి.)

సమీక్షలు

కన్నకూతురు - నేటి నాటకప్రేక్షకలోకానికి అనువుగా వుండవలయునని సంస్కారభావప్రధానంగా వ్రాసిన పది దృశ్యముల సాంఘిక నాటకం.

స్త్రీవ్యసన పరాయణుడైన ఒక స్థితిమంతుడు చివరకు తన కన్న కూతుర్నే చతుర్థవివాహం చేసుకోనడానికి ప్రయత్నించడం, అనంతరం విషయం గ్రహించి ఆ ప్రయత్నం విరమించి పశ్చాత్తాపపడటం యిందలి ప్రధాన ఇతివృత్తం.

శ్రీహరిరావు అనే పెద్దమనిషి తన రెండవపెండ్లాముతో చెలికత్తెగా వచ్చిన సత్యవతినికూడా గాంధర్వవిధిని వివాహమై ఆమె గర్భవతికాగా ఎలాగైనా ఆమెను వదలించుకోనడానికి ప్రయత్నించి విఫలుడై చివరకు ఆమెను కడతేర్చడానికికూడా ప్రయత్నిస్తాడు. ఏమయినాసరే! అతడే తన భర్తయనే భావంతోవున్న ఆమె యెలాగో తప్పించుకుని ఒక సర్వోదయస్వామి ఆశ్రమంచేరి బిడ్డను కంటుంది. ఆ బిడ్డ ఒక రైతు యింట పెరిగి పెద్దదవుతుంది. ప్రభావతి అనే ఆ బాలికను వివాహం చేసుకోనడానికి శ్రీహరిరావు నిశ్చయం చేసుకుంటాడు. చివరకు ఆమె తన బిడ్డయని తెలియగా సిగ్గుపడి ఆమెను తనయింటనే పెరిగి పెద్దవాడయిన మేనల్లునకిచ్చి వివాహం చేస్తాడు.

సంభాషణలు మధ్యమధ్య పద్యాలు ప్రేక్షకులకు కథ సులభంగా బోధపడే తీరులో జాతీయాలతో, సామెతలతో సరళంగా, చురుకుగా నడుస్తున్నాయి.

రచయిత దేశభక్తి గాంధీజీ సిద్ధాంతాలపట్ల ఆయన ఆసక్తి, సంఘ సంస్కారణానురక్తి నాటకం అంతట కనుపిస్తున్నాయి.

“1950 జనవరి 26 వ తేదీనుంచి సంపూర్ణ స్వపరిపాలనాధికారం యేర్పడింది. కాని... “నోరున్నవారిదే రాజ్యం నొల్లునున్న వారిదే భోజ్యం” అయిపోయి ప్రజాసామ్యఫలితం ప్రజానీకానికంతకు సమానంగా

సమకూరక పాలకశేకటం వక్రగమనాని కుపక్రమించింది." అంటూ వివేకవంతులయిన రైతుబిడ్డలచేత విమర్శింపజేయటం రచయిత లోక వ్యవహార వివేకతకు నిదర్శనం.

ఆంధ్ర దైనిక పత్రిక.
8—12—57
మద్రాసు

కన్యకూతురు - ఇదియొక సాంఘిక నాటకం. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఆస్థానకవి, కవిసార్వభౌమ, శ్రీ శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారిచే 'ఆశీస్సు' వ్రాయబడినది. శ్రీ శాస్త్రిగారి అధ్యక్షతను ప్రదర్శనబడసి, పలువుర పెద్దల మెప్పువడసిన సాంఘిక నాటకం.

ముఖ్యంగా యిందులో కవిగారి ప్రత్యేకత; కవిత; భావప్రస్ఫుటన; వ్యంగ్య, విమర్శ; నిపుణత ప్రతి దృశ్యంలోనూ దృగ్గోచరమవుతూ వుంది. సంభాషణలలో రసజ్ఞత, ఒద్దిక, గంభీరత, మృదుత ఈనాటకానికే ప్రాణం పోసినవి.

కవిగారు కథను కల్పించడంలో ఇతిహాసాన్ని గుంభనపరచి కుదించడంలో శిల్ప సంపత్తికి జీవం చేకూర్చడంలో, నాటకరంగ విభజనా సామగ్రిని సాధించడంలో కథానంతరం కలియకలు ముగింపులు ఒక్కమ్మడిగా కలుపుటలో సిద్ధహస్తులైన అనుభవజ్ఞులని నిరూపించుకున్నారు.

భాష - భాషకు మించిన భావన, భావనకందిన పదలాలిత్యం, లాలిత్యానికి తగిన రసపోషణ, రసపోషణకు వన్నెకూర్చిన పేరాశలేని సున్నితత్వం, ఆ సున్నితపు నడకల్లో శృంగార, హాస్య, కరుణ, రౌద్ర, వీర, భయానక, భీభత్సాద్భుత శాంతరసాల్ని చక్కగాపంచి ఈ నాటకాన్ని యెంచి రచించారు.

ఈ నాటకం ప్రదర్శనార్హత కలిగి పండిత, పామరలోకాన్ని హర్షింప జేయగలదు.

దేశబంధు పత్రిక.
14—1—59
నరసాపురం : ప॥ గో॥ జిల్లా.

“కవిసార్వభౌమ” బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిల వారి పర్యవేక్షణమున వీరవాసరం హనుమాన్‌టాకీస్‌లో ప్రథమ ప్రదర్శనమున బాల్గొని శ్రీ కవిసార్వభౌములవారి యాశీస్సుల నందుకొనిన శ్రీ మురళీ కృష్ణ నాట్యకళాసమితివారి నటీనటవర్గం.

1. శ్రీహరిరావు - మద్దాలబాలాజీరావు
2. అమర్‌నాథ్ { 1. నూకల రంగా
   2. కంచి శ్రీనివాస్ (భాషాప్రవీణ) }
3. గణపతి - మద్దాల ప్రకాశరావు
4. ధర్మయ్య - నూకల వెంకటరావు
5. భాస్కరరావు - నాని కృష్ణ
6. దయానందస్వామి - నిమ్మల అప్పారావు
7. డాక్టర్ - మద్దాల వామనమూర్తి
8. సత్యవతి - శ్రీమతి ముత్యవేణి
9. ప్రభావతి - శ్రీమతి రాజేశ్వరి

డైరెక్షన్ : బాలాజీ.

మ్యూజిక్ : గుండా కృష్ణమూర్తి & పార్టీ.

ఆర్గనైజర్సు :

మద్దాల రాజారావునాయుడు & మద్దాల సింహాద్రిరావు.

హెచ్చరిక!

నా లిఖితపూర్వకమైన అనుమతి లేనిదే నాయీ నాటకాన్ని యే నాటక నిర్వాహకులు, యే నటీనటులు ప్రదర్శింపరాదు. ఎవరు స్క్రీన్ చేయరాదు. రేడియో బ్రాడ్‌కాస్టింగు, రికార్డింగు చేయరాదు. భాషాంతరీకరణం చేయరాదు. ముద్రింపరాదు. పైవానికి వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తించిన వారు నే జరుపు సివిల్ క్రిమినల్ చర్యలకు బాధ్యులగుదురు.

ఇట్లు,

ఆముజాల నరసింహమూర్తి.

పాత్రపరిచయం

1. శ్రీహరిరావు... వయస్సు 50 సం॥ కథానాయకుని మేనమామ దేవాలయధర్మకర్త. విషయసుఖాభిలాషి. గణపతిచేతి కీలుబొమ్మ.

2. అమర్‌నాథ్... వయస్సు 8 సం॥ల నుండి 22 లోపు. కథానాయకుడు. "పదవీ వ్యామోహపరులు పదవుల్లో వున్నంతకాలం ప్రజల పాట్లు భగవంతుడుకూడా తీర్చలేడ"ను భావంగల పరోపకారపారీణుడు.

3. గణపతి... వయస్సు 40 సం॥ దేవాలయపు గుమాస్తా. పాపభీతిలేని భౌతికవాది. ఎక్కువగా మాట్లాడువాడు.

4. ధర్మయ్య... వయస్సు 60 సం॥ల లోపు. కథానాయిక పెంపుడు తండ్రి. బ్రతికిచెడిన రైతురాజు.

5. భాస్కరరావు... వయస్సు 22 సం॥ల లోపు. ధర్మయ్య కొడుకు. యువజన సంఘ కార్యదర్శి. నిర్మొగమాటంగా మాట్లాడు నిస్స్వార్థపరుడు. అమర్‌నాథ్ మిత్రుడు.

6. దయానందస్వామి... వయస్సు 50 సం॥ సర్వోదయ సమాశ్రమాధిపతి. బూజుపట్టిన పూర్వాచారాల్ని త్రోసిరాజని ముందడుగు వేసిన సంఘసంస్కర్త.

7. డాక్టర్... వయస్సు 35 సం॥ ఇంగిత జ్ఞానంగల విశాలహృదయుడు ఆశ్రమ వైద్యుడు, నిరాడంబరజీవి.

8. సత్యవతి... వయస్సు 15 సం॥ కథానాయిక కన్నతల్లి. ఆదర్శ సాధనానికయి ఆత్మార్పణం చేసుకున్న అఖండ ప్రజ్ఞావతి.

9. ప్రభావతి... వయస్సు 15 సం॥లు. శ్రీహరిరావు కన్నకూతురు. కథానాయిక. సంఘనిర్ణయాన్ని ఆత్మత్యాగంద్వారా సంస్కరింపదలచిన సాధ్వీమణి.

శ్రీః

కన్నకూతురు

(ప్రథమదృశ్యం)

(శ్రీహరిరావుగారిమేడ-సత్యవతి గది. రాట్నం వడుకుతూవున్న గాంధీగారిచిత్రపటం' దాని కిరువైపుల పూజాపరికరాలు. డ్రాయరు దాని మీద చిన్నగడియారం, వెలిగించినలైటు, కొంచెం దూరంగా రెండు కుర్చీలు, గోడకు చాల రకాల ఫొటోలు వుండును.)

సత్య : (ఫలాహారపు పళ్లెంతో ప్రవేశించి) అమర్ ! ఓ అమర్ ! (బిగ్గరగా) ఓ చినబాబు ! నీముస్తాబు ఇంకా పూర్తి కాలేదా ? (పళ్లెం క్రింద పెట్టును)

అమర్ : (లోపల తనగదిలోనుంచి) వస్తున్నా అత్తాయి !

సత్య : నీవు వచ్చేసరికి పుణ్యకాలంకాస్తా గడచిపోయేటట్టుంది.

అమర్ : (ప్రవేశించి) వచ్చేసేగా? (గాంధీగారి ఫొటో చూచి ఆనందంతో) ఈ వేళ గాంధీతాతను పెండ్లికొడుకులా అలంకరించా వెందుకత్తాయి !

సత్య : ఎందుకా ? యీవేళ గాంధీజయంతి కదూ మరి ?

అమర్ : అంటే ?

సత్య : అంతే! [illegible] మన గాంధీతాత పుట్టినరోజని సంతోషంగ అన్నమాట.

అశోక్ : అందుకని [illegible] [illegible] [illegible] అన్నాయి.

సత్య : సంతోషించాలా! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గాంధీ [illegible] [illegible] [illegible].

అశోక్ : గాంధీతాత [illegible] [illegible] [illegible] అన్నాయి.

సత్య : [illegible] చెబుతా విను.

ఉ. [illegible]
[illegible] ?
[illegible]
[illegible] ?
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ?

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible] గాంధీ [illegible]
[illegible]

అమర్ : ఓహో ! అందుకా నాకు యీవేళ క్రొత్త బట్టలు కుట్టించి కట్టుకోమని యిచ్చావ్ !

సత్య : అవును చినబాబు! పిండివంటకూడా పండుగ అనేగా యీవేళ వండుకున్నాం.

అమర్ : (ఆనందంతో) ఎంతమంచిదానవత్తాయి నీవు.

సత్య : నామంచి కేంగానీ ! మొన్న చెప్పిన దండకం, పాట వచ్చేశాయా నీకు ?

అమర్ : నిన్నే వచ్చేశాయి.

సత్య : అయితే నాతో కలిసి పాడాలిమరి. (అగరువత్తులు వెలిగించి గాంధీఫొటో యెదుట అర్ధనిమీలిత నేత్రయై నిలబడి చేతులు జోడించును.)

అమర్ : (సత్యవతి ప్రక్కన నిలబడి ఆమె ననుకరించును.)

దండకం

శ్రీమత్కరమ్చందుగాంధీ ! స్వకీయాద్భుతోద్యన్మహాశక్తి సంతోషితాత్మీయ సంబంధి ! హిందూ ముసల్మాన్మతాంభోధి సంధానకార్యైక పానీయసంధీ ! జగత్స్తుత్యగాంభీర్యకంధీ ! సమస్త ప్రపంచైకబంధూ ! సుధీలోక పూర్ణేందు ! సర్వప్రజాదాస్య విచ్ఛేదకప్రాజకీయోత్తమ జ్ఞానసింహా ! భవత్తుల్యుఁడౌ సత్యవాక్పాలనామోఘ సచ్ఛాంత్యహింసాదయా స్పృశ్యతావారణత్యాగ శౌచామల స్వాంతుఁడీ యైదుఖండంబులన్ మున్ను జన్మింపలేదంచు ముందైన జన్మింపఁబోడంచుఁ జేయెత్తి వాకుృచ్చెదన్ ధర్మసంస్థాపనార్థంబు నారాయణాంశంబునన్ భారతాంబామణీపుత్రి

రత్నంబవై పుట్టి యన్యాధిపత్యాక్రాంతి సంబాధితస్వీయ దేశీయదారిద్ర్య గాఢాంధకారంబు నిర్మూలనంబుం బొనర్పంగ సత్యాగ్రహ పూర్వ దివ్యాస్త్రసంధానమున్ జేసి చేయించి యెవ్వారికిన్ లేశమాత్రంబుఁగష్టంబు నష్టంబు లేకుండ ప్రత్యర్థులన్ నాకలెక్కించి సందర్భంబుదాటించి దేశైక సౌభాగ్య సంధాన ధౌరేయులౌ భవ్యరాజేంద్ర పట్టాభి నెహ్రూ పటేల్ టంగుటూరి ప్రకాశాది విద్వజ్జన స్కంధపీఠంబులన్ శాసనోద్భారమున్ మోపి శాంత్యోపదేశంబులన్ జేయుచున్ సర్వదేశాల కాదర్శనీయుండవై యుండి దిగ్నాగవేదాత్మ భూచంద్రమోబ్దంబు నన్ (1948) దేహలీపత్తనంబందు సభ్యాళితోఁగూడి శ్రీరామనామస్మృతిన్ జేయుచున్ దుష్ట గోడ్సే మతోన్మాది దుర్మారణాస్త్ర ప్రహారంబునన్ నేలపై వ్రాలి ప్రాణంబులన్ బాసి సత్కీర్తికాయుండవైనావు కాలత్రయాదర్శమూర్తీ! సుధీచక్రవర్తీ! జగత్పూర్ణకీర్తీ! నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

పాట - మోహనరాగం - ఆది.

నమో గాంధితాత! నమో భరతనేత!

1. సత్యాఽహింసా సాహస సంయుత!
సర్వసమత్వా పాదన నిరతా!
భక్తి జ్ఞాన విరాగ విరాజిత!
ప్రపంచమానవ గణైకపూజిత! ॥నమో॥

2. దాస్యతిమిరము దగ్ధముజేసి
స్వతంత్రజ్యోతిని వెలిగించితివి
భావదాస్యమును భగ్నముజేసి
వాక్ స్వాతంత్ర్యము బ్రసాదించితివి. ॥నమో॥

సత్య: (గాంధీగారికి సాష్టాంగ నమస్కారంచేసి లేచి ఫలాహారం కళ్లనద్దుకుని అమర్‌నాథునికిపెట్టి, తాను కొం

చెంతని) చినబాబు ! యీ వేళ మొదలుకుని నీవు ప్రతి రోజు యిలా గాంధీ తాతకు నమస్కరించి ప్రార్థించాలి సుమా !

అమర్ : ఇలా ప్రార్థించడం? ప్రతీరోజూ యెందు కత్తాయి!

సత్య : ఎందు కేఁవిటి ? మహాత్ముల్ని పూజించి, ప్రార్థించడం మన కర్తవ్యం.

అమర్ : మహాత్ముడంటే దేవుడుతో సమానుడా! అత్తాయి!

సత్య : సమానుడేఁవిటి? సాక్షాత్తు సర్వేశ్వరుడే.

అమర్ : సర్వేశ్వరుడయితే మనంకోరుకున్న వరాలుయిస్తాడా? మరి!

సత్య : ఎందుకివ్వడు? ప్రతిరోజు నీవు చేతులు జోడించి భక్తిశ్రద్ధల్తో "మహాత్మా! నీశారీరిక మానసికశక్తుల్ని నాకిచ్చి మనోవాక్కాయ కర్మలతో దేశసేవ చేసేవాణ్ణిగా చేస్తూ ఆయురారోగ్యభాగ్యాలిస్తూ కాపాడు" అని ప్రార్థించాలి.

అమర్ : (అమాయకంగా) ప్రార్థిస్తే ?

సత్య : ప్రార్థిస్తే! నీవు మనస్సులో కావాలనుకున్న కోరికల్ని నిరాటంకంగా నెరవేరుస్తాడు.

అమర్ : (ఆనందంతో) నిజమా? అత్తాయి !

సత్య : నిజంకాకపోతే ! ఎప్పుడయినా అబద్ధం చెప్పేనా నీతో చినబాబు !

అమర్ : (ఉత్సాహంతో) అలా అయితే మన గాంధీతాత కూడ రాముడు, కృష్ణుడు, బుద్ధుడులాంటి దేవుడే అన్నమాట.

సత్య : కాదుమరి! వారిలా మన గాంధీతాతకూడ అసమాన శక్తిశాలి కాకపోతే హైడ్రోజన్‌శక్తిని అధిగమించిన తన అహింసాయుధబలంతో అనాయాసంగా ఆంగ్లే యుల్ని అగ్గిబోటులు యెక్కించి ఆవలకుపంపి మనకు స్వపరిపాలనాధికారాన్ని సంపాదించి యివ్వగలడా?

అమర్ : (సాలోచనగా) అయితే! అంతగొప్పవాడు బీద వాడులా కొల్లాయికట్టుకొని రాట్నం యెందుకు వడి కేడు మరి చెప్పు?

సత్య : ఎందుకు వడికేడో! చెబుతా విను.

సీ॥ దారిద్ర్య గాఢాంధకారంబుఁబాపంగ
రాజీవమిత్రమీ రాట్నమె కద!
తంతు నిర్మాణయంత్రాలయోద్ధతి మాన్ప
బ్రహ్మాస్త్రరాజమీ రాట్నమె కద!
స్వజనవియోగాగ్నిఁ జల్లార్పఁగా మనో
రంజకబంధువీ రాట్నమె కద!
దుర్బలత్వంబును దొలఁగింప నౌషధ
రాజంబవశ్యమీ రాట్నమె కద!

తే॥ "కదురు తిరిగినఁ గవ్వంబు కదలుచున్న
లేమియనుమాట లేశంబు లేకయుండు"

నసెడు సూక్తిని సర్వాలు సౌదలఁగొని
నిత్యమున్ దత్పరిశ్రమ నెరపవలయు.

అని వడికేడు తెలిసిందా ?

అమర్ : (హుషారుగా) తెలిసింది అత్తాయి ! రాట్నంవడికే వాళ్లకి యెన్నిలాభాలు వున్నాయి! నేనుకూడా రేపట్నుంచి గాంధీ తాతలా రాట్నం తప్పక వడుకుతా.

సత్య : మంచిది చినబాబు! గాంధీ తాతలా నీవుకూడా రాట్నం వడకుతూ శాంతి సమత్వాల్ని అలవర్చుకుని శాంతి దూతవు కావాలి. ప్రపంచానికి వుపకరించే పన్లు చేస్తూ ప్రఖ్యాతి గడించాలి. తెలిసిందా ?

అమర్ : (సంతోషంతో) ఓ తెలిసిందత్తాయ్?

సత్య : (గాంధీగారికి నమస్కరించి) మహాత్మా ! మా అమర్‌నాథ్‌ని ఆశీర్వదించి నిత్యం నీలోని శమదమాది సద్గుణాల్ని ప్రసాదిస్తూ, నీలా ప్రపంచ ప్రఖ్యాత పురుషుణ్ణిగా తయారుచేయి తండ్రీ ! (అమర్‌నాథు నుద్దేశించి) ఏది ? చినబాబు ! నిన్న చెప్పిన సూక్తిసుధాకరం లోని పద్యం అప్ప జెప్పు?

అమర్ : (అప్ప జెప్పును)

ఆ॥ తెలియనట్టివానిఁ దెలియఁజేయఁగవచ్చుఁ
దెలిసినట్టివానిఁ దెలుపవచ్చు
తెలిసి తెలియనట్టిధీధుర్విదగ్ధునిఁ
తెలియఁజేయ వశమె ? నలువకైన

సత్య : (సంతోషంతో) శెభాష్ ! చక్కగా అప్పజెప్పావ్ చినబాబు ! (బుజ్జగించును)

అమర్ : క్రొత్తపద్యం మరొకటి యిపుడు చెబుతావా ? అత్తాయి !

సత్య : ఇపుడుకాదు. రేపు చెబుతాలే నాయనా !

అమర్ : (గోడకు తగిలించివున్న ఫొటోలుచూచి సంతో షముతో) ఈ ఫొటోలు యెప్పుడు తెప్పించావత్తాయి!

సత్య : ఈపూటే వచ్చాయి నీకు నచ్చాయియా ?

అమర్ : ఓ నచ్చాయి. (సమీపించి) ఈ ఫొటోలోవున్న వాళ్లు యెవరెవరు అత్తాయి ! అలావున్నారు ?

సత్య : (వేలితో కనపరచి) పాపం వారేనా ?

సీ॥ అది పేర్మిభూతాల కాకరమైయున్న
శాశ్వత సుఖదశ్మశానభూమి
ఆత్యాగజీవి సత్యవ్రత దీక్షితుఁ
డిందోగ్రిపముఁడు హరిశ్చంద్రనృపతి
ఆ సాధ్వి సర్వంసహా చక్రవర్తికి
దేవేరి చంద్రమతీ శుభాఖ్య !
ఆ బాలకుండు ధైర్యస్థైర్య గాంభీర్య
జలరాశి లోహితాస్యాభిధుండు

తే॥ కాశికాగ్రిహావశమున, ఘనుఁడురాజు
కాటికాపరియైె, రాణి కాలకాశి

కగృహదాసియై, బాలుఁడు గహనసీమ
మృతుఁడునై, పడరానట్టి వెతలఁబడిరి.

అమర్ : పాపం ! విశ్వామిత్రుడు వీరి కుటుంబాన్ని యెన్ని బాధలు పెట్టేడు ? అత్తాయ్ !

సత్య : ఎన్ని బాధలు పెట్టినా హరిశ్చంద్రుడు మాత్రం వెరచి వెనుకంజ వేయక, తన సత్యవ్రతాన్ని సార్థకం చేసుకుని, చిట్టచివరకు ఆ విశ్వామిత్రునితోనే, "సత్య హరిశ్చంద్రుడు" అని అనిపించుకున్నాడు.

అమర్ : లేక మారుమాటఆడి మహనీయు లెలా అవుతారు? (మరొక ఫోటో చూపించి) వీరెవర త్తాయి.

సత్యం : (వేలితో కనపరచి) వీరేనా ?

సీ॥ రఘుకులవారాశిరాకాసుధాకరుం
డై జనియించిన యాదిమూర్తి
శివధనుర్భంగంబుఁ జేసి సీతాసతిఁ
బెండిలియాడిన విశ్వమయుఁడు
పితృవాక్యపాలనాభీష్టమానసుఁడై
వనవాసి యైనట్టి ఘనయశస్వి
రావణముఖదుష్ట రాక్షసావళిఁద్రుంచి
జగములఁబ్రోచిన శాంతిదూత

తే॥ అజమహేశ్వరజిష్ణుసమర్చితుండు
దీనమానవరక్షణ దీక్షితుండు
పద్మపత్రాయ తాక్షుండు భాసురుండు
సాలవృక్షోన్నతుఁడు రామచంద్రుడితఁడు.

అమర్ : ఆలాంటి అద్భుతకార్యాలుచేసిన అవతారమూర్తి గనుకనే శ్రీరామచంద్రుణ్ణి అందరు ఆరాధిస్తారు ఏఁవంటావత్తాయి.

సత్య : నిజం గ్రహించావ్ చినబాబు !

అమర్ : (వ్రేలితో కనపరచి) ఈ మహారాజు యెవరత్తాయి!

సత్య : (వ్రేలితో కనపరచి) ఇతడేనా ?

సీ॥ కుంతికి ముద్దులకొమరుఁడై సూర్యుని
మహిమచేఁబుట్టిన మాన్యుఁడెవఁడు ?
ఆ బాల్యమిత్రుఁడై యా సుయోధనునకుఁ
గుడిభుజంబనఁగఁదోడ్పడెనెవండు ?
తమ్ములంచుఁదెలిసి తాఁబాండవేయుల
పక్షంబుఁజేరని భవ్యుఁడెవఁడు?
తనుమనఃప్రాణముల్ దానంబుఁగావింప
వెనుకంజవేయని వీరుఁడెవఁడు ?

తే॥ కవచకుండలమండిత కాయుఁడెవఁడు ?
స్వామివిద్రోహికాని, నిస్వార్థియెవఁడు,
అట్టి యాసూతపోషితుఁడమలచరితుఁ
డితఁడె, కర్ణాభిధేయుండు, శ్రితహితార్థి.

అమర్ : (ఆనందముతో) ఆహా ! అలాంటివాడు కాకపోతే వీనికి వీరకర్ణుడను బిరుదు యెలావచ్చింది ? (వ్రేలితో చూపించి) ఈగడ్డంసాయిబు యెవరేఁవిటత్తాయి !

సత్య : (నవ్వి) సాయిబుకాదు చినబాబు !

చ॥ ఇతఁడె శివాజి, వీరవరుఁడిద్ధ పరాక్రమశాలి, మాతృదే
వతఘనబోధనంబునను, భారతదాస్యవిముక్తిఁ జేయఁగా,
మతిఁదలపోసి; ముస్లిముల మారణహోమముఁ జేసి; విశ్వవి
శ్రుతయశమంది; హిందుమతసుస్థిరశాంతిదు డయ్యెనుర్విపై.

అమర్ : (ఉత్సాహంతో) అందుకే మంచిపన్లుచేసినవారి పేరు ప్రఖ్యాతులు మరుగుపడవన్నారు లోకంలో.

సత్య : ఎలా మరుగుపడతాయి చినబాబు! శరీరాలుపోయినా మహనీయులకీర్తికిమాత్రం మాలిన్యంపట్టదు. (శ్రీహరి రావుగారు వచ్చుచున్న అలికిడివిని భయంతో) తక్కిన వారినిగురించి తరువాత చెప్పుకుందాం మీమామయ్య గారు వస్తున్నట్టున్నారు గబగబా నీగదిలోకి నీవు వెళ్లిపో, చినబాబు !

అమర్ : (నిర్లక్ష్యంగా) రానియ్! మా మామయ్య ఏమ యినా దయ్యమా ? భూతమా ? ఎందుకు నీవలా భయపతావ్!

సత్య : (ఆదుర్దాగా) భయపడక అనవసరంగా మీ మామ య్యగారితో కయ్యం పెట్టుకోమంటావా !

అమర్ : (నిర్భయంగా) కయ్యానికి మనం యేంకానిపని చేస్తున్నామని నీ భయం ?

సత్య : భయంకాక యేంచేయమంటావ్ ! ఇష్టంలేనివారి యెదుట మనంయేంచేసినా కష్టంగా వుంటుంది.

అమర్ : (ఆవేశంగా) కష్టంగా వుంటుందని మనకిష్టమైనపని చేయడంమానివేస్తామా ?

సత్య : మానకపోతే మనమర్యాద దక్కదు. బాబ్బాబు ! నీకు పుణ్యం వుంటుంది. నామాట విని, వెళ్లు బాబు !

శ్రీహ : (ప్రవేశిస్తూ వెటకారంగా) మీ చినబాబు నీమాట వినక, నామాట వింటున్నాడా ?

సత్య : (ఉలిక్కిపడి తెప్పరిల్లి నవ్వు తెచ్చుకొని) వినక మీరు కాదన్నపని చినబాబు చేసిందేముందండి?

శ్రీహ : (ఈసడింపుతో) చేసిందిలేదేం ? నీవు చెప్పిపెట్టే చరిత్రల్ని, చెవిని పట్టించుకుని, యిప్పట్నుంచి నాకు యెదురుచెప్పడం మరి యేఁవిటంటావ్ !

అమర్ : (నిర్భయంగా) అడిగినమాటకు సమాధానంచెప్పడం అపరాధం అంటారా ? మావయ్యా !

శ్రీహ : (తృణీకారభావంతో) అపరాధంకాదు. విపరీతం.

సత్య : (శాంతంగా) "పిచ్చుకమీదా బ్రహ్మాస్త్రం? ఎందుకండి అలా మండిపడతారు ?"

శ్రీహ : (తిరస్కారంగా) ఎందుకా ? పట్టుమని పదేళ్లు లేని వానికి బయట దేశభక్తిప్రబోధాల్తో భాస్కరావు, యింట చరిత్ర ప్రబోధాల్తోనీవు, చివరకు వీని కొండనాలుక్కి మందు వేసి, వున్ననాలుక కాస్తా వూడబెరికే లాగున్నారుగనుక.

సత్య : ఓహో ! అదా? మీ అనుమానం. కాని పూర్వ జన్మ సంస్కారికి వయస్సుతో పనేముందండీ ?

శ్రీహ : వయస్సుతో పని లేదని పనికిమాలిన ప్రబోధాలు చేస్తూ మొండిచేతుల వానికి శెనగలు తినడం నేర్పుతావా ?

అమర్ : (సందేహంతో) అంటే !

శ్రీహ : (వెటకారంగా) అంటే ! ఎద్దుముడ్డి పొడుచుకునే రైతుబిడ్డకి విద్యావిషయాలు యెందుకూ అని.

సత్య : (ఆశ్చర్యంగా) ఎందుకు కేఁవిటండి ! విద్యావివేక సంపన్నుడయి రైతుబిడ్డమాత్రం రాజ్యాన్ని యేల గల రాజు కాకూడదంటారా ?

శ్రీహ : (తిరస్కారభావంతో) కాకేం ! రయితే రాజ్యాన్ని యేలే రాజయితే.........

సత్య : (అందుకుని) రాళ్ళసీమలుకూడ రత్నాలసీమలవుతాయి.........

అమర్ : (చమత్కారంగా) పంటచేలు బంగారమవుతాయి.

శ్రీహ : (ధిక్కారంగా) హుం! యింకేం? ఇద్దఱు యేకమయి నన్ను హేళనకూడా చేస్తున్నారన్న మాట !

సత్య : (చిన్నబుచ్చుకుని) అదేఁవిటండి ! అయిందానికి కానిదానికి అలా అపార్థం చేసుకుంటారు.

శ్రీహ : (కోపంతో) ముద్దిగిల్లి జోలపాట పాడడం మోసం కాదంటావా ?

సత్య : మోసానికి యెవరేం దోషం చేసేరంటారు ?

అమర్ : (నిద్రవచ్చినట్టు అభినయించి ఆవలించును)

సత్య : (చూచి) చినబాబు ! నిద్ర వస్తూవుంటే యింక నీవు వెళ్ళి పడుకో !

అమర్ : (వెళ్ళును)

సత్య : (కొంచెందూరం సాగనంపి తిరిగివచ్చి) ఇంతకూ మీారు గణపతిగారియింటికి ముహూర్తం పెట్టించుకుని వస్తానని చెప్పి వెళ్ళి, వెంటనే తిరిగివచ్చారేమండి ?

శ్రీహ : (నిస్పృహతో) "వినాయకుని వివాహానికి వేయి విఘ్నాలు" అన్నట్టు యీనా మూడవమనువుకియిన్ని విఘాతాలు యేర్పడుతూవుంటే ! తిరిగి రాక యేం చేయమంటావ్ !

సత్య : (దిగాలుపడి) మూఢంఅని, ముహూర్తాలులేవని, మూణ్ణెళ్ళు గడిపివేశారు ......

శ్రీహ : కాలం కలిసిరానప్పుడు యెన్నినెలలయినా గడుస్తాయి – యేంచేయమంటావ్ !

సత్య : ఈ పర్యాయం యేం అభ్యంతరాలు యేర్పడ్డాయంటారు ?

శ్రీహ : (తటపటాయిస్తూ) యేంఅభ్యంతరాలంటావా ? యేడేళ్ళు దాటేవరకు నేను వివాహం చేసుకోవడానికే వీల్లేదట ....

సత్య : (నిర్ఘాంతపోయి) ఏడేళ్ళా ? యెవరండీ చెప్పిందీ ?

శ్రీహ : ఎవరో వెట్టిబుట్టి వెంగళప్ప కాదు. జ్యోతిశ్శాస్త్రాల్ని తలక్రిందులుగా చదివిన సిద్ధాంతిగారే చెప్పేరు.

సత్య : శాస్త్రాల్ని తలక్రిందులుగా చదివిన సిద్ధాంతిగారు తారుమారుగా చెప్పక తిన్నగా యెలా చెప్పగలరు ?

శ్రీహ : తిన్నగా చెప్పలేనివారయితే ! నా భూతభవిష్య ద్వర్తమానాల్ని బృహస్పతిలా పూసగుచ్చినట్టు ఎలా చెప్పగలిగేరు ?

సత్య : మీ జాతకపత్రికలో లేని విషయాన్ని ఆ సిద్ధాంతి గారు మీ ముఖంచూచి చెప్పేరుగాబోల్నే మండి ?

శ్రీహ : ముఖంచూచి కాదు చెప్పింది. నా చేయిచూచి.

సత్య : జాతకపత్రికలో వ్రాయంది చేతిలో వ్రాసివుందని చేప్పేరంటూరు ?

శ్రీహ : అవును. చేతి రేఖల్లోగాని ఘడియ ఘడియకి మార్పు జెందే గ్రహాగమనం జాతకపత్రికలో కనిపించదని ఖచ్చితంగా చెప్పేరు.

సత్య : ఎవరేంచెప్పినా "విన్నన్న చెప్పిందే వేదం" అని విశ్వ శిస్తారా ? మీరు.

శ్రీహ : విశ్వసించక కళ్లుమూసుకుని కాలకూటగరళం త్రాగ మంటావా ?

సత్య : గరళం త్రాగమనికాదండి నే చెప్పేమాట.

శ్రీహ : మరి యింకేమని ?

సత్య : వెనుక ముందులు విచారించి శ్రేయోదాయకమయిన కార్యం చేయమని.

శ్రీహ : అందుకనేగా! గణపతి నేను కలిసి గంటసేపు దీన్ని గురించి తర్జన భర్జన్లు చేసేం !

సత్య : (అసూయగా) చేసి... చివరకు నాకు అన్యాయం చేయడానికి నిర్ణయించుకున్నారన్నమాట.

శ్రీహ : అన్యాయం చేయాలనేవాణ్ణయితే అనునయవాక్యాల్తో నిన్నుఅవుననిపించవలసిన తాపత్రయం నాకేం పట్టింది. ఆలోచించు?

సత్య : (అసూయగా) అయితే! పరబుద్ధిప్రకారం ప్రవర్తించ వలసిన ప్రమాదం యేర్పడిందంటారు.

శ్రీహ : ప్రమాదానికి రాకపోతే ! యీ యేల్నాటిశని ప్రమోదానికి వచ్చిందా ? సత్యవతి ! యింతకు నాకు సంసారినయి సౌఖ్యం అనుభవించే సౌభాగ్యంవుంటే! యీ మనువుకే యిన్ని యిక్కట్లు యెందుకు యేర్పడ తాయి !

సత్య : సంశయించేవారికి శతకోటి సందేహాలు.

శ్రీహ : సంశయించక ప్రమాదకరమైనపనికి పాల్పడి సాహసించి చావమంటావా ?

సత్య : ఇంతకు మీరనేదేఁవిటండీ ?

శ్రీహ : నేననేది ప్రాణాల్ని పణంగాబెట్టి పరిణయంఆడి వలమెత్తు ప్రయోజనమైనా లేదంటాను.

సత్య : (తెగింపుతో) మీ మాటప్రకారం మీ మనువుని నమ్ముకుని మీ యింటపడి వున్నందుకు, నన్నిప్పుడు యేగంగలో దిగమంటారు ?

శ్రీహ : గంగలో దిగవలసిన గ్రహచారం యేంకాలింది నీకు?

సత్య : (దీనంగా) గ్రహచారం కాకపోతే ! కల్లబొల్లి గాలి కబుర్లతో ఆనాడు నాకళ్ళు కప్పి యీనాడు మీరు హృదయంలేకండా మాట్లాడతారా ?

శ్రీహ : హృదయమనేది వుంచెగనుకే వుపేక్ష చేయకుండా వున్నమాట చెప్పేశాను.

సత్య : ఏమని చెప్పేరు ?

శ్రీహ : పెళ్లిచేసుకుంటే నా ప్రాణానికి ప్రమాదం అని.

సత్య : (ఆవేశంగా) అంత ఆత్మదౌర్బల్యంగలవారు ఆదిలో కాసులపేరు నామెడలోవేసి "యిదే మనకుగాంధర్వ వివాహం" అనిచెప్పి ఆనాటినుంచి కాపురంకూడా చేయించుకుంటూ......

శ్రీహ : కాదని యెవరన్నారు ?

సత్య : కాదనకపోతే! యీనాడు యీ కుంభకోణం యేమిటి?

శ్రీహ : (మొండిగా) కుంభకోణానికి నేనే నీకుభర్తనని, నీవే నాకు భార్యవని పరస్పరం యేమీ పత్రాలు వ్రాసుకోలేదుగా ?

సత్య : పత్రాలు లేవని మనకు హృదయాలుకూడా లేకపోయేయంటారా ?

శ్రీహ : హృదయాలువుంటేమాత్రం రహస్యంగా మనం అనుకున్నమాటకు సంఘంకూడా సమ్మతించాలిగా ?

సత్య : సమ్మతించక సంఘం మగవాళ్ళు చేసే మహాద్రోహాల్ని మరుగుపుచ్చి ఆడవాళ్ని అధఃపతనం చేయమని శాసిస్తుందంటారు.

శ్రీహ : శాసించకపోతే ! వేలాదిరూపాయలు వ్యయంచేసుకుని విద్యుక్తంగా వివాహాలు యెందుకు చేసుకోవలసి వస్తూవుంది చెప్పు.

సత్య : సంఘశాసనాన్ని అంత తూచాతప్పకుండా శిరసావహించాలనేవారు అప్పుడు ఆ అఘాయిత్యపు కార్యానికి యెందుకు అవలంబించేరు ?

శ్రీహ : అవలంబించేనుగనుకే నీకుయిచ్చిన బంగారం అరణంగా వుంచుకుని పుట్టింటికిపోయి యిష్టమయినవాణ్ణి వివాహం చేసుకోమంటున్నాను.

సత్య : (నిర్భయంగా) పుట్టింటికి పోయి పునర్వివాహం చేసుకోమని మానవత్వంవున్న మగవాడు అనవలసిన మాటేనా ?

శ్రీహ : అందుకని కరుస్తుందని తెలిసి కాలసర్పాన్ని కౌగలించుకోమంటావ్ !

సత్య : లేక ! లోకాపవాదానికి లోనయి కాకిలా కలకాలం బ్రతకడం ఘనం అంటారా ?

శ్రీహ : (హేళనగా) ఓహో ! లోకులేదో అంటారని నా వుజ్జ్వల భవిష్యత్తునుమాత్రం వూరకే బూడిదలో పోసిన పన్నీరులా పాడుచేసుకోలేను.

సత్య : (చీదరించుకుంటూ) ఛీ! భగవంతుడు పశువులకు యివ్వని యుక్తాయుక్త వివేకాన్ని మానవులకు యిందుకేనా యిచ్చింది ?

శ్రీహ : ఇచ్చేడని చిచ్చులో ఉరకమనేగా నీవు నాకిచ్చే సలహా !

సత్య : చావవలసినగడువు సమీపిస్తే చావక యెవరయినా మృత్యుంజయులయి చిరకాలం జీవిస్తారుకాబోల్ను ?

శ్రీహ : జీవించరని యెవరూకూడా మృత్యుదేవతను ఆహ్వానించి ముద్దుపెట్టుకోరులే !

సత్య : (విసుగుదలతో) వీలుచాలు లేకుండా అంధవిశ్వాసంతో మీరు ఆడేమాటకు అర్థంలేదు

శ్రీహ : (మొండితనంగా) అర్థమో గిర్థమో నాకు అక్కఱ లేదు. బ్రతికిబాగుంటే యీ యేడేళ్ళు దాటకయినా నిర్భయంగా వివాహం చేసుకుంటాను.

సత్య : (తిరస్కారభావంతో) యాభై యేళ్ళు దాటినా మీరే అరిషడ్వర్గాన్ని అరికట్టుకోలేక అన్నం పున్నం యెఱుగని నా ఆశాజ్యోతిని ఆర్పివేసి, మరోకన్యను కట్టుకోవాలనే కాంక్షకలిగివున్నారే ! పదిహేనేళ్ళ పడుచునయిన నాకు యెన్ని ఆశలు వుంటాయో మీరేమయినా ఆలోచించేరా ?

శ్రీహ : ఆలోచించక నిన్ను కాంక్షలులేని కట్టబొమ్మ అనుకుంటే వివాహం చేసుకోమని యెందుకు చెబుతాను?

సత్య : (చిరాకుగా) ఛీ! కామాంధులయి నా కన్యత్వాన్ని కలుషితంచేసి సిగ్గులేనివారిని ఛీ! ఛీ! లు యేంచేస్తాయనేగా? మారుమనువు చేసుకోమని మరీనుకీచెప్పడం?

శ్రీహ : (కోపంతో) ఏఁవిటి! ప్రేలేవ్! యింతవరకు నీ వేం అంటున్నా శాంతంగా సమాధానం చెబుతూ వస్తున్నందుకు నీ వ్యవహారం శ్రుతి మించిపోయింది.

సత్య : (నిర్లక్ష్యంగా) హుం! శ్రుతి మించిపోయింది! ఆడదంటే! మీ భోగ విలాసాలకి అనువయిన యంత్రం అని గాబోల్ను మీ అభిప్రాయం ?

శ్రీహ : ఆమాట నే అన్నానా ?

సత్య : (నిస్సంకోచముగా) అనకపోతే వినండి. నేను నీళ్లుకూడా పోసుకుని నెల దాటింది. సిగ్గు విడచి యీ రహస్యంకూడా మీతో చెప్పుకుంటున్నాను.

శ్రీహ : (కంగారుపడి) ఆఁ! నిజమేనా ? యిప్పుడేఁవిటి గత్యంతరం ?

సత్య : (ధీమాగా) ఈ మన చిదంబర రహస్యం పదిమంది నోళ్లో పడకముందే వివాహమాడి పరువు నిలబెట్టుకోవడంకంటే గత్యంతరం యేఁవీ లేదు.

శ్రీహ : (వెటకారంగా) అంటే! నీ కంటిలో నే వ్రేలు పెడతాను నా నోటిలో నీవు వ్రేలుపెట్టు" అంటావ్! అంతేగా ? నీ సిద్ధాంతం ?

సత్య : (నిరాశతో) కాదని మాయని మచ్చతో మన వుభయ వంశాల్ని మట్టిపాలు చేస్తారా?

శ్రీహ : (ఆలోచించి) కనుక మన వుభయులికికూడా అపాయంలేని వుపాయం యేదయినా వుంటే ...

సత్య : ఊహించి మీరే చెప్పండి !

శ్రీహ : (బుఱ్ఱ గోక్కొని) సరే! చెప్పిన మాట విని చేయమన్న పని చేస్తావా ?

సత్య : చేయవలసిన పని అయితే! చేతులు కట్టుకుని చేస్తాను.

శ్రీహ : (ముఖభావంగా) ఆ కార్యంకాస్తా... కళ్ళు మూసు

కుని కానిచ్చి ... మామూలుగానే నీవు మా యింట్లోనే వుండిపోతే! యీ యేడేళ్ళు దాటగానే నిన్ను వివాహం చేసుకోవడానికి నాకు యేఁవీ ఇబ్బంది వుండదు ...

సత్య: (విసుగుదలతో) విషయం యేఁవిటో ఇదమిత్థమని చెప్ప కుండా యేఁవిటండి? మీ వ్యంగ్యోపన్యాసం?

శ్రీహ: (మందస్వరముతో) ఉపన్యాసం యేంవుందీ? గ...ర్భ...వి...చ్ఛి...త్తి.

సత్య: (ఉలిక్కిపడి చెవులు మూసుకుని) హరి! హరి! గర్భ విచ్ఛిత్తా! ఎంత అమానుష కార్యం! ఎంత హృదయ విదారక విషయం?

శ్రీహ: (నిర్లక్ష్యంగా) ఏం? పెద్ద పెద్ద కొంపల్లో సర్వసాధారణంగా యీ అధునాతన యుగంలో సాగుతూవున్న సామాన్య కార్యమేగా? అది!

సత్య: (తెగింపుతో) కావచ్చు. అందుకని నన్ను కూడా పతితలా పాపకార్యం చేయమంటారు?

శ్రీహ: చేయక శరణ్యం యేముంది చెప్పు? సత్యవతీ!

సత్య: (ధిక్కారముగా) లేదని, తన సంతానాన్నే పొట్ట బెట్టుకొను ఆడు త్రాచుపాములా యే మాతృ హృదయం భ్రూణహత్యామహాదోషానికి పూనుకుంటుంది? కారుణ్యమూర్తి అయిన కన్నతల్లి కడుపుతీపి కఠిన

పాషాణంలా కరుడుగట్టిన మీ మాలిన్య హృదయానికి మచ్చుకయినా వుండదన్న మాట ?

శ్రీహ : (ఉద్రేకంతో) లేకకాదే! సత్యవతీ! సాధ్యంకాక

సత్య : సాధ్యంకాకపోతే !

శ్రీహ : సత్వరం తెగతెంపులు చేసుకొని నా యిల్లు విడిచి పెట్టి వెళ్ళక తప్పదు.

సత్య : ఉద్రేకంతో) తప్పదట! కలిగినవారి గుట్టు గడపదాట దనే కండకావరంతో మీరు లోకుల కళ్ళు మూయ గలరేమోగాని, లోకేశ్వరుని కళ్ళు మాత్రం మూయ లేరు. తెలుసా ?

శ్రీహ : (తిరస్కారంగా) తెలుసులే ! అందుకని ?

సత్య : అందుకని భగవంతునికయినా భయపడి ప్రవర్తించక పోతే! మీకు యిహపరాలు రెండూ వుండవ్.

శ్రీహ : (వెకిలినవ్వుతో) ఉండకపోతే వుండకపోతాయ్! నీవు మాత్రం వైరాగ్య వాక్యాలు కట్టిపెట్టి ముందు యిక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోవాలి.

సత్య : (దీనంగా) నమ్మినవారి జీవితాన్ని నాశనం చేయడం న్యాయం కాదండి !

శ్రీహ : (కోపంతో) న్యాయమట న్యాయం? ఆట్టే పేలక యిక్కణ్ణుంచి వెళతావా ? వెళ్ళవా ?

సత్య : (తీవ్రంగా) ఎందుకని వెళ్ళాలి ? పవిత్యతంగానో,

పరోక్షంగానో! మీరు నన్ను పెండ్లాడేరు. గనుక యీ యింట్లో వుండడానికి నాకుకూడా మీతోబాటు శాస్త్ర సమ్మతమయిన సంపూర్ణహక్కు వుంది.

శ్రీహ : (వెకిలిగా నవ్వి) అదా సంగతి ! యింట్లో తిని యింటి వాసాలు లెక్కపెట్టినట్లు నీ వ్యవహారం అంతవరకూ వచ్చిందేం ?

సత్య : రాక ? లేదని రచ్చకెక్కి ఋజువు చేయగలరా ?

శ్రీహ : (తిరస్కారంగా) ఋజువు చేయవలసిన అగత్యం నాకు యేంపీలేదు. వెళ్ళనంటే వెళ్ళగొట్టడమే నా విధానం.

సత్య : (ఆవేశంతో) ఆడుదంటే ! అబలకదా ? మన ఆటలు సాగుతాయి అనుకున్నారేమో కాని భారతావనిలో బుట్టిన అభిమానవతియైన యే ఆడుదయినా ఝాన్సీ లక్ష్మీభాయి, రుద్రమ్మ, నాగమ్మ, మల్లమ్మల్లా సమయం వస్తే అబల సబలయై యే సాహసకార్యం చేయడానికయినా వెనుదీయదు.

శ్రీహ : (కోపంతో) వెనుదీయదేం? (చెంపపైకొట్టి) ఇప్పుడయినా వెళతావా ? వెళ్ళవా ? చెప్పు ?

సత్య : (నిర్భయంగా) మీరేంచేసినా వెళ్ళనని యిప్పుడేగా చెప్పేను ? వినబడలేదా ?

శ్రీహ : (కోపావేశంతో) ఎంత బండకెత్తి మాట్లాడుతున్నావ్

ఇదిగో! యిప్పుడే నీ పీక నులిమి పెరట్లో పాతివేస్తా చూడు (మీదకిపోయి పీకి నులుమును.)

సత్య : (బలవంతంగా తప్పించుకుని గట్టిగా నెట్టును.)

శ్రీహ : (పడిపోయి లేచి కోపంతో) దుర్మార్గురాలా! చూడు యిప్పుడు నీ రక్తం కంటచూస్తాను. (మొలలోని బాకు తీసి పొడవబోవును)

సత్య : (తప్పించుకొని ఆవేశంగా) ఆగండి! హత్య చేస్తే మాత్రం అర్ధబలం అంగబలం గల నన్ను అదమా యించే అధికారులు యెవరనేగా మీ అహంభావం ?

శ్రీహ : అవును ఆమాట అక్షరాలా నిజం. ఈ క్షణం బయలు దేరి వెళ్ళిపో? నిమిషం నిలబడ్డావా? నిన్నంతం చేయక మానను ఏం ? కదలవేం ?

సత్య : (కొంచెం దూరం వెళ్ళి నిలబడి ఆవేశంగా) కదులుతా నా ప్రాణంమీది ఆశతో కాదు నేను కాలు అవతల పెట్టడం ? నా ఆత్మ ప్రబోధం ప్రకారం మరో ఆద ర్శం కోసం నేనీక్షణం మీ యిల్లు విడిచిపెడతాను. ఇవిగో నాగపాశాల్లాంటి మీ నగలు నన్ను రక్షించవ్! (తీసి మీదకు గిరటవైచి) సావిత్రి, దమయంతి, సీత, రుక్మిణి మొదలయిన పతివ్రతామణుల్ని కన్న భరత మాత పవిత్ర గర్భాన్ని పుట్టిన సత్యవతి కనకానికి తన శీలాన్ని అమ్ముకున్న గణిక మాత్రం కాదని మీ పాప

దేవత మీయెదుట భయంకర నృత్యంచేస్తూ మిమ్మల్ని పరాభవించిననాడయినా పశ్చాత్తాప పర్వతం మీ హృదయ గహ్వారంలో పెకేలున బ్రేలి, తుపాను చెల రేగి మీకు కనువిప్పు కలిగింపకపోదు. శలవ్! (వేగంగా వెళ్ళిపోవును)

శ్రీహ : (నిర్ఘాంతపోయి నిలబడి నిట్టూర్పు విడిచి నగలు యేరుకుని యిటునటు తిరుగుతూ తనలో) కర్మంచాలక యీ గయ్యాళిగంప యీ రాత్రి యే నూతిలోనో, గోతిలోనో దిగి నా మెడమీదకు కత్తి తీసుకుని రాదు గదా? (పెద్ద నవ్వు నవ్వి) చచ్చింది చచ్చుపీనుగు. హేమా హేమీలందరు యేకమయినా లక్ష్మి ప్రసన్నుణ్ణాయివున్న నా కాలి గోరు కదపలేరు.

(తెరలో ఆకాశవాణి)

ఉ॥ స్నేహముఁజేసి దుష్టమతి చెప్పిన మాటను లేశమేని; సం
దేహముఁజెంది కాదనక దివ్య మనస్విని దూలనాడి, దు
స్సాహసకార్యమున్ సలిపి చావక చచ్చిన వాఁడవైతివో
ద్రోహి! త్వదీయ జన్మమిక, దోషపరీతము కాకపోవునే?

శ్రీహ : (విని భయకంపితుడగుచూ వెళ్ళిపోవును)

(తెర పడును)

శ్రీః

(ద్వితీయ దృశ్యం)

(శ్రీహరిరావుగారి మేడ కచేరీ సావడిలో శ్రీ హరి రా వు గా రు కుర్చీలో కూర్చొని పుస్తకం చదువుకుంటూ వుంటారు.)

సీ॥ ఎంతటి యుద్యోగి సేవ్యశక్తిగా
నొనరింప లోహబంధనము ధనము
గ్రామ కలహ పరిష్కారంబుఁ గావింపఁ
దగవరిఁ జేయ సాధనము ధనము
పగతురఁ గష్టాలపాలు జేయింపంగ
ఘనకోపవహ్నికిం ధనము ధనము
స్వాభిలాషోష్ణతఁ జల్లార్చి సంతృప్తిఁ
బొనరింప శీత చందనము, ధనము

తే॥ అనవరత సర్వకార్య పూరణము ధనము
ప్రబల శత్రు భయైకవారణము ధనము
అనుపమానంద సౌఖ్యవర్ధనము ధనము
వినుత గౌరవస్థితికిఁ గారణము ధనము॥

గణ : (ప్రవేశిస్తూ) ఆ పద్యం చెప్పినకవి యెంత అనుభవశాలి కాకపోతే అలా చెబుతాడు ?

శ్రీహ : మరి యేమనుకున్నావ్! ఈ నవనాగరికతాయుగంలో రాజకీయ వాదుల రాద్ధాంతాలు; వేదాంతవేత్తల సిద్ధాంతాలు; ప్రజా ప్రతినిధుల ప్రగల్భాలు; అధి

కారుల ఆర్భాటాలు ఆకవి చెప్పినట్లు ధనవంతుల ముందు దాసోహం అనక తప్పదు.

గణ : తప్పనిమాట తథ్యం రావుగారు !

శ్రీహ : యింతకు యీవేళ యింత ఆలస్యంగా రావడానికి కారణం ?

గణ : ఇంకానయం! యెంత తొందరపడితే యిప్పటికి రాగలిగే నంటారు ?

శ్రీహ : ఏం ? యీవేళేం గొడవ వచ్చింది ?

గణ : (కూర్చుంటూ) ఏం చెప్పమంటారు ? యీవేళ మా వాళ్ళకు ఆదివారం గదండి !

శ్రీహ : మీ వాళ్ళకు ఆదివారం అయితే ! నాలుగు మెతుకులు తిని వచ్చేదానికి నీప నేముంటుంది ? యింట్లో.

గణ : లేకపోవడం యేవిటి ? ఆదివారంనాడు మా గృహలక్ష్మికి కావలసినవన్నీ అందిస్తే తప్ప, యే వస్తువు లోటుచేసినా ప్రసవించిన పెద్దపులిలా నా ప్రాణాలు కొరుక్కు తినేయదూ !

శ్రీహ : (నవ్వి) ప్రతి ఆదివారం నీకీ ప్రమాదం తప్పదన్న మాటేగా ?

గణ : తప్పదు బాబూ ! తప్పదు. బ్రహ్మదేవుడు నా మెడకు యీ బ్రహ్మరాక్షసిని కట్టబెట్టేడు. యేవనుకుని యేం లాభం ?

శ్రీహ : ఆదిలో ఆడవాళ్ళని నెత్తికెక్కించుకుని యిప్పుడు దిగమంటే యెలా దిగుతారు చెప్పు ?

గణ : (నిస్పృహతో) ఆడవాళ్ళతో బాధలు మీకు లేవు గనుక అలా చెబుతారు బాబు! "మోసేవారికి తెలుస్తుంది మోతబరువు".

శ్రీహ : ఏమిటయ్యా తెలిసేది? శింగినాదం.

గణ : అబ్బబ్బ! అలా అనకండి! నా యిల్లాలితో నే పడే బాధలు యేకరువుపెట్టి చెప్పాలంటే! యేడాది సరిపోదు. యేమనుకున్నారో!

శ్రీహ : (జాలిగా) అలాగటయ్యా! పాపం! ఎప్పుడూ చెప్పేవుగావేం ?

గణ : (బాధగా) ఏం చెప్పమంటారు? యింటిగుట్టు యెవరికి చెప్పకూడదని యింతవరకు మీకుకూడా చెప్పలేదుగాని; యేనాటికానాడు యెన్నెన్ని ఆహార పదార్థాలు యింటికి తెచ్చిపారేస్తున్నా యివి లేవు... అవి లేవు... అంటూ నా యెముకలు నమిలి పారవేస్తుంది.

శ్రీహ : (జాలిగా) పాపం!

గణ : అందులోనూ, యీ ఆదివారంనాడు చూసేరూ! అయిదు రూపాయలు అప్పోచప్పో చేసి తెచ్చిఖర్చుపెట్టినా! ఏదోఒక లోటు కనపర్చి నన్ను వెక్కిరించక మానదు.

శ్రీహ : ఇంతకు మీయావిడ నిన్ను ఆట బొమ్మలా ఆడి స్తుందంటావ్ ! అంతేగా ?

గణ : అబ్బెబ్బె ! ఆట బొమ్మలా కాదు బాబు ! ఆమె మాట కాదన్నానంటే పాత చెప్పులా పరిగణించి నా పరువు ప్రతిష్ఠల్ని బజారు పాలుచేస్తుందంటే నమ్మండి.

శ్రీహ : నమ్మడానికేంగాని. అలాంటి ఆవిణ్ణి పెళ్లెందుకు చేసుకున్నావ్ ?

గణ : ఏంచేయమంటారు ? మేనరికమని నా మెళ్లో విరచి కట్టబెట్టేరు, మా పెద్దపెధవలందరు యేకమయి !

శ్రీహ : పూజలు పునస్కారాలు చేసే ఆవిడకి భర్తను భగ వంతుణ్ణిగా పూజించాలని తెలియకపోవడం యేం తెలివితక్కువతనం అంటావ్ !

గణ : ఆ పూజలేబాబు నా పుట్టి ముంచాశాయి.

శ్రీహ : (ఆశ్చర్యంగా) పూజలేంచేశాయి ?

గణ : ఏంచేశాయంటారా ? పాశ్చాత్య నాగరికతా ప్రభావం యింత విచ్చలవిడిగా తల విరబోసుకుని స్వైరవిహారం చేసే, యీ వైజ్ఞానిక యుగంలో కూడ స్నానాలని సంధ్యలని, పూజలని పుణ్యాలని వెఱ్ఱిబుఱ్ఱి నమ్మకాల్తో మగవాళ్ళను వేధించుకు తినడానికిగానీ. యెందుకు కలసి వచ్చేవండీ యీ పిచ్చి పన్లు.

శ్రీహ : అవును పిచ్చి పన్లు కాకపోతే! యింత ముందుకు పోయిన యీ యిరువదవ శతాబ్దంలోకూడ మన హిందూ స్త్రీలకి యీ బూజుపట్టిన పూర్వాచారాలు పోకపోవడం యేం గ్రహచారమంటావ్ చెప్పు ?

గణ : గ్రహచారం కాకపోతే! విదేశీయుల్లా మనవాళ్లుకూడా యీపాటికి యెంతో ముందుకు పోయివుందురు గదండీ!

శ్రీహ : ముందుకు పోవడమేకాదు అన్ని దేశాలవాళ్ళకి ఆదర్శ ప్రాయంగా ముందడుగు వేస్తూ వుండకపోదురా ?

గణ : అఘోరించారులెండి !

శ్రీహ : ఆ విషయం కట్టిపెట్టి ముందు అమర్ నాథ్ విషయం యేం ఆలోచించావో చెప్పు ?

గణ : ఆలోచించి నన్ను యేంచెప్పమంటారు ?

శ్రీహ : సత్యవతి పీడ విరగడయిపోయినా వీడి పీడమాత్రం మనల్ని వదిలేటట్టు కనిపించడంలేదు.

గణ : అందుకే అనుభవజ్ఞులు ఎప్పుడోవచ్చే అపాయానికి ఇప్పుడే వుపాయం ఆలోచించుకోమన్నారు.

శ్రీహ : ఆలోచించేదేముంది? వీడు మనయెదుట వున్నాడంటే యిప్పట్నుంచీ యీర్ష్య పెట్టుకుని పెద్దవాడయ్యాక ప్రళయం తీసుకుని రాకమానడు.

గణ : అందుకు నాకు ఒక చిటకా తోచింది చెప్పమంటారా!

శ్రీహ : చెప్పమనేగా ? ఆ కిటుకు యేదో !

గణ : ఏం వుందండి చదువుకని వంకపెట్టి మద్రాసు పంపి వేయడమే.

శ్రీహ : అది మంచి వుపాయమే గాని, చదువుకుని మేకులాగ వెళ్ళినవాడు మేకయి తిరిగి రాడుగదా ?

గణ : (వెకిలిగా నవ్వి) అంటే! చదువుకుని మీ మేనల్లుడు లోకజ్ఞానం సంపాదిస్తాడనా మీ సందేహం ?

శ్రీహ : అవును.

గణ : అలా యెప్పుడూ జరుగదు. పట్టణం వెళ్ళి పదేళ్ళపాటు స్వేచ్ఛగా తిరిగిన కుర్రవాడు విలాసాలకి లోనయి పాడయి పోతాడుగాని చదువుకుని బాగుపడేవాడు కోటికి ఒక్కడుండడు. అందులోనూ చేతినిండా డబ్బు వున్నవాని మాట వేరే చెప్పనక్కరలేదు యీ రోజుల్లో.

శ్రీహ : అవునవును. యీ వుపాయం మంచిదే!

గణ : మంచిదేమిటి నిక్షేపంలాంటిది.

శ్రీహ : వీడిగురించి మనకు నెలకు యెంత ఖర్చయినా ఇబ్బంది వుండదు ఏమంటావ్.

గణ : అవునండి.

శ్రీహ : కాబట్టి చతురోపాయాలు ఉపయోగించి యీ వేళో రేపో వీణ్ణి మద్రాసు పంపేకార్యం నీవల్లే కావాలి.

గణ : ఆ భయం మీకేమీ అక్కరలేదు. ఆ పని నాకు యిని

వదలివేయండి. తిమ్మిని బొమ్మినిపెట్టి నే పంపివేస్తా గదండి !

శ్రీహ : పంపి పదేళ్ళపాటు మద్రాసులోనే వీణ్ణివుంచివేశా మా? మన రహస్యపు కార్యాలన్నీ నిరాటంకంగా నెర వేరిపోతాయి.

గణ : నెరవేరడమే కాదండి నిస్సందేహంగా పదిరాళ్ళు రా బట్టుకుంటాంకూడాను.

శ్రీహ : సరే ! నా భోజనానికి వేళ అయింది వెళ్ళిరానా ?

గణ : చిత్తం నాక్కూడ తలమునిగేటంత జమాఖర్చులువేసే పనివుంది నేనూకూడా పోతాను. (వెళ్ళును)

(తెర పడును)

శ్రీః

(తృతీయ దృశ్యం)

(సర్వోదయ సమాజాశ్రమం ముఖద్వారమున "సర్వోదయ సమా జాశ్రమం" అను బోర్డు, హాలులో బుద్ధుడు, అశోకుడు, రాజారామ మోహనరాయలు, రవీంద్రుడు, వివేకానందస్వామి, గాంధీ, కందుకూరి, గురజాడ మొదలగువారి ఫొటోలు ఉండును. ఆశ్రమాధిపతి దయానంద స్వామి యథోచితాసనముపై కూర్చొని పాడుతూ వుండును.

పాట - హంసానందిని (హిండోల్) జంపె

విశ్వమోహనమూర్తి! గాంధీజి!
విశ్వ విశ్రుతకీర్తి! బాపూజి!

1. సర్వఖండములందు, సర్వ దేశములందు
సర్వవంద్యుడవౌచు, సత్కీర్తిగొన్నావు ॥విశ్వ॥

2. నీ శాంతి సమరంబు; నీ సత్య మార్గంబు
విశ్వంబదెన్నటికి; విస్మరింపగలేదు ॥విశ్వ॥

3. నీ పరేంగిత శక్తి: నీ చలోక్తుల రక్తి
నీ సుధామయసూక్తి; నిరుపమానంబహో! ॥విశ్వ॥

4॥ నీ యహింసామంత్రి నియత పరిభావంబు
మానవాతీతంబు; మాన్యైక బోధ్యంబు ॥విశ్వ॥

దయా: (పాట ముగించి సభ్యులనుద్దేశించి) నాయనలారా! సహజీవన సౌలభ్యార్ధం మనుకాలంనుంచీ మనకు ఆయా వృత్తుల్ననుసరించి కులమతభేదాలు యేర్పడ్డాయి. తరువాత మన వుచ్చనీచ ప్రవృత్తుల్నిబట్టి స్పృశ్యాస్పృశ్య భావాలు యేర్పడి కాలం మారినా అవి మాత్రం మార్పుచెందక రానురానూ వెఱ్ఱితల లేసి మహత్తరమయిన మానవత్వాన్ని మరపించి వేశాయ్. నిజం ఆలోచిస్తే "జన్మనాజాయతే శూద్రః కర్మణాజాయతే ద్విజః" అను వేదసూక్తిని అనుసరించి మానవుల్లో

సీ॥ కని పేరుఁబెంచిన జననీ జనకులను
భక్తి సేవింపని వాఁడు మాల

అగ్నిసాక్షిగఁగొన్న యర్ధాంగివిడి పర
భామలఁగూడెడు వాఁడు మాల
మాతృదేశప్రేమ మరచి తద్ద్రోహంబుఁ
బచరించుచుండెడు వాఁడు మాల
పరజనౌన్నత్యంబుఁ బరికించి యీర్ష్యతో
వర్తించుచుండెడు వాఁడు మాల

తే॥ బ్రహ్మ వైశ్య క్షత్రియ శూద్ర భావములిల
వర్తనంబును బట్టియే వచ్చుఁగాని
పుట్టువున నెవ్వరికిఁగూడ పొసఁగ వెపుడు
పూతగుణులార! భారత పుత్రులార!

డాక్టర్ : (ప్రవేశించి) నమస్కారమండి స్వామి !

దయా : (చూచి) డాక్టర్‌గారా ? అయితే ! ఆ పద్దెనిమిదవ నెంబరుగదిలోవున్న ఆ అభాగిని ఆరోగ్యం పాపం యీవేళ యెలావుందండీ ?

డాక్ట : ఇంక ఆమె ఆరోగ్యంగురించి మనం అంతగా ఆందోళన పడవలసిన అవసరం లేదు స్వామి!

దయా : ఆయితే ! పాపాయి చాలా అదృష్టవంతురాలన్న మాట !

డాక్ట : అందువల్లే ! తల్లికికూడా గండం తప్పిపోయింది అనుకోండి స్వామి !

దయా : అవును ప్రసవించిననాటి ఆమె పరిస్థితి చూచి నాకు చాలా భయం వేసింది సుమాండి.

డాక్ట : ఆ భయం మీకేకాదు మీతో చెప్పలేదు గాని నాకు కూడా లేకపోలేదు స్వామి !

దయా : అందుకే ఆయువున్నవారిని అడవిలో పారవేసినా హాని రాదన్నారు.

డాక్ట : ఆమాట నిజం స్వామీ! "శివుని ఆజ్ఞలేక చీమయినా కుట్టదు" అని యెందుకంటారు ?

దయా : జగన్నాటక సూత్రధారుడయిన జగదీశ్వరుని పరిపూర్ణానుగ్రహం వున్నవారిని చీమ మాత్రం యెలా కుడుతుందండి ?

సీ॥ జాతిలో జన్మించి జాతిలోఁ బెరిగెడు
భేకావళికిఁ దిండి పెట్టువాఁడు
మాతృగర్భమునందు మసలెడు శిశువున
కాహార మొనగూర్చ నట్టివాఁడు
కాననఁదిరుగాడు ఖగమృగావళులకు
నన్న ప్రదాతయై యలరువాఁడు
జలమున వసియించు జలచరకోటికి
జీవనాధారుఁడై జెలఁగువాఁడు

తే॥ జంగమ స్థావరాత్మక జగముఁదనదు
కుక్షి కుహరంబు నందుంచుకొనిన వాఁడు
బ్రోవకుండునె? దీనులఁ బూర్ణకరుణ
మాతిఁబెట్టిన దేవుఁడే మేతబెట్టు

డాక్ట : అవునుస్వామి ! మీరు శెలవిచ్చినట్లు నారుబోసిన వాడు నీరు పోయకమానతాడా ? చెప్పండి !

దయా : డాక్టర్ గారు ! పాపాయికూడా పాలుతాగుతూ ఆనందంగా ఆడుకుంటూవుంది గదండి !

డాక్ట : తను ఆశీర్వాదంవల్ల హాయిగా ఆడుకుంటూ అప్పుడే ముద్దులు మూటకట్టుతూవుందికూడాను.

దయా : ఎందుకుండదు ? పాపాయి ముఖవర్ఛస్సునుబట్టి చూస్తే ! గొప్ప భాగ్యవంతురాలయి, భారతనారీ లోకానికి ఆదర్శరాలుఅయి తీరుతుందనకతప్పదు.

డాక్ట : కాకపోతే! "మల్లిపూవు పుట్టగానే యింపు, పుల్లిపూవు ముట్టగానే కంపు" అని పూరకేఅంటారా ? స్వామి!

దయా : డాక్టరుగారు! యింతవరకు ఆ అభాగిని మనకు తన వృత్తాంతం యిదమిత్థమని యేఁవీ చెప్పలేదు గదండి !

డాక్ట : మనకేకాదండి ! తనను మన ఆశ్రమానికి తీసుకుని వచ్చిన ఆరైతులికికూడా యేమీ చెప్పలేదటస్వామి !

దయా : (ఆశ్చర్యంగా) ఆరైతులు ఆనాడు ఆమె విషయమయి మీతో యేం చెప్పేరండీ ?

డాక్ట : ఏంచెప్పేరంటారా ? యీమె మాగ్రామంవచ్చి మా పదిమందికి తలలో నాల్కగా ప్రవర్తిస్తూ, ప్రపంచ పరిస్థితుల పరివర్తనంగురించి ప్రబోధగీతాలుపాడుతూ, కాలక్షేపంచేయడంతప్ప తన జీవితవిశేషాలు యేఁవీ చెప్పలేదు''అని వాళ్లు చెప్పిన విషయాలు స్వామి.

దయా : ఎవరికి తన జీవితవృత్తాంతం చెప్పకపోవడంవిచిత్రం గావుంది సుమాండి !

డాక్ట : విచిత్రం కాకపోతే ! నిన్నవుదయం లాలిపాట పాడుతూ ఆమె పాపాయిని లాలిస్తూవుండగా నేను అటు వెళ్లి "మా ఆశ్రమనియమంప్రకారం మీపేరు, మీ వూరు చెప్పాలి" అనేసరికి నిమిషంసేపు నిశ్చేష్టురాలయి నిలబడి "క్షమించండి డాక్టరుగారు" అంటూ కన్నీరు మున్నీరుగా వలపోస్తూ, గభాలున తనగదిలోకి వెళ్ళిపోవడం యేఁవిటంటారు ?

దయా : (తలపంకించి) అయితే! ఆమె జీవితచరిత్రలో వెల్లడి చేయరాని విషాదఘట్టం యేదో వుండాలి. లేకపోతే ! కనీసం తనపేరు చెప్పడానికికూడా సంశయించవలసిన కారణం యేమై వుంటుంది గ్రహించండి డాక్టరుగారు!

డాక్ట : కారణమో ! ఆమె గ్రహచారమో ! చెప్పలేను గాని స్వామి ఆమె నడవడినిబట్టి ఆలోచిస్తే! ఆదర్శ గృహిణీ లక్షణాలుతప్ప అవగుణాలుమాత్రం ......

దయా : (అందుకుని) లేనిమాట సత్యం ఆవిషయం నేనుఆదిలోనే కనిపెట్టేనుగదండి.

దయా : కాబట్టి సావకాశంగా, నేడో రేపోమీరే స్వయంగా ఆమె వృత్తాంతాన్ని అడిగి తెలుసుకోండి! స్వామి!

దయా : సరే! నాతో గ్రామాంతరం వెళ్లాలని చెప్పేరు వెళ్ళలేదా ? డాక్టరుగారు.

డాక్ట : వెళ్ళకేమండి ! పదిగంటలకు బయలుదేరి వెళ్ళి పని చూచుకుని యిప్పుడే వచ్చానుస్వామి !

దయా : సరి ! సరి ! ఆశ్రమరోగులందరు మిమ్మొ యెదురు చూస్తూవుంటారు పాపం ఒకసారి చూచిరండి.

డాక్ట : నమస్కారమండి స్వామి! (నమస్కరించి వెళ్లును)

దయా : (సభ్యుల నుద్దేశించి) నాయనలారా ? సంఘసంస్కార సమస్యల్లో పునర్వివాహసమస్య చాలా ప్రధానమయింది ప్రచండ సంఘశాసనంతో నల్లేరుమీద బండిలా నడచిపోతూవున్న సహగమన దురాచార ప్రవాహానికి మొదట రాజా రామమోహన్‌రాయలు గట్టువేసి గణుతికెక్కాడు. తరువాత కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు "యౌవనదశలోవున్న పురుషులికి భార్యావియోగం, స్త్రీలకి భర్తృవియోగంప్రాప్తమయి వివాహేచ్ఛ తమకున్నచో, విధిగా వివాహం చేసుకునితీరాలి" అని వివరించారు. అనేక అనాథ శరణాలయాల్నికూడా స్థాపించారు. చాలమంది అనాథల్ని, సనాథల్నిచేసి సఫలీకృత జీవులయ్యారు. కాని కొందఱు తలిదండ్రులు తమ పూర్వాచారాల్నే సదాచారాలంటూ, మౌఢ్యవాదాలు సాగిస్తూ, స్వార్థాంధు

లయి పాతచీపురుకట్టకి పట్టుకుచ్చుకట్టినట్టు, ముక్కు-పచ్చలారని తమ ముద్దుబిడ్డల్ని, వూరుపొమ్మంటూ కాడు రమ్మంటూవున్న, యేమూడుకాళ్ళ ముసలయ్యకో "కూటికి చేతులు, కాటికి కాళ్ళు చాచుకుని కూర్చున్న యే దీర్ఘ వ్యాధిగ్రస్థునికో ముడిపెడుతున్నారు. అమ్మ గృహప్రవేశం చేసేసరికి అయ్య శ్మశానప్రవేశం చేయడంతో అమ్మలక్కలందరు చేరి వల్లించిన వైరాగ్యవాక్యాల్తో ఆ బాలవిథవను ఓదారుస్తూ, పసుపుబట్టలతో ఆమె మాంగల్యాభరణాల్ని ఒలిపించి, పాపం యింక ఆమెను జీవితాంతం జీవచ్ఛవంలా జీవించమని శాసిస్తున్నారు. యేబాల వితంతువయినా, యింద్రియదౌర్బల్యంచేత బలీయమయిన ప్రకృతికి లొంగిపోయి, పరోక్షంగానో, ప్రత్యక్షంగానో పాపపుపనికి పాల్పడి భ్రష్టురాలుకాగా, తరువాత తలిదండ్రులు తలమోదుకుని తమ లోకాపవాదాన్ని తప్పింకోగలరా? అంచేత యిప్పట్నుంచి అయినా మీ చాదస్తపు సనాతన సంకల్పానికి స్వస్తి చెప్పి కాలానుగుణ్యంగా బాల్యబలవద్వివాహాల్ని మాన్పించండి! స్త్రీనగ్రభ్రూణశిశుహత్యాది ఘోర కృత్యాలికి తావీయక పునర్వివాహాల్ని పూనికతో చేస్తూ చేయిస్తూ పాణిగ్రహణ ప్రయోజనాల్ని ఘ ప్రదంచేయండి యెందుకంటారా?

సీ॥ పురుషార్థ సాధనంబునకుఁ బేరెన్నికఁ
గన్నయట్టిదియౌచుఁ గ్రాలుఁ బెండ్లి
ఆశ్రమవాస సౌఖ్యాపాదనమునకు
నాధారభూతమై యలరుఁ బెండ్లి
అతిథిజనౌఘ హృదానంద సంధాన
నిరతాలవాలమై నెగడుఁ బెండ్లి
కాలక్రమాగత కష్టపాథోరాశిఁ
దరియింప నౌకయై తనరుఁ బెండ్లి

తే॥ అట్టి పెండిలి నానుకూల్యంబు గలుగు
నెడల క్షీర నీర న్యాయ మడరు దంప
తులకుఁ గాకున్నచో మేటిదొసఁగు పొసఁగుఁ
బుణ్య భారతమాతృ సత్పుత్రులార !

డాక్ట : (తొందరగా ప్రవేశించి) నమస్కారమండీ స్వామి !

దయా : (చూచి ఆశ్చర్యంగా ఏఁవండి డాక్టరుగారు! వెంటనే తిరిగి వచ్చారు ?

డాక్ట : పాపం ! ఆ అభాగిని వెళ్ళిపోయిందటండీ !

దయా : (ఆతృతగా) ఆ! వెళ్ళిపోయిందా ?

డాక్ట : అవునండి స్వామి ! తన జీవితపు పుట్టు పూర్వోత్త రాలు యెవరికి చెప్పడానికి వీల్లేని యిబ్బంది యేదో వుండి యిలా రహస్యంగా వెళ్ళిపోయిందంటారా?

దయా : రహస్యంగా వెళ్ళిపోవడానికి కాటుక బొట్టు పెట్టు కుంటూ గౌరీదేవిలా కలకల్లాడే ముఖంతో వుండే

ఆమెను బాలవితంతువని భావించడానికికూడా ఆస్కారం లేదుగదండి !

డాక్ట : అవునండి స్వామి !

దయా : ఇంతకు పదిహేనేళ్ళ పడుచు ప్రసవించడానికి ముందు బంధుజన పరోక్షంగా పల్లెల్లో తిరిగి బాధలు పడవలసిన కారణంకూడా పాపం ! ఆమె యే ప్రేమివంచితురాలో అయివుంటుందని నేను వూహిస్తున్నాను ఏమంటారు ?

డాక్ట : ఏమనడానికి మీరన్నట్టు యే వంచితురాలు కాకపోతే ! ఆమెకు అజ్ఞాతవాసం చేయవలసిన అగత్యం యేంపట్టిందంటారు ?

దయా : ఈ వేళతో పాపం ! బ్రతుకుమీద నిరాశ చేసుకుని యేటిలోదిగి ప్రాణత్యాగం చేసుకోదుగదా ?

డాక్ట : అంత ప్రాణత్యాగంచేసుకునేది కంటిని రెప్పలా కాపాడుకుంటూవున్న కన్నకూతుర్ని యెందుకు యిచ్చట పారవేసి పోదంటారు ?

దయా : అవునండి ఆమాటకూడా నిజమే ! ఆమెచర్య యే విధంగా ఆలోచించినా అయోమయంగానే వుంది సుమాండి !

డాక్ట : మీరన్నట్టు ప్రేమించినవారెవరో చేయవలసిన ద్రోహంచేసి పెళ్ళిచేసుకోకపోగా. పాపం యీమె

సంఘపుసంకెళ్ళకు వెరచి అజ్ఞాతంగా యింతకాలం వెళ్ళబుచ్చి ......

దయా : వెళ్ళబుచ్చి యేంలాభం ? యీనగాచి నక్కలపాలు చేసినట్టు యీనాటితో పాపాయితో బాటు యిహలోక యాత్ర ముగించివుంటే ?

డాక్ట : అలాంటి సాహసకృత్యం ఆదిలోనే చేస్తుందిగాని ... యింతకాలంబ్రతికి చిట్టచివరికి యిలాంటి నికృష్టపుపని చేయదనే నా నమ్మకం స్వామి !

దయా : నాకూ అదేనమ్మకమండి ! కాని లోకంలో దుర్మార్గులమాయకు లోనయి యిలాంటి అభాగినీ అభాగ్యుల జీవితాలు యెన్నెన్ని కుంగి కృశించి కూలి పోతున్నవోగదా ? పాపం ! (ఒక ఆశ్రమవాసి పరుగునవచ్చి దయానందస్వామికి నమస్కరించి ఒకకవరిచ్చును)

దయా : (కవరుపైన వ్రాసిన వ్రాతచూచి చదువును) "దయవుంచి దయానందస్వాములవారుతప్ప యీకవరువిప్పి యెవరు చదువరాదు"

ఇట్లు మీ విధేయురాలు,

సత్యపతి.

డాక్ట : (సంతోషంగా) ఆ అభాగిని వ్రాసిందే అనుమానం లేదండిస్వామి !

దయా : (ఆశ్రమవాసితో) ఈకవరు నీకు యెక్కడదొరికింది అబ్బాయి !

ఆశ్రమవాసి : అది ఆ పద్దెనిమిదవ గదిలో దొరికిందని మన గంగులు యిచ్చాడుస్వామి !

డాక్ట : అయితే ! యింకేం ? ఆమెదేస్వామి ! యీకవరు.

దయా : ఆమెపేరు సత్యవతి అన్నమాట !

(తెరలో గంటమోత వినబడును)

దయా : అప్పుడే ప్రార్థనాసమయం అయినట్టుంది. లేవండి ప్రార్థనానంతరం యీకవరులో వ్రాసిన విషయం విచారించుకుందాం.

డాక్ట : చిత్తం స్వామి !

(అందరు వెళ్లుదురు)

(తెరపడును)

శ్రీః

(చతుర్థదృశ్యం)

(ధర్మయ్యగారి ఇల్లు. సావడిలో నొక డ్రాయరు మూడు కుర్చీలు వుండును. ప్రభావతి కుర్చీలో కూర్చొని పుస్తకం చదువుతూ వుండును.)

సీ॥ వల్మీక సంభవ; వ్యాస బుద్ధాశోక
గాంధీ ముఖుల్ నీదు కడుపు పంట

సావిత్ర్యరుంధతీ జానకీ రుక్మిణీ
ప్రభృతి సాధ్వులు నీదు వర దుహితలు
నదనదీ కానన నగసర్వ సస్యాఢ్య
భూభాగములు నీదు భూషణములు
శాంత్య హింసా దయా సత్యక్షమాశౌచ
శమదమాదులు నీదు సద్గుణములు
తాజమహాల్ నీదు తలదాచుకొను కొంప
కోహినూర్మణి నీదు కొప్పు పువ్వు

తే॥ భాసురచిరత్న రత్న సువర్ణ రజిత
ఘనఖనీకోటి నీదు దాచిన ధనమ్ము
సకలదేశ సంస్తవనీయ సచ్చరిత్ర!
భరతమాత! నీకు సహస్ర వందనములు

ధర్మ : (ప్రవేశిస్తూ) ఎప్పుడుచూచినా యేదోగ్రంథ కాల క్షేపం చేస్తూనేవుంటావ్! యిప్పుడు నీవు చదివేది యేంపుస్తకమమ్మా!

ప్రభా : (లేచి) ప్రజారాజ్యం నాన్నగారు!

ధర్మ : (కుర్చీలో కూర్చొని) ఇదేనా? అమర్‌నాథ్ వ్రాసిన పుస్తకం?

ప్రభా : (కూర్చొని) అవును నాన్నగారు.

ధర్మ : గాంధేయ సిద్ధాంతాలు ప్రాతిపదికగాగల ప్రజారాజ్య రాజకీయాల్ని, దీన్లో బాగా వ్రాసేడటగా?

ప్రభా : అవును నాన్నగారు.

ధర్మ : ఆగర్భశ్రీమంతుడయినా ప్రస్తుత పరిస్థితుల్ని బాగా అవగాహనం చేసుకుని యీ కాలానికి కావలసిన అమూల్యగ్రంథాన్ని వ్రాశాడు.

ప్రభా : అధర్మాన్ని ధర్మంతో, అసత్యాన్ని సత్యంతో, సాధించాలనే గాంధీగారి సిద్ధాంతాల్ని కరతలామలకంగా గ్రహించగలిగినవారుగానీ యీలాంటిగ్రంథాలు వ్రాయలేరు నాన్నగారు !

ధర్మ : కాదుమరి ? పాలితుడు పాలకుడు అనే సంకుచిత భావంపోయిన ప్రజారాజ్యంలో అమర్‌నాథ్‌లాంటి త్యాగమూర్తి పుట్టి అహింసాత్మక విప్లవాన్ని లేవదీయకపోతే ! ప్రజారాజ్యం యెన్నటికి ఫలప్రదం కానేరదు. పాపాయి !

ప్రభా : అవును నాన్నగారు ! ఆనాడుగాని ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం అందరికి సమానమయి, శాంతి సౌభాగ్య సౌఖ్యాలు సమకూరవ్ కూడాను.

ధర్మ : ఆమాట నిజం. పాపం యీ అమర్‌నాథ్ తండ్రి శంకరరావుగారు యెప్పుడో తమ పాలిరైతులకి పండిన పంటలో సగంపాలు పంచిపెట్టేవారు పాపాయి !

ప్రభా : అలాగా నాన్నగారు ! అందుకే ! అమర్‌నాథ్ కూడా తండ్రిగారిబుద్ధిని పుణికిపుచ్చుకుని మకీపుట్టేరు.

ధర్మ : కాక ! రత్నాలగనిలో రాళ్లు పుడతాయా ?

ప్రభా : అయితే ! నాన్నగారు అమర్‌నాథ్ తండ్రిగారు కలరా సోకిచనిపోయిన అయిదుగంటల్లోగాతల్లిగారుకూడా...

ధర్మ : (అందుకుని) అవునమ్మా ! భర్తృవియోగాన్ని భరించలేక పాపం ఆ సాధ్వీమణికూడా స్వర్గస్థురాలయింది.

ప్రభా : ఎంతగొప్పవారి కయినా దైవనిర్ణయం మాత్రం తప్పదుగదండి ! నాన్నగారు.

ధర్మ : అవునమ్మా ! ఆపుణ్యదంపతులు పోయేసరికి అమర్ నాథునికి అయిదేళ్లుకూడ వుండవేమో పాపం !

ప్రభా : కాబట్టే శ్రీహరిరావుగారి పందిట్లో పానకవర్షం పడుతూవుంది నాన్నగారు.

ధర్మ : చెట్టుపాతేవాడు ఒకడు. ఫలమనుభవించేవాడు మరొకడూ అని సామ్యం వూరకేరాలేదుగా (ఇటునటు పరికించి) అన్నయ్య యెక్కడికి వెళ్లేడు పాపాయి !

ప్రభా : ఇప్పుడే వస్తానంటూ యీపుస్తకాలు యిచ్చటపెట్టి వెళ్లాడు నాన్నగారు !

ధర్మ : (లేచి) పొలంవెళ్ళి వస్తాను. అన్నయ్యరాగానేపూల మొక్కలికి నీళ్ళుపోయమనిచెప్పు (వెళ్ళును)

ప్రభా : (లేచి) అలాగే నాన్నగారు. (కూర్చుని పుస్తకంవిప్పి చదువును)

సీ॥ రేబవల్ గష్టించి యాంబాల గోపాల
మున కన్నముబెట్టు ఘనుడు రైతు
ఘాసంబు మేపి గోగణమును బోషించి
పాలనొసంగెడు వాఁడు రైతు
పాదపంబుల నాటి ఫలశాకముల సదా
గ్రామంబులకుఁ బంపు రాజు రైతు
సర్వ వస్తూత్పత్తి శ్రమకోర్చి చేకూర్చి
వర్తకులను బెంచు ప్రభువు రైతు

తే॥ అట్టి లోకైక పోషకుండైన రైతు
రత్న గర్భయన్ బేరున రాణకెక్కి-
నట్టి భరతావనీ పుత్రుఁడైన రైతు
ధన్యతముఁడని పలుకంగఁ దగునుగాదె!

భాస్క- : (ప్రవేశించి) ఆపద్యంలో రైతు ఆధిక్యతగురించి అమర్‌నాథ్ యెంత అద్భుతంగా చిత్రించేడో చూసేవా? చెల్లాయ్!

ప్రభా : (చూచి) అవునన్నాయ్!

భాస్క- : (కుర్చీలో కూర్చుని) ఏది? చెల్లాయ్! ఆ పదవ పేజీ తీసి చదువు. ప్రజాస్వామిక చైతన్యంలేని దేశంలో శాసనాలద్వారా ప్రజాసమస్యలు సక్రమంగా పరిష్కారం కావని నిరూపించి చక్కగా వ్రాశాడు.

ప్రభా : (తీసి చదువును) జగద్గురువయిన గాంధీమహాత్ముని అహింసాపూర్వక సత్యాగ్రహ తారకమంత్రంద్వా...

మనకు 1947 ఆగష్టు 15వ తేదీని ఉపనివేశ స్వారాజ్యం అవతరించి 1950 జనవరి 26వ తేదీనుంచి సంపూర్ణ స్వపరిపాలనాధికారం యేర్పడింది. కాని దొంగా, చీకటి యేకమయినట్లు అధికారగర్వోన్మత్తులయిన శాసకుల అప్రతిష్ఠకరప్రవర్తన ఫలితంగానూ, ధనమదాంధు లయిన ధనికవర్గపు దోపిడీవిధానం మూలకంగానూ, "నోరున్నవారిదే రాజ్యం నొల్లుకున్నవారిదే భోజ్యం" అయిపోయి ప్రజాస్వామ్యఫలితం ప్రజానీకానికి సమానంగా సమకూరక శాసనశకటం వక్రగమనానికి వుపక్రమించింది.

భాస్క : అవును చెల్లాయ్ ! అన్యాయపరులయిన అధికార్లు, స్వార్థపరులయిన పూంజీపతులు ప్రజా ద్రోహులై ప్రవర్తిస్తూవుంటే! శాసనశకటం సక్రమంగా ముందుకు యెలా సాగిపోగలుగుతుందీ ?

ప్రభా : అంచేత ప్రజలు ప్రభుత్వోద్యోగుల్నీ, లోకసభా శాసనసభా సభ్యుల్నీ, మంత్రుల్నీ వేయికళ్ళతో వీక్షిస్తూ యెప్పటికప్పుడు గుణపాఠం చెబుతూవుంటే పల్లెల్లోనూ, పట్నాల్లోనూ ప్రళయతాండవంచేస్తూ పైత్యరోగంలా ప్రబలమయిపోతూవున్న త్రాగుబోతు తనం నీటిమీాది నూనెబొట్టులా నలుమూలల అలుము కుంటూవున్న బ్లాక్ మార్కెట్టుబేరం, అంటురోగంలా

ఆవహించిన లంచగొండితనం, నిశ్శేషంగా నిర్మూలం కాక నిలుస్తాయా ?

భాస్క : అవును. అప్పుడుగానీ......

ప్రభా : ప్రజలకి ప్రభుత్వానికి కమ్యూనిటీ ప్రాజెక్టులవయిన జాతీయవిస్తరణ కార్యక్రమాలవయిన యేకైకలక్ష్యం యేర్పడి మనకు వచ్చిన స్వరాజ్యం రామరాజ్యమై రాణించదు.

భాస్క : కాదుమరి ? ప్రజాసహకార సారథ్యాన్ని అనుసరించేగా? ప్రభుత్వ రథం సక్రమంగానయినా వక్రంగానయినా ప్రయాణం చేయడం ?

ప్రభా : కనుక ప్రజలే పంచాయతీ సభ్యుల్ని మొదలుకుని పార్లమెంటు సభ్యుల వరకు వారి వారి నిత్యకృత్యాలలో సత్ప్రవర్తనం, స్వార్థరాహిత్యం, సహనం, సాహసం మొదలయినవాటిని చూచి యెన్నుకున్ననాడు దేశీయార్థిక సాంస్కృతిక వ్యవస్థాపునరుజ్జీవన వాంఛాయుతమైన ప్రజాభిప్రాయమే ప్రభుత్వానికి కూడా ప్రధాన లక్ష్యమయి దేశం వైజ్ఞానికంగా, పారిశ్రామికంగా ఆర్థికంగా అభివృద్ధి పొందగలుగుతుంది.

భాస్క : తప్పకుండాను ! అప్పుడుగానీ కట్టుపెత్తనందార్ల గద్దె పొంకాలు గంగపాలయి ప్రతి వ్యక్తికి పంచభూతాల్లో సమాన భాగస్వామ్యం సమకూరదు. (జ్ఞప్తి నభిన

యించి) నాన్నగారు అప్పుడే పొలం వెళ్లేరా? చెల్లాయ్!

ప్రభా : (పుస్తకం మూసి) అవును అన్నాయ్! నిన్న పూల మొక్కలకు నీళ్లు పోయమన్నారు.

భాస్క : పాడి ఆవును పచ్చిక బీడులో కట్టివస్తాను. యీలోపున అమర్‌నాథ్ వస్తే నేను వచ్చేవరకు వుండమని చెప్పు (లేచి రెండడుగులు ముందుకు నడచి చూచి) అడుగో! అమర్‌నాథ్ అన్నటయిం ప్రకారం రానే వచ్చాడు. (ఇద్దరు యెదురు వెళ్లుదురు)

అమర్ : (నవ్వుతూ ప్రవేశించి) అన్నా చెల్లెండ్రు యిద్దరు యేదో చదువుకుంటున్నట్టున్నారు?

భాస్క : అవును సీ రామరాజ్యం మా చెల్లాయి చదువుతూ వుంటే! వింటూవున్నాను.

ప్రభా : దయచేయండి! (కుర్చీ కనపరచును. ముగ్గురు కూర్చుందురు) మహాత్ములు వూరకేరారు ...

భాస్క : (అందుకుని) వచ్చిన మహాత్ములికి మాటలతో నేనా? మర్యాద చేయడం చెల్లాయ్!

అమ : (చిరునవ్వుతో) ఆహ్వానించి ఆసనం యిచ్చేరుగా? అంతకంటే యింకేం చేయాలి మర్యాద?

భాస్క : అదికాదు అమర్! యింటికి వచ్చిన అతిథికి కాస్త కాఫీ యివ్వడం యీ కాలంలో ఘనమైన గౌరవం అయిందిగా!

ప్రభా : (చిరునవ్వుతో) అయితే తీసుకువస్తాను (లేచును)

అమ : మీ నాన్నగారితో మాట్లాడి వెడదామని యిప్పుడే కాఫీ త్రాగి బయలుదేరి వచ్చాను.

భాస్క : ఇప్పుడే! మా నాన్నగారు పొలం వెళ్లేరట. అయినా అయ్యేసరికి వస్తారు. యీలోపున కాస్త మా కాఫీ సేవించి తాపీగా మా తోటలో షికారుచేస్తూవుండు. నాకుకాస్త పనివుంది ఇప్పుడే వస్తాను. (వెళ్ళును)

ప్రభా : (చిరు నవ్వుతో) అమర్‌నాథ్ ! కాఫీ తీసుకువస్తాను. కూర్చోండి !

అమ : వద్దు ! వద్దు ! యిప్పుడేగా! కాఫీ త్రాగి బయలుదేరింది.

ప్రభా : (చిరు నవ్వుతో) కాఫీ త్రాగినంతమాత్రాన కడుపు నిండుతుందంటారా ?

అమ : (నవ్వుతూ) కడుపు నిండకపోతేమాత్రం దేనికయినా కాలవ్యవధి వుండాలిగా ?

ప్రభా : కాఫీ యేమీ ఘనపదార్థం కాదులెండి.

అమ : సరే ! కాదూకూడదు అంటే బాగుంటుందా ?

ప్రభా : సంతోషం (వెళ్ళును)

అమ : ఆహా ! యీ ప్రభావతి నవయౌవనాగత సౌందర్యం అపూర్వం ! అనన్యస్త్రీ సామాన్యం !

సీ॥ పూర్ణేందు నిరసించుఁ బూఁబోఁడి నెమ్మోము
మారు తూపు జయించు మగువచూపు

తిలకుసుంబు హసించు నలివేణి నాసిక
పగడంబు నోడించుఁ బడతి మోవి
వెన్నెలఁబాలించు వెలఁదుక చిరునవ్వు
పికవాణి నణగించు వెలఁది పలుకు
పూదండలను మించుఁ బోలఁతుక కరములు
కరి కరంబులనొంచుఁ గలికి కాళ్లు

తే॥ పుటము వేసిన కనకంపుఁ బొలుపుమీరఁ
దలిరుఁబోడి యొడలిడాలు ధరణియందు
నిట్టి సర్వాంగ సుందరి యెందుఁగూడ
గతము లేదిప్పుడైనను గానరాదు

ప్రభా : (కాఫీ తీసుకుని వొయ్యారముగా పరివేశించును.)

అమ : (నవ్వుతూ) శ్రమ యెందుకంటే ! ఒప్పుకున్నావుకావు ప్రభా ! (కాఫీ అందుకొనును)

ప్రభా : (నవ్వుతూ) ఇంతమాత్రానికే శ్రమ అంటారా ? ఈ రాత్రి భోజనం కూడా ...

అమ : అబ్బొబ్బొ ! అలాంటి యేర్పాటు యేఁవీ చేయవద్దు.

ప్రభా : (చిన్నబుచ్చుకొని) అవును లెండి ! భాగ్యవంతులయిన మీకు మాబోటి పేదవారి యింట భోజనం ...

అమ : ఆ ! ఎంత మాట ! భాగ్యవంతులయితే మాత్రం బంగారం తింటారా ? ప్రభా! నీ అనుగ్రహం వుంటే! మీ ఇంట భోజనాలు చేసే రోజులు యెన్నో వున్నాయ్!

ప్రభా : (సందేహంతో) నా అనుగ్రహమా? దేనికంటారు ?

అమ : (కాఫీ కప్పు క్రింద పెట్టి) చెప్పమంటావా ?

ప్రభా : (ధీమాగా) చెప్పండి! చల్లకొచ్చి ముంత దాయడం యెందుకు ?

అమ : (నవ్వుతూ) అయితే విను. మద్రాస్ నుంచి చదువు పూర్తి చేసుకుని వచ్చాక నిన్ను యెన్నో పర్యాయాలు ఒక అమూల్యమైన వస్తువును అడగాలని అడగలేక పోయాను.

ప్రభా : ఆజ్ఞాకారుల్ని అడగలేకపోవడం దేనికంటారు ?

అమ : అడిగి వీల్లేదనిపించుకోవడం ...

ప్రభా : వీల్లేదని మేము యే చెలువు నీకు తాగ్గలమంటారు ?

అమ : అదేంమాట ! ప్రాధేయపూర్వకంగా అడిగే వస్తువుని శాసించి అడిగే అధికారం నాకు యెక్కడిది ప్రభా ॥

ప్రభా : అంత అనుగ్రహం నామీద వుంటే ...

అమ : (నవ్వుతూ) అడిగి లేదనిపించుకోమంటావ్ అంతేగా?

ప్రభా : కాదు నేనివ్వగల వస్తువును ప్రాణం వుండగా లేదనను.

అమ : లేదనని మాట అంటే చాలదు.

ప్రభా : చాలక చేతిలో చేయివేసి ప్రమాణం చేయమంటావు ?

అమ : అవునుమరీ !

ప్రభా : (నవ్వుతూ) సరే! (అమర్‌నాథ్ చేతిలో చేయి వేయును)

అమ : (సంతోషంతో ప్రభావతి చేయి పట్టుకొని) ప్రభావతి! నీ ప్రేమోపహారంకంటే నాకు కావలసింది యేంవుంది?

ప్రభా : (ఉలిక్కిపడి) అది సాధ్యమా అమర్‌నాథ్!

అమ : (నిరుత్సాహంగా) ఇంతమాత్రానికేనా ? కోరుకో మన్నావ్.

ప్రభా : (చిరు నవ్వుతో) ప్రచండ వేగంతో ప్రవహించు కాల వాహినీ ప్రవాహానికి యెదురీదడం ...

అమ : సాధ్యం కాదంటావ్ !

ప్రభా : అవుతుంది అంటారా ?

అమ : (నిష్ఠూరంగా) అంత ఆత్మ స్వాతంత్ర్యం లేనిదానవు నా చేతిలో యెందుకని చేయి వేశావ్! చెప్పు ?

ప్రభా : (చిరునవ్వుతో) చేయి వేస్తే మాత్రం ? పెద్దల చాటు వారి మాట ...

అమ : చెల్లదనా ? నీ సందేహం ?

ప్రభా : ఎలా చెల్లుతుందంటాను ?

అమ : చెల్లక ? వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం వున్నవారి మాట యెన్నటికి వ్యర్థంకాదు.

ప్రభా : అంతరం తెలియకుండా మాట్లాడుతున్నారు.

అమ : అదిమాత్రం అర్థంలేని మాట అంటాను.

ప్రభా : మీ వేదాంతానికేంలెండి ?

అమ : వేదాంతం కాదు ప్రభా యదార్థం!

ప్రభా : కాదు పాతిక యెకరాలు పంటభూమి, పాతిక వేల రూపాయలు యిస్తామని ప్రతిరోజూ పదిమంది కన్యాదాతలు మీయింట పడుగాపులు పడి వుంటూవుంటే...

అమ : (దురుసుగా) ఊం పడివుంటూవుంటే ?

ప్రభా : పదియెకరాలు పాలి పొలం చేసుకుని బ్రతుకుతూ వుండే మా నాన్నగారు మీకు యేం వరకట్నం యిచ్చి నన్ను పెళ్ళి చేస్తారు ? చెప్పండి !

అమ : (నవ్వి) ఓహో ! అదా ? నీ సంశయం !

ప్రభా : సంశయమే కాదు సాగని సంకల్పం కూడాను.

అమ : స్త్రీ పురుషుల జీవితానందానికి జీవగఱ్ఱ ప్రేమగాని ధనం మాత్రం కాదు తెలుసా ?

ప్రభా : కబుర్లికి కార్యాలికి కావలసినంత తేడా వుంటుంది లెండి.

అమ : అందుకని సనాతన సంస్కృతి ననుసరించి కట్నాలిచ్చి కట్టబెడితేగాని కన్యాదానం ఫలప్రదం కాదంటావ్ !

ప్రభా : కాదనకపోతే మాత్రం ? యీ రోజుల్లో సిరిరా మోకాలడ్డే త్యాగజీవులు యెవరున్నారంటారు ?

అమ : ఉండక అందరు అత్తవారిచ్చే కట్నాలకు ఆశించి తగు ఆశయాల్తో యేకీభవించని యే కన్యనయినా వివాహం ఆడ తారనేనా ? నీవనేది.

ప్రభా : ఆడక పెద్దవాళ్ళమాట తోసిరాజని పిన్నలు యేం

చేయగలరు.

అమర్ : చేయలేక, చేతులునలుపుకుంటూ శరీరంమీద ఆత్మ మీద అధికారంవున్న నేను మానసిక బానిసత్వానికి లోనయి, పెళ్ళివిషయమయి పెడత్రోవలుపట్టిస్తూ వుండే పెద్దలపెత్తనం మాత్రం...

ప్రభా : (అందుకుని) పనికిరాదంటారు ?

అమర్ : పనికిరాదనడమేకాదు. సాగనివ్వనుకూడాను. నీకు తెలియదుగాని... సమాజం బలవంతంగా విధించే కృత్రిమ సభ్యతను ఖాతరుచేసే దుర్బలత్వం నాకు యేనాడులేదు ప్రభా !

ప్రభా : (పరమానందంతో) నిజంగానేనా ? అమర్!

అమర్ : నిజం ప్రభా ! వసంతమల్లికా పరిమళంలా ప్రణయ సౌరభాన్ని వెదజల్లుతూ, బాహ్యసౌందర్యంతోబాటు, హృదయసౌందర్యంకూడాకలిగి, నన్ను ఒక వెలుగు బాటలో నడిపించగల నిన్నుతప్ప, నాకు యీజన్మలో పెళ్లాడేభాగ్యమేవుంటే ! మరి యెవర్నీ వివాహం చేసు కోనంటాను.

ప్రభా : (గుంభనగా) అది మీ గృహకలహానికి కారణం అయితే !

అమర్ : కలహానికేకాదు ప్రళయానికి కారణంఅయినా, నా నిర్ణయానికిమాత్రం తిరుగులేదు.

ప్రభా : తిరుగులేదని, మీరు అర్ధాంగిగానన్ను యేంచూచి అంగీకరించేది ?

అమర్ : చెప్పమంటావా ?

సీ॥ సర్వ ప్రజాహ్లాద సంధాయకంబైన
హృద్యైక గాంధర్వ విద్య వీవు
మూర్తి మంతంబౌచు మోహనాకారత
రాజిల్లు శృంగార రసమ వీవు
భువనత్రయ జయేచ్ఛఁ బుష్ప ధనుర్ముక్త
రామాస్వరూప శరంబ వీవు
ప్రణయ సందేశంబుఁ బంపుటకై పెంచు
చిత్తసంభవుని చేఁజిలుక వీవు

తే॥ మేల్మిబంగారమును సుధామిళిత మొనరఁ
జేసి ప్రాణంబులం బోసి చేడిచేసి
తనదు నైపుణ్యమును లోకమునకుఁజూపు
సృష్టికర్త్ర కృతాపూర్వ సృష్టి వీవు.

ప్రభా : (చిరునవ్వుతో) ఇదంతా మీ మనోభావనగానీ ! నాలో మీరన్న...

అమర్ : గుణాలు లేవంటావ్ ! కాని గులాబీపుష్పానికి తన గుబాళింపు యెలా తెలుస్తుంది ? ఇదిగో ! నీవు సరే ! అని సమ్మతిస్తే ! యిప్పుడే మన ప్రణయసామ్రాజ్యానికి పతాకంగా నాయీ అంగుళీకాన్ని నీకు అరణంగా

యిస్తున్నాను. (తన వ్రేలివుంగరంతీసి ప్రభావతివ్రేలికి పెట్టును)

ప్రభా : (ఆనందంతో) ఆగర్భశ్రీమంతులు సౌందర్యతేజో మూర్తులు అయిన మీకు నాపయిని కలిగిన అవ్యాజ మయిన అనుగ్రహానికి నా ప్రేమజ్యోతుల్తో నివాళ్లివ్వ డంకంటే ! నా జన్మకు సార్థకత యేముంటుందని సమ్మతించనంటాను ?

అమర్ : (సంతోషంతో) ధన్యాత్ముణ్ణి ! అమృతకలశంలాంటి నీవు అర్థాంగిలక్ష్మివి అవడంకంటే ! నాకుమాత్రం కావలసిన మహాభాగ్యం యేం వుంది ? చెప్పు ప్రభా! (చేతివాచీ చూచుకొని) అబ్బా! అప్పుడే అయిదు కావచ్చిందే !

ప్రభా : అయిదు అయితేమాత్రం అంత తొందరపడతారు యీ మైలుదూరం వెళ్ళలేకపోతారా ?

అమర్ : వెళ్ళలేకపోతానని కాదు ప్రభా! యింటివద్దయింకా యెన్నో పనులున్నాయి ! నీకు తెలియం దేముంది ?

ప్రభా : (ధర్మయ్యగారి రాకచూచి) అదుగో! మాటలో మా నాన్నగారుకూడా రానేవచ్చారు.

ధర్మ : (ప్రవేశించి) ఎంతసేపయిందిబాబు ! నీవు వచ్చి ?

అమర్ : నమస్కారమండి ! ధర్మయ్యగారూ ! గంట లోపు అవుతుంది నేవచ్చి అప్పుడే !

ధర్మ : ఏదో పనిమీదగాని రావు నీవు...

అమర్ : పనిమీదే వచ్చానండి ! మొన్న మీతో మనవి చేసిన కార్యం గురించి...

ధర్మ : అదా! మీ తలిదండ్రులపేర కట్టించాలన్న స్మారక భవనాల గురించేగా ?

అమర్ : అవునండి. ఆపని మీ చేదోడు వాదోడు వుంటే గాని...

ప్రభా : సాగదంటారు ?

ధర్మ : సాగేదేముందిగానీ...

అమర్ : నాపేరనున్న లక్షరూపాయలు...

ధర్మ : బ్యాంకువారు యిస్తామన్నారా ? బాబు !

అమర్ : ఇవ్వడానికి వారి అభ్యంతరంమాత్రం లేదన్నారు.

ధర్మ : (సందేహంతో) కాని...యీ భవనాల నిర్మాణం మీ మామగారికి సమ్మతమేనా ?

భాస్క : (హుటా హుటీగా ప్రవేశించి) వడ్డీకి వడ్డీలుకట్టించి తానిచ్చినసొమ్ముకి రెట్టింపు గుంజుకోవడంతప్ప, పెద్ద పులి పేరంటంపెట్టనిస్తుందా అని వీరి మామగారు సత్కార్యాలు చేయడానికి.సమ్మతిస్తారా? నాన్నగారు!

ప్రభా : సమ్మతించకపోవడానికి, బ్యాంకులో తెచ్చి వీరుఖర్చు పెట్టేడబ్బు, వారి కష్టార్జితంకాదు గదండి నాన్నగారు!

ధర్మ : కాకపోతేమాత్రం ? పిల్లికి బిచ్చంపెట్టని పిశినారికి యెవరిదయితేం? యింతసొమ్ము ఖర్చుపెట్టడానికి యెలా ఒప్పుదల అవుతుంది ?

అమర్ : ఒప్పుదల కాదనేగదండి ! ఆర్థికవిషయం వారికి తెలియనీయకుండా యీ భవనాలు కట్టించడం ?

ప్రభా : చిత్రగుప్తుడులాంటి గణపతి తన చెంతనున్నంతకాలం శ్రీహరిరావుగారికి యీ రహస్యం తెలియనివ్వకపోవడం సర్వేశ్వరునికికూడా సాధ్యం కాదేమో !

అమర్ : సాధ్యం అవడానికి, మా యువజనసంఘంవారు చందాలు వసూలుచేసి కట్టిస్తున్నట్టేగాని ప్రత్యేకించి నాపేరు యేంపీ వుండదుగా ?

ధర్మ : అలాగ అయితేనే తప్ప నీవు తలపెట్టిన యీ మహా కార్యం సాంతంగా సఫలంకాదుబాబు !

ప్రభా : అధర్మంకాని కార్యానికి అనేకమయిన అవాంతరాలు వస్తూవుంటాయి...

భాస్క : వచ్చినా ? నూటిగా భూమిపయి ప్రసరించే సూర్య కిరణాల ధాటికి మంచుబిందువుల్లా అవి అన్నీ మటు మాయమయి పోతాయి.

ప్రభా : పోక ? పర్వతాన్ని తాకిన యేనుగు కోరలు భగ్నం అయిపోతాయిగానీ ! పర్వతానికిమాత్రం ప్రమాదం రాదు.

అమర్ : రెణ్ణెళ్లపాటు మీ భాస్కరాప్రిపుని మాకు సహకారంగా పంపించేరంటే ! ...

ధర్మ : అంతకంటేనా ? మానవసేవే మాధవసేవగా యెంచి పదిమందికి వుపకరించేపన్లు చేసే నీకు మేము ఆమాత్రం తోడ్పాటుచేయలేమా ? తప్పక తీసుకుని వెళ్లు బాబు !

అమర్ : అదే పదివేలు. రేపట్నుంచి పంపించండి.

ధర్మ : రేపు వర్జంలేకుండా చూచి వస్తాములే !

అమర్ : నమస్కారం. నాకు యింక శెలవిస్తారా? (లేచును)

ధర్మ : శుభం. వెళ్ళిరా నాయనా!

అమర్ : (ప్రభావతిని ఓరగంట చూచి వెళ్ళును)

ధర్మ : వయస్సుచేత చిన్నవాడయినా అప్పుడే ఉత్కృష్టమయిన కార్యాలుచేయడానికివువ్విళ్ళూరుతూవున్నాడు

ప్రభా : దాతచేతిలో ధనంవుంటే ! దానధర్మాలు చేయడానికేగాని పాపపన్లు చేయడానికి పంచిపెట్టరుగా నాన్నగారు !

భాస్క : చెడ్డవానిజేబులో డబ్బువుంటే ! చెడుపన్లు చేయడానికేగాని సత్కార్యాలు చేయడానికిమాత్రం సంకల్పిస్తాడా ? చెల్లాయి !

ధర్మ : అందుకే చేపపిల్లకి యీత, సింహంపిల్లకి వేట చెప్ప వలసిన పనిలేదన్నారు.

(అందరు వెళ్లుదురు)

(తెరపడును)

శ్రీః

(పంచమదృశ్యం)

(గణపతియిల్లు చావడిలోని కుర్చీమీద కూర్చొని భాస్కరారావు పుస్తకం చదువుతూ వుండును)

సీ॥ స్వాచరణోచితా చార్యుండ వైనచో
నన్యోపదేశార్హుఁడగుదు వీవు
నిర్జితషడ్వర్గ; నీచారివైనచో
నరిదుర్జయుండవే; యగుదువీవు
స్వధనైకతృప్త సుస్వాంతుడవైనచో
నష్టసంపద్యుక్తుఁడగుదువీవు
పక్షపాతరహిత భావుండవైనచో
నఖిలన్మమిత్రుఁడ వగుదువీవు

తే॥ వేదశాస్త్రార్థభావైక వేదివైన
శత్రు దుర్జయ సామర్థ్య శాలివైన
భవ్య సర్వం సహాచక్రవర్తివైన
వాక్య చతురుండవైన లాభంబులేదు.

గణ : (ప్రవేశిస్తూ) అరే! వీడి తస్సాదియ్యా! "తోడుతోనే తోఁటకూరనమా" అని పొద్దుటే శనిగాడులా వీడు

దాపరించేదేఁవిటి ? (సమీపించి) భాస్కర్రావా ? ఎప్పుడొచ్చావ్ బాబు !

భాస్క : (లేచి) మీరా ? దయచేసేరూ ? (వికటస్వరంతో)

శా॥ ఏయే గ్రామములేగినారచట యేయే కార్యముల్ జేసిరో !
ఆయా గ్రామము లాపదల్ దెలుపఁగా నర్థించెదన్ భక్తిమై...

గణ : (ఉడుకుబోతు తనంతో) ఆపు! ఆపు! కవిత్వం యెన్నాళ్ళుంచి కాలబెడుతున్నావేఁవిటి బాబు !

భాస్క : మీవంటి రాజకీయ మహాపండితుల్ని చూసేసరికి యెవరికయినా కవిత్వపు కండూతికదం త్రొక్కుకుంటూ గంగాప్రవాహంలా రావల్సిందే ! పద్యం పూర్తిగా చెప్పనిచ్చారు కాదు. బ్రహ్మాండంగా పడ్డాయినుమాండి! పదాలు.

గణ : (ఎత్తిపొడుపుగా) నీ సంగీతంమాత్రం బ్రహ్మాండంగా లేదూ ?

భాస్క : నాసంగీతానికేంగానీ, గణపతిగారు ! పస్లన్నీ సక్రింగా, సావకాశంగా, సాంతంగా, చక్కబెట్టుకునే వచ్చారా ?

గణ : కంచిగరుడసేవతప్ప పైసా కలిసివచ్చే పనులికి కానుగామేం పడేపాట్లు ? భాస్కర్రావ్!

భాస్క : (వెగటుగానవ్వి) కలిసివచ్చే పనులికి కాకపోతే !

ప్రళయకాలం వచ్చినా గడపదాటి కాలావలికి వెడతారా? బాబు! మీరు?

గణ : నీ శుష్కప్రియాలికి, శూన్యహస్తాలకీ ఏంగానీ! ఎప్పుడు వచ్చావో చెప్పేవు కావు!

భాస్క : చెప్పడానికి యేంవుందండీ! మీ కనకారావు కబురు చేస్తే? నిన్నే వచ్చాను.

గణ : (సందేహంతో) నిన్నే వచ్చావూ?

భాస్క : వచ్చి వూరకే కూర్చొని వున్నాననుకున్నారా?

గణ : కూర్చొనివుండక నీవు వుద్ధరించిన ఘనకార్యం యేంవిటో కాస్త చెప్పు? నాయనా!

భాస్క : చెప్పమంటారా? దేవాలయ ధర్మకర్తలయిన మీ శ్రీహరిరావుగారు గుడిసుమాస్తాగిరి చేస్తూవుండే మీరు కలిసి పదేళ్ళనుంచి గ్రామచరిత్రలో కలకాలం వేసుండేలా చేస్తూవుండే ఘనకార్యాల్ని కళ్లారా చూస్తూ...

గణ : కాలక్షేపం చేసేవన్నమాట.

భాస్క : లేదు. హృదయాలు లేకుండా మీరు చేసిన దారుణ కార్యాల్ని చూచి మీయిద్దరి వుద్యోగాలు వూడబెరికే సుముహూర్తం యెప్పుడువస్తుందా అని వూహిస్తూ గడిపేను కాలం.

గణ : (బొంకాయింపుతో) మేమేం చేయరాని చెడుపన్లు చేసేమని ? నీవు మమ్మల్ని చెండనాడ్డం ?

భాస్క : మీరు చేసిన మహాకార్యాలు కలంతీసుకుని వ్రాయగల కవీశ్వరులుంటే ! సవా లక్ష పేజీల గ్రంథమవుతుంది.

గణ : అదేదో నీవు కాస్త యిప్పుడు చెప్పకూడదూ ?

భాస్క : ఎందుకు చెప్పకూడదండి ! సావకాశంగా కుర్చీలో కూర్చుంటే! సంక్షిప్తంగా దాని సారాంశం చక్కగా చెబుతాను.

గణ : (కూర్చొని) సరే. చెప్పుబాబు ! మేంచేసిన చెడుపను లేంవిటోమరి ?

భాస్క : (కూర్చొని) ఏంవిటంటారా ? లెక్కపెట్టండి. ప్రతి రోజూ పలువురు ఫలమో పత్రమో పట్టుకునివచ్చి భక్తిశ్రద్ధల్తో ప్రార్థనచేసుకునే పరమేశ్వరుని ప్రార్థనా మందిరాన్ని ధూపదీప నైవేద్యాలు లేకుండాచేయించి దయ్యాలకొంపలా తయ్యారుచేసేరా లేదా ? మీరు?

గణ : (తాము కానట్టు) మేమా చేసింది ? అడిగేవాడికి చెప్పేవాడు లోకువని అన్యాయంగా అనడంగానీ !

భాస్క : (ధీమాగా) చెప్పేవన్నీ శాంతంగా సాంతంగా విని సరిగా సరసంగా సమాధానం చెప్పండి !

గణ : (సమాధానపడి) సరే ! నీకట్టుకథ యేఁవిటోకానియ్

భాస్క : ఏఁవిటా ? వినండి. శ్రీవణానందంగా పర్వపు రోజుల్లోనూ యేపుణ్యకథాశ్రవణమో, చేయిస్తూ వుండే కళామందిరాన్ని చూడడానికికూడా అసహ్యం గావుండే జూదపుశాలగా చేసింది మీరుకాదా? ప్రమాణంచేసి చెప్పండి.

గణ : (సణుక్కుంటూ) మతిచెడినమాట ఆడుతున్నావ్ !

భాస్క : (సాక్షేపణగా) కాదులెండి. యింకా వినండి. పుణ్యక్షేత్రమని దూరపూళ్ళనుంచి వచ్చేయాత్రికుల సౌకర్యార్థం, యేపుణ్యాత్ములో కట్టించియిచ్చిన ధర్మశాలను దొంగకల్లు అమ్మేదుకాణంగా చేసింది యెవరంటారు ?

గణ : ఎవరో మాకేం తెలుసు. అన్యాయంగా మామీద లేనిపోని అభాండాలుమోపి పాపాన్ని ఒడిగట్టుకుంటున్నావ్! సుమా.

భాస్క : మీ శాపాలకేంగానీ ! కూలిపోవడానికి సిద్ధంగా వున్న గోపురాన్ని గోరెడుసున్నంఅయినా పూయించకుండా గబ్బిలాయిల్ని కాపురంపెట్టించి గొబ్బికంపు కొట్టే గొడారివాని కొంపలాచేసి విడిచిపెట్టడం వట్టి బూటకం అంటారా ?

గణ : (కోపంతో) బూటకంకాదు నీ నాటకం

భాస్క : ఆగండి ! అగ్గిలో గుగ్గిలంలా అలా మండిపడతా రెందుకు గణపతిగారు ! తీర్థపురోజుల్లో స్నానపానా దులుచేసే కోనేటిని మురికిగుడ్డలు వుతికించి దున్న పోతుల్ని తోలించి కాళ్ళుకడగడానికికూడా పనికిరాని కుళ్లుగుంటగా చేయించారు ఒప్పుకుంటారా ?

గణ : ఒప్పుకోవడానికి నీవ్రూకదంపుడు వాదానికేంగానీ, వూళ్లో వాళ్ళందరికి లేని సాదకబాదకాలు మాకెందుకు కావాలా ?

భాస్క : కావాలని కాకపోతే ! గ్రామస్థుల్ని అదుపులో పెట్ట లేని మీబోటి అవకాశవాదులికి అధికారాలెందుకు ? యింకా వినండి ! గుళ్ళచుట్టూ కోటగోడల్లా కొండ నంటుకుంటూవుండే పరిహారీ పడిపోతూవుంటే జారి పోయే యిటుకల్ని అర్థరాత్రివేళ మీయిళ్ళకు జారే యించుకుని, దూడల సాలలకి గోడలు కట్టించుకోవ డంమాత్రం మీకు కావల్సింది కాబోల్నే ?

గణ : అదేంమాట, అర్థంలేనిమాట. రాతిగోడలు కట్టించ బోతున్నాంగనుక ఆ యిటుకల్నిలా వుపయోగించు కున్నాం యేం ?

భాస్క : ఏవుంది ? యిటుకల్నలా మీరు. మీ స్వంతకార్యా లకి వుపయోగించుకోవడం యిదేంబుద్ధితక్కువనియా

గ్రామంలో యెవరూ అడిగేవారు లేకేగా ? మీరిలా హద్దుమీరి ప్రవర్తించడం ?

గణ : హద్దుమీరని బుద్ధిరుంతులు మా క్నాకలుతీరిన మొన గాళ్ళలా గ్రామంలో అడగడానికి మీకు బయలు దేరేరుగా !

భాస్క : బయలుదేరక ? యేతాంపాటకు యెదురుపాటలేదని విఱ్ఱవీగుతూవ్వుండే మీ పప్పులు యింక వుడకనిస్తాం అనుకున్నారా ?

గణ : (స్వబ్బ్స్వరంతో) సరే ! అయిందా ? నీవుపన్యాసం ?

భాస్క : అవ్వతుందా ? యిలా మీరుచేసిన అన్యాయాల్ని వ్రేళ్ళుమడిచి చెప్పాలంటే యెన్నయినా వున్నాయి!

గణ : వుంటే వూరుకున్నావేం ?

భాస్క : వూరుకోలేదు. అసలువిషయం చెబుతా వినండి. పూర్వం ఘోరీ గజనీలనేవారు వుండేవారు. వారిద్దరు సోమనాథాలయం మొదలయినవానిని చూర్ణంచేసి దండోపాయంతో వాట్లోని అమూల్య రత్నాభర ణాల్ని అపహరించి పట్టుకుపోయారు. మీరుమాత్రం పాపం వారిలా కాక...

గణ : కాక యేం చేశాం ?

భాస్క : ఏంచేశారా ? సామోపాయంగా యేటా యాభై యెకరాల్లో పండే పంటల్ని మీపరం చేసుకుంటూ

దినదినమూ దేవునికివచ్చే ముడుపుల్ని మీ సొంత సొమ్ముల్లా మూటకట్టుకుంటూ, ఆదాయంలో అర వైయ్యోవంతుఅయినా ఖర్చుపెట్టే పాపానికి పాల్ప డ్డంలేదు. యింకా యేం చేయాలి ?

గణ : (కోపంతో) ఎవడయ్యా ! నీకీ పుక్కిటపురాణంచెప్పిన పోకిరీ వెధవ !

భాస్క : చెప్పకపోతేమాత్రం ? ప్రత్యక్షంగా కనబడే మీ చేతలికి సాక్ష్యాలు కావాలంటారా ?

గణ : కావాలనకపోతే ! "దున్నపోతు యీనిందంటే దూణ్ణి కట్టెయ్యమ"న్నట్టు లేనిపోని అపవాదుల్ని మా నెత్తి ల్ని రుద్దుతావా ?

భాస్క : రుద్దక, యీమధ్య మీరు మా యువజనసంఘం వారిని విమర్శిస్తూ పూళ్లో వుపన్యాసాలు యిస్తున్నా రట. మేము మీలా యేం అమానుష కార్యాలు చేస్తున్నామని ?

గణ : చిన్నా పెద్దా తారతమ్యం తెలుసుకోకుండా గ్రామంలో మామీద గాలిదుమారం లేవదీస్తూ గంద్రగోళం చేయడం మీకు...

అమర్ : (ప్రవేశిస్తూ) భావ్యం కాదంటారు !

గణ : (చూచి) అంబంలో కుంబంలా నీవుకూడా వచ్చావూ?

అమర్ : రావడానికేంగానీ! పెద్దలంటే మీ పరిభాష శ్రీమంతులనేగా ?

గణ : శ్రీమంతుల్ని చెందనాడ్డం చెడ్డకాదంటావా ?

భాస్క : చెల్లుబడి అవుతూవుందని; శ్రీమంతులు యెంత చెడుగా ప్రవర్తిస్తూవున్నా అదేఁవిటనడం అన్యాయ మంటారు ?

గణ : (విసుగుదలగా) కయ్యానికి కాలుదువ్వడానికి కాక పోతే...

అమర్ : కయ్యానికి కాలుద్రువ్వేది మీరా ? మేమా ?

గణ : కనబడుతూ వుందిగా ?

అమర్ : ఎందుకు కనబడదు ? పాత పంచాయతీ ప్రశిడెంటు గారు మీతో "ఈ పర్యాయానికి పంచాయతీబోర్డు పరిపాలనం యువజనసంఘంవారికి యిద్దాం" అంటే మీరు మీ శ్రీహరిరావుగారు వీల్లేదన్నారటగా?

గణ : ఎందుకు అన్నాం అంటావ్ !

భాస్క : ఎందుకా ? దేవాలయ ధర్మకర్తలయి వూరికి యీ పదేళ్ళలో చేసిన వుపకారానికి వడ్డీగా పదిమందికి పనికివస్తూవున్న బావుల్ని, చెరువుల్ని పాడుచేయించి ప్రజలికి పరమోపకారం చేయాలని భావించారు గనుక.

గణ : కాకపోతే! శాసనవిధానం సరిగా తెలియని మీయువజన సంఘంవారు వుద్యోగస్థులయి వూరునుద్ధరిస్తారు కాబోలు?

అమర్ : అదా! సమాచారం? శాసనవిధానం చక్కగా తెలుసుకున్న మీరు యిరువురు యే యాభై వేలో ఖర్చుపెట్టి, యే శాసనసభాసభ్యులో, లోకసభాసభ్యులో, మంత్రులో అయ్యి, కాటన్‌దొరగారు కష్టపడి కట్టించిన ఆనకట్టల్ని పడగొట్టించి దేశానికి యీ తిండీ గుడ్డా లేకుండాచేసి, మీ కడుపుమంట చల్లార్చుకోరాదూ?

గణ : నీ వెఱ్ఱిపొడుపు మాటలకేంగానీ! మా శ్రీహరిరావుగారు చేసిన దేశసేవ చిన్నవాడవు నీకేం తెలుసు?

భాస్క : అవును. మీ శ్రీహరిరావుగారు పదేళ్ళకిత్రం జస్టీసుపార్టీ నాయకులుగావుండి, యింగ్లీషువాళ్ళమోచేతినీళ్ళు త్రాగుతూ కాంగ్రేసునాయకులంటే! కారాలు మిరియాలునూరి కాలం గిఱ్ఱునతిరిగి కాంగ్రేసునాయకులు గద్దెలెక్కడంతో కలిసివచ్చేటట్టు కనబడి...

గణ : కనబడి యేంచేశారు?

అమర్ : చెప్పమంటారా? వూసరవిల్లి రంగులు మార్చుకున్నట్టు మిల్లుబట్టలు పెట్టెలో పెట్టి ఖద్దరుబట్టలు కట్టుకున్నారు.

గణ : ఊఁ కట్టుకుంటే ! నష్టం యేం వచ్చిందీ !

భాస్క : ఏం వచ్చిందంటారా? "కట్టేవి ఖద్దరుబట్టలు కొట్టేవి బీదల పొట్టలూ" అని కరువు కాటకాల్తో కల్లోలంగా వుండే యీ కాలంలో పాలకుల బాసటతో ప్రతి తినుబండారానికి పరిమిట్లు సంపాదించుకుని, అర్ధ రూపాయివస్తువుని అయిదురూయలకి అమ్ముకున్నారు కాదంటారా ? గుండెమీద చేయివేసుకుని చెప్పండి !

గణ : ఏఁవని చెప్పేది ? అందరికి అందుబాటులోలేని అహార పదార్థాల్ని ఆగడ్డురోజుల్లో నానాగడ్డికరచి సంపాదించి యేదోధరజేసి యివ్వడం కేవలం మా స్వార్థానికే అంటావు ?

అమర్ : కాదు. మీస్వార్థానికి కాదు. అన్నమో రామచంద్రా ! అంటూ పాపం ఆకలిబాధల్తో అలమటిస్తూ అసువులు పోగొట్టుకుంటూవున్న అనాథులవద్ద అణా నూకలికి అర్థరూపాయి తీసుకోవడంకూడా పరమార్థానికే అనుకుంటాను ?

గణ : కాక ? ప్రజల ప్రాణాల్ని కాపాడ్డం అన్యాయం అంటావా ?

అమర్ : కాకపోతే ? ఎవరికంపు వారికింపని అమాయకుల్ని అదిరించి, బెదిరించి ఆర్జించి మీబొజ్జల్ని పెంచుకోవడం న్యాయం కాబోల్ను ?

గణ : (నిర్లక్ష్యంగా) న్యాయమో ! గీయమో ! ఆరోజుల్లో అందరికి ఆహార పదార్థాల్ని అందజేసినందుకు అభినందించాలి.

భాస్క : అందజేసేరు గనుకనే, యెనిమిదియెకరాలుగల శ్రీహరిరావుగారు యాభై యెకరాలూ, పూటకి తికాణాలేని మీరు యీనాటికి పుట్టెడుభూమిని చేబట్ట గలిగేరు. అబద్ధమంటారా ?

గణ సంపాదించుకున్న వారినిచూచి సహించలేకపోవడం మన భారతీయులికి ప్రథమంనుంచీవున్న పరిపాటేగా ?

అమర్ : (ఆవేశంగా) పరిపాటికాదు. మీబోటి నాయకం మన్యుల్ని తలయెత్తుకుని తిరగనీయడం నిజంగా భారతీయుల గ్రహపాటు.

భాస్క : గ్రహపాటు కాకపోతే ! బీదసాదల్ని కాల్చుకు తింటూ కబంధుల్లా గ్రామగౌరవాన్ని యెందుకు గంగపాలు చేస్తారు.

అమర్ : కడుపులుకొట్టి గడించుకున్నధనం హారతికర్పూరంలా హరించిపోతుందని పాపం మీకు తెలియదుగదండి !

గణ : తెలియకపోవడానికి మేము యెవరికళ్ళకి గంతలుకట్టి యేంమోసం చేశేమంటావ్ !

భాస్క : మోసంకాకపోతే ! ఆదర్శమూర్తిఅయిన యీ అమర్‌నాథుని ఐశ్వర్యాన్ని హస్తగతంచేసుకోవాలని మీపన్నే పన్నాగం ప్రజలకెవరికీ తెలియదనా ?

గణ : తెలియవచ్చు కాని...అది శ్రీహరిరావుగారి యింటి విషయం.

అమర్ : అంటే ! గోవుల్ని కోసి చెప్పులు దానం చేస్తాం అంటారు. అదేగా మీమాటలో సారాంశం ?

గణ : అంటే ?

భాస్క : అంటే ! మీ శ్రీహరిరావుగారు మేనల్లునిఆస్తిదిగ మింగి పంచాయతీబోర్డు ప్రెశిడెంటులయి, వూళ్లో వాళ్లిని వుద్ధరిస్తారంటారు.

గణ : వుద్ధరించడానికి కంకణంకట్టుకుని మీ యువజనసంఘం వారు సిద్ధపడుతున్నారుగా ?

అమర్ : సిద్ధపడక ! మీరు వేసే ప్రచ్ఛన్న వేషాల్ని భళిభళి అంటూ, పొగడుతూ, భటాశ్రిజుల్లా బలపరుస్తాం అనుకుంటున్నారా ?

గణ : బలపర్చమని మిమ్మల్నెవరం బలవంతం చేయంలే బాబు ? ఇంట్లోవాళ్ళు యిలోఅంటే బయటవాళ్ళు పాలో అంటారని భాధ్యతగల నీవే మా బ్రతుకుల్ని బయటపెడుతూవుంటే ! వీధిలోవారిమాట వేరే చెప్పాలా ?

భాస్క : అలారండి దార్లోకి. అంతేగాని... కపటనాటకం ఆడుతూ ప్రజల కళ్ళకి యీరోజుల్లో మీరెంతటి ఘనులయినా ? గంతలు కట్టలేరు

గణ : సరేగానీ! చూసేవా ? మాయింట్లో వాళ్ళ వరుస?

భాస్క : (ముభావంగా) మీ యింట్లోవాళ్ళు యేంచేశారు?

గణ : (దురుసుగా(ఏం చేశారా? యింతసేపట్నుంచి మనం క్రిందా మీదా పడుతూవుంటే! ఒక్కరయినా బయటికి వచ్చి నా మంచీ చెడ్డా చూచినవారు వున్నారా?

అమ : చూడడానికి యింకా యెవరూ రాలేదుగదండీ !

గణ : (సందేహంతో) రా లేదు గ దం టీ ? రాకపోవడం యేఁవిటి ?

భాస్క : ఊళ్లో లేరుగనుక !

గణ : ఊళ్లో లేకకట్టగట్టుకుని కాశీయాత్రకు వెళ్ళేరా ?

అమర్ : వెళ్లింది యాత్రకుకాదు పెళ్లికి !

గణ : (ఉలిక్కిపడి) పెళ్లికి ? యెవరింట్లో పెళ్ళికి?

భాస్క : ఎవరింట్లో పెళ్ళికో అయితే! యింట్లోని వాళ్ళంతా యెందుకు వెళతారు ?

అమ : పెళ్ళి చేయడానికిగాని, యిల్లు కట్టడానికిగాని పెట్టిపుట్టాలి. లేకపోతే ! "పెళ్ళి చేసిచూడు యిల్లు కట్టిచూడు" అని యెందుకంటారు పెద్దలు ?

గణ : (సందేహంతో) కొంపముంచి నాకొడుకు మీరు కలిసి యేదో కుతంత్రం చేసేరేఁవిటి ?

భాస్క : కుతంత్రమో ! స్వతంత్రమో ! తరువాత చెబుతాంగానీ! ముందు నామాటకి సూటిగా సమాధానం చెబుతారా ?

గణ : (విసుగ్గా) చెప్పేదేమిటి ? నీ చొప్పదంటు ప్రశ్నకి సమాధానం ?

అమ : ఏమిటంటారా ? మీ పాపాయి జన్మదినోత్సవంనాడు "మా అమ్మాయిని మీ అబ్బాయికి పెళ్ళి చేసుకోవాలి" అని మీరు మీ చెల్లెలుగారి చేతిలో చేయి వేయించుకున్నారట...

గణ : (అందుకుని) వేయించుకుంటే ! యిప్పుడా గంపశ్రాద్ధం అంతా బయటపెట్టడం యెందుకూ అని.

భాస్క : యెందుకంటారా ? ఆనాటికి పచ్చగావున్న మీ చెల్లెలుగారి పరిస్థితిబట్టి శపథం చేయించుకుని ఈ నాటి వారిలేమిని చూసి ప్లేటు ఫిరాయించేరు గనుక.

గణ : ఫిరాయించకపోతే! పట్టుమని పదిబస్తాలు రానివానికి పిల్లనిచ్చి వివాహం చేయడం వినోదానికా ?

భాస్క : వినోదానికికాకపోతే ! వృద్ధుడయివున్న శ్రీహరి రావుగారికి వివాహం చేయడానికి సిద్ధపడడం మీ ప్రమోదానికా ?

గణ : ప్రమోదానికి కాకపోతే ! కలిగినవాణ్ణి పెళ్లాడి మా పాపాయి కష్టపడుతుందంటావు ?

భాస్క : (చులకనగా) కష్టపడితేమాత్రమేం లెండి. మీ కు కలసివస్తున్నప్పుడు.

అమ : కలిసివస్తుందన్న కాంక్షతో మీరు పిల్లనిస్తామన్నా అరవైయేళ్ళు దాటి షష్ఠిపూర్తి చేసుకున్న శ్రీహరి రావుగారు పెళ్ళి చేసుకుంటాననడంలో అర్థంలేదు.

గణ : ఎందుకని లేదు ?

అమ : (వ్యంగ్యంగా) వుంది వుంది. లేకపోలేదు అది యేంవి టంటారా ! మీ శ్రీహరిరావుగారు తన మొదటి పెళ్లికి ధర్మాన్ని, రెండవ పెళ్లికి అర్థాన్ని, మూడవ పెళ్ళికి కామాన్ని, యీనాలుగవ పెళ్ళికి విన్నారూ? మోక్షాన్ని యిలా వరుసగా ధర్మార్థకామమోక్షాల్ని సాధించుకోవడానికి సంల్పించుకున్నారు అంతే! గదండీ

గణ : (కోపంతో) చాల్లే ! చదువుకున్నవాడవు చక్కని అర్థం చెప్పేవ్ !

భాస్క : ఉన్నమాట అంటే మీకు అంత కోపం యెం దుకు ! చెప్పండి.

గణ : కోపంకాకపోతే యేంవిటి ? శుభమా అంటూ మా పాపాయిని ఒక కోటీశ్వరునికిచ్చి పెళ్లి చేయాలను కుంటూ వుంటే ! అశుభ వాక్యాలంటావేంవిటి ? అన్యాయంగా ?

అమ : (చులకనగా) అన్యాయం కాకపోతే ! గంగిగోవుని కటిక కత్తుల కసాయివానికి అప్పెస్తున్నట్టు మెఱుపు దీవెలాంటి మీ పాపాయిని మూడు కాళ్ళ ముదుసలి

కిచ్చి తూ తూ మంత్రం పెళ్ళి చేస్తాననడం మీది సహా న్యాయంకాబోల్ను ?

గణ : (మొండితనంగా) అది నాయిష్టం ! మా పాపాయి కష్టసుఖాలు నాకు తెలుసులే !

భాస్క : తెలియకేం ? ఆవృద్ధఘటం హరే ! అని ఆవలికి పోవడంతో వారి ఐశ్వర్యాన్ని హాయిగా హస్తగతం చేసుకుని కన్నకూంతుర్ని అలోలక్ష్మణా అంటూ అహో రాత్రాలు అఘోరిస్తూ బ్రతికినంతకాలం ప్రపంచనో పడివుండమని కోటీశ్వరులయి కులకాలనుకోవడం మీకు బాగా తెలుసు.

గణ : హద్దుమీరి మాటాడుతున్నావ్ !

భాస్క : అలా అయితే ! యింట్లోనూ వీధిలోనూ ఆడిందాట పాడిందిపాటగా మీపెత్తనం యింతకాలం యెందుకు సాగుతుంది ?

గణ : సాగకపోతే ! సాగకపోతుంది. యింతకు మీ అరవ కజ్జం దేనికి ? చెప్పండి !

అమర్ : మేం చెప్పేదేముందండి ! అయిందేదో అయిపో యింది...

గణ : (విసుగుతలతో) ఏంవిటా అయింది.

భాస్క : మీపాపాయి పెళ్ళి.

గణ : (దురుసుగా) నాబొందిలో ప్రాణంవుండగా కాదు.

అమర్ : అయితే పునర్వివాహం చేస్తారా ?

గణ : (ఆదుర్దాగా) ఏఁవిటి నీమాటలు.

భాస్క : ఏఁవుంది ? రాత్రి మూడున్నరగంటలికి హస్తానక్షత్రియుక్త మిధునలగ్నానికి మీ మేనల్లునికి మీ అమ్మాయినిచ్చి మీ కనకారావు కాళ్ళుకడిగి కన్యాదానం చేశాడు తెలిసిందా ?

గణ : (గుండెలు బాదుకుని) ఆ ! నిజమేనా ? కొంపదీసి !

అమర్ : నిజంకాక ? అబద్ధం ఆడవలసిన అగత్యంయేం వచ్చింది మాకు !

గణ : (నిట్టూర్పువిడిచి) మా కనకారావు మీ మాయాజాలంలోపడి, నా భగీరథప్రయత్నాన్ని భగ్నంచేస్తాడని కలలోఅయినా అనుకోలేదు. పదిహేనేళ్ళ క్రితం నాటిన నా ఆశావృక్షాన్ని మీరు ముగ్గురుకలిసి నేటితో మొదలంట కూల్చివేశారు. యీవార్తను మా శ్రీహరిరావుగారికి యేముఖంపెట్టుకుని వెళ్ళి విన్నవించుకోవాలి ? చివరకు నా వూహాగానంఅంతా బూడిదలోపోసిన పన్నీరులా వ్యర్థమయిపోయిందిగదా!

భాస్క : వ్యర్థంగాక స్వార్థంతో కన్నకూతుర్నే తడిపాతతో గొంతుకోయాలని తలచిన మీ చెడుతలంపుసార్థకం యెలా అవుతుంది ?

అమర్ :"కుక్కకాటుకి చెప్పుదెబ్బలా మీకనకారావుచక్కని పని చేశాడు" (వీధిలో బండిచప్పుడు వినబడును)

భాస్క : (విని) అడుగో! మీ కనకారావు పెళ్ళిచేసి మీ అల్లుణ్ణి కూతుర్ని ఆనందంగా మీబండిమీద అప్పుడే తీసుకుని వచ్చేశాడు. చూడండి.

గణ : (కోపంతో) సరే! రానీ! చూస్తాను.

భాస్క : ఏంవిటిమీరు చూసేది? అనవసరంగా ఆగ్రహావేశంతో పచ్చిమిరపకాయతిన్న పండుకోతిలా మిడిసిపడక నవవధూవరుల్ని ఆశీర్వదించి మీమర్యాద మీరు కాపాడుకోండి.

అమర్ : మర్యాద కావాలన్న మనుష్యులు యిలాంటి మర్కటపు పన్లెందుకుచేస్తారు.

(భాస్కరా)వు, అమర్నాథులు విరగబడి నవ్వుదురు. గణపతి సిగ్గుపడును)

(తెరపడును)

శ్రీః

(షష్ఠ దృశ్యం)

(ధర్మయ్యగారి గృహోద్యానం అమర్‌నాథ్ ఫొటో చేతబట్టుకుని పరిభావతి ఆనందంగా పాడుతూ ఆడుతూ ప్రవేశించును.)

పాట - కాఫీ - ఆది.

ప్రేమోద్యాన విహారీ !
సుమశర కోమల దేహధారీ ! ||ప్రేమో||

1. చరణసేవా భాగ్యము నాకు
సమకూరేదది యెపుడో ! ||ప్రేమో||

2. పూలవనములో పున్నమ రేయి
విహరించేదది యెపుడో ! ||ప్రేమో||

3. పరిణయోపవన కురంగంబులమై
కలిసి తిరుగునది యెపుడో ! ప్రేమో||

పరిభా : (పాట ముగించి) ఆహా ! నా భావిభాగ్యోదయానికి ప్రథమ వసంతోత్సవంగా నన్ను మానసిక వివాహం చేసుకున్న యీ భామినీపర్యాయ మన్మథుని మధుర స్మృతి. నా మనోవీణను హాయిగా మీటుతూ నన్నెంత ఆనందపరవశురాలిని చేస్తూవుంది.

సీ|| సంపదకనువైన సద్వ్యవహారంబు
వ్యవహారమున కనువైన విద్య

విద్యకు ననువైన వినయస్వభావంబు
భావాని కనువైన భవ్యబుద్ధి
బుద్ధికిననువైన బోధన జ్ఞానంబు
జ్ఞానానికనువైన కార్య దీక్ష
దీక్షకు ననువైన దాక్షిణ్య హృదయంబు
హృదయానికనువైన యిద్ధ శక్తి

తే॥ శక్తికనువైన సత్కార్య సాధనంబు
సాధనంబున కనువైన సఫలతయును
గలిగి త్రైలోక్య మోహనాకార గరిమ
వరలుచున్నాడు నామనోహరుండు భళిర !

అమర్ : (వెనుక బాటున వచ్చి) ఎవరబ్బా ! ఆ మోహనాకారుడు ?

ప్రభా : (ఫొటో దాచి సిగ్గుతో) మీరా ?

అమ : అవును నేనే. ఏది ? ఆ ఫొటో !

ప్రభా : (నవ్వుతూ) ఊహుఁ ! నేనివ్వను.

అమ : ఇవ్వాలి (వెన్నాడును)

ప్రభా : ఇవ్వనంటూ వుంటే! ఏఁవిటి మీ చిలిపితనం ?

అమ : ఇవ్వాలంటే ! యేఁవిటి నీ పెంకితనం ? (బలవంతముగా లాగికొని చూచి) ఓహో ! యిది నా చిత్రపటమే ! అయితే యింకేం ? చిత్రకళలో కూడా నీవు అందెవేసిన చేయివన్నమాట.

ప్రభా : (నవ్వుతూ) హృదయఫలక చిత్రితులయి వున్నవారి చిత్రాన్ని వ్రాయడంలో చిత్రం యేముందండీ !

అమ : (ఠీవిగా) అప్పుడే నీవు ప్రణయ దేవతారాధనకూడా ప్రారంభించేవన్నమాట !

ప్రభా : (చమత్కారంగా) ఓ ! హృదయ దేవతా వశీకరణానికి ప్రపంచంలో ప్రణయమంత్రం కంటే ప్రధానమయిన సాధనం యేదీ లేదుగండీ !

అమ : (ముఖభావంగా) అందుకు ఆత్మజనుల అంగీకారంకూడా అవసరం యేమో ! ఆలోచించావా ? ప్రభా !

ప్రభా : (సందేహంతో) అది మీకా ? నాకా ?

అమ : ఎవరికయినాగానీ !

ప్రభా ? ప్రణయజీవుల పవిత్ర ప్రేమకు ప్రపంచం ప్రతికూలమయి ప్రతిఘటించినా ప్రతిబంధకాలు రావు. వచ్చినా పలాయన మంత్రం పఠిస్తూ పరాభవం పొందకాపోవు.

అమ : (ప్రభావతి చేయి పట్టుకొని) ప్రభావతి! పరిశోధనాతీతమయిన నీ ప్రేమపాశం యెంత బలీయమైంది ? శరీరాన్నుంచి ఆత్మను వేరుజేయగలనుగాని నా తరుణ హృదయాన్ని గిలిగింతలు పెడుతూవున్న నీ ఆనంద స్వరూపాన్ని మాత్రం నా మనోవీధినుంచి వేరు చేయలేను.

ప్రభా : సృష్టికి పెట్టని కోటలాంటి మీ జగన్మోహనమూర్తిని కలలోనయినా నా మానసాకాశాన్నుంచి మాత్రం వేరుచేయగలనంటూరా ?

అమ : చిరునవ్వుముత్యాలు చిలకరించు నీవు నా జీవిత నౌకా యానానికి ధృవతారవై, జీవిత భాగస్వామినివి కావడం నా పూర్వజన్మ సుకృతం ప్రభా !

ప్రభా : చరిత్రాత్మక కర్తవ్య నిర్వహణకయి జన్మించిన మీ పాదపూజకు నా యౌవనవనంలో పూసిన ప్రణయ ప్రసూనాల్ని వుపయోగించి మీ ప్రేమ వాహినీ తరంగాల్లో వూగడం మాత్రం నాజన్మకు ధన్యత గాదంటూరా ?

అమర్ : (ప్రభావతితో కలిసి ముందుకు నడిచి) చూడు ప్రభా! పలురకాల పూలతో కనులు పండువుగా కలకల్లాడుతూవున్న మీ పూదోట నందనవనంలా; వసంతుని కళావైభవాన్ని వేనోళ్ళ చాటుతూ, యెంత మనోహరంగావుందో !

ప్రభా : అందుకనేగదండీ ! సహజ సౌందర్యానికి కృత్రిమ సౌందర్యం యెన్నటికి సాటికాకపోవడం ?

అమర్ : ఎలా అవుతుందిమరి ?

ప్రభా : (వేలితో చూపుతూ) చూడండి.

తే॥ స్వనిలయాగతాతిథులని స్వాగతంబు
నొసఁగవనలక్ష్మి, మలయవాయువును గంధ

మనెడు నఘ్యంబుతోఁబంచె, నాదరమున
స్వాగతము స్వీకరింపుడు, స్వాంతమలర.

అమర్ : (సుఖస్పర్శనభినయించి) అవును ప్రభా ! మీ ప్రేమ దావన లక్ష్మీ గౌరవం అపూర్వంగా వుంది.

పాట — భీంపలాస్ (అఠేరి) ఆది.

అమర్ : వనవిహారమును జేయుదమా ?
ప్రణయామృతమును గ్రోలుదమా ?
వూహాతీత ప్రణయలోకమున
ప్రయాణమును సాగించెదమా ? ॥వన॥

ప్రభా : తీగెటుయ్యాలల నూగుదమా ?
తీయనిపాటలు పాడుదమా ?
రాగాలాపన జేయుచు కౌతుక
సాగరంబులో మునుగుదమా ? ॥వన॥

అమర్ : కనులపండువుగ గంతులు వేయుచు
మనోహరములగు మాటలనాడుచు
అనురాగామృత స్రవంతిలోపల
అవగాహనమును జేయుదమా ? ॥వన॥

ప్రభా : చిలిపిపనులతో చిరునగవులతో
వలపు తేనియలు వలకబోయుచు
పలువిధములుగా ఆటలనాడుచు
బ్రహ్మానందము నందుదమా ? ॥వన॥

ప్రభా : (సగర్వంగా) అమర్ ! ఈపూలమొక్కల్ని నీరుపోసి నేనే స్వయంగా పెంచాను.

అమర్ : పెంచావనేకాబోలున్ను ప్రిభా ! ఘుమఘుమా పరిమళించు పలురకాల పూలతో, నేత్రోత్సవంచేకూర్చ్చె యీ మొక్కలన్నీ నీరాకచూచి కృతజ్ఞతాసూచకంగా నిన్ను పలుకరించాలన్నట్లు తమతలకొనల్ని యెలాయెత్తేయో చూడు !

ప్రిభా : (చూచి) అవునవును. ప్రిత్యుపకారబుద్ధితో చెట్లకు ఫలపుష్పాలు యివ్వడం పరిపాటేగదండి.

అమర్ : ప్రభా! యిటుచూడు. యీమల్లికాలత యౌవనాంగణంలో అడుగుపెట్టిన యువతీమణిలా తనచెంతనున్న పారిజాతపతిని అలుముకుని తనలా నీవుకూడా భర్తతోకలిసి వచ్చావని నిన్ను యెంత ఆప్యాయంగా చూస్తూవుందో !

ప్రభా : (నవ్వుతూ) మన్మధాగమనంతో ప్రమానులికికూడా...

అమర్ : ప్రిణయానురాగం ప్రాదుర్భవించి మనుష్యుల్ని అనుకరిస్తున్నాయి అంటావ్ !

ప్రిభా : అవునండి !

అమర్ : (రెండడుగులువేసి) ప్రిభా ! అటుచూడు కోకిల ఆలేమావిమ్రానుకొమ్మపయి కూర్చొని లోకాల్ని మయిమరిపిస్తూ యెంతతియ్యగా పాడుతూవుందో !

ప్రిభా : అవునండి ! మావిచివుళ్ళి మస్తుగామెక్కి ఆకోకిల తనమంజుల కూకూస్వనంతో సర్వప్రాణుల్ని...

అమర్ : ప్రాణుల్నే కాదు. స్థాణువుల్నికూడా కదలిస్తూ వుంది. (కొంచెందూరం నడచి) ఇటుచూడు ! ఆ గువ్వలజంట తమ ముక్కూముక్కూ కలిపి మూగ భాషతో గుసగుసలాడుతూ, పరస్పర ప్రేమానురక్తితో, ఆపూదీనెటుమ్మెల పయికూర్చొని, యెంత వయ్యారంగా వూగుతూవుందో !

ప్రభా : (ఉల్లాసంతో) అవునండి. పరస్పరానురాగమే, పతి పత్నుల యిహాపరసుఖాను భూతికి పటిష్ఠమయి పట్టుకొమ్మ.

అమర్ : అందుకే ! ప్రియాప్రియులు ఐహిక ప్రేమవాహినీ ప్రవాహాన్ని ఆధారంచేసుకుని, ఆముష్మికానంద పారావారపుటొడ్డును చేరగలుగుతారన్నారు,

ప్రభా : అలాకాకపోతే ఆశ్రమచతుష్టయంలో గృహస్థాశ్రమానికి గొప్పదిఅను గౌరవం యెందుకుంటుందండి !

అమర్ : (వాచీచూచుకొని) అబ్బా ! అప్పుడే అయిదు కావచ్చిందే ?

ప్రభా : అప్పుడే ?

అమర్ : అవును. (వేలితో కనపరస్తూ)

ఉ॥ అల్లదె ; కాంచుమా! తరువులందు ఖగావళి గూండ్లలోనికిన్
మెల్లగఁ జొచ్చుచుండె వటమేతకుఁబోయిన గోగణంబులున్
సల్లలితంబు గాఁదిరిగి స్వామిగృహంబులఁ జేరుచుండె, నో
పల్లవపాణిరో! తమవత్సములంబరికించు వేడ్కతో.

ప్రిభా : (చూచి) అవును. సూర్యాస్తమయం అయ్యేసరికి యేప్రాణి గూటి కాప్రాణి వెళ్ళిపోవల్సిందేగదండి !

అమర్ : ప్రిభా ! నీతో కలిసి యౌవనవిహారానంద మహా సాగరంలో యీదులాడుతూ యిక్కడేఉండిపోయాను.

ప్రభా : (నిష్టూరంగా) ఎప్పుడు మాయింటికివచ్చినా చెప్పుల్లో కాళ్ళు పెట్టుకునే వుంటారు.

అమర్ : ఏంచేయమంటావ్ ! కావలసినంత కార్యభారం నెత్తిపయినుండగా, ఒకచోట కూర్చొని వుండడం యెలా వీలవుతుందిచెప్పు ?

ప్రభా : మానాన్నగారితో మాట్లాడాలని కబురుచేసేరుగా? మఱచిపోయారా ?

అమర్ : మరచిపోలేదు. సమయానికి మీనాన్నగారు యింటి వద్దలేకపోయారుగా !

ప్రిభా : మీజాబుచూచి యిప్పుడే వస్తానని చెప్పి పొలం వెళ్లారు. యీపాటికి బయలుదేరి వస్తూనేవుంటారు.

అమర్ : (జ్ఞప్తినభినయించి) అన్నట్టు అసలువిషయం మరచి పోయాను.

ప్రభా : (ఆసక్తిగా) ఏఁవిటండి ఆ అసలువిషయం ?

అమర్ : ఏఁవీలేదు. ఒకపాటపాడితే విని...

ప్రిభా : (చిరునవ్వుతో) ఏంబహుమతి యిస్తారు ?

అమర్ : కోరిందే యిస్తాను.

ప్రభా : సరే ! (పాడును)

పాట — మాండు — ఆది.

సావిరహేతవదీనా కృష్ణా ! ॥సా॥
మాధవ! మనసిజవిశిఖభయాదివ భావనయాత్వయిలీనా ॥సా॥

1. అవిరళనిపతితమదనశరాదివ భవభయబంధవినాశం
స్వహృదయమర్మణివర్మకరోతిస జలనళినీదళజాలం ॥సా॥

2. కుసుమవిశిఖశర తల్పమనల్పవిలాసకళాకమనీయం
వ్రతమివతవపరిరంభసుఖాయక రోతికుసుమశయనీయం॥సా॥

అమర్ : (మహానందంతో) ఆహా ! వసంతకోయిలలా ప్రేమ రసాన్ని రేకెత్తించు నీ ప్రణయగాన మాధుర్యంతో నన్ను మయిమరపించావ్ ప్రభా !

చ॥ నిజతనుకాంతిచే రతినివీ వెజయింతువు; గానవిద్యలో
నజునిసతిన్ హసింతు; వఖిలాగమతత్త్వసుబోధనంబునన్
ద్విజవరుఁడౌనగస్త్యుని సతీమణిహేళనఁజేతు; వింక వా
రిజదళనేత్రలెవ్వరు? ధరిత్రిసమానలు నీకు నెచ్చెలీ !

ప్రభా : (సిగ్గుపడి) ఆమహాసాధ్వీమణుల్ని ఆల్పజ్ఞురాలనగు నేనా అధిక్షేపించేదాన్ని ?

అమర్ : ఆమాటకు సందేహమా ? ప్రభా ! లలితకళావిలాశినివగు నీబహుముఖ ప్రజ్ఞావిశేషం సామాన్యమయిందికాదు:

ప్రభా : అభిమానంతో ఆడేమాటగాని మీరనుకున్నంత గొప్పదాన్నిమాత్రంకాను. దానికేంగానండి మీరు కూడా ఒకపాట...

అను : తప్పక పాడతాను. (పాడును)

పాట – హంసానందినీ – (హిండోల్) ఖండగతి.

1. వదసియదికించిదపి దంతరుచి కౌముదీ
హరతి దరతిమిర మతిఘోరం
స్ఫురదధరశీధవే తవవదన చంద్రమా
రోచయతు లోచన చకోరం॥

ప్రియే! చారుశీలే! ప్రియే! చారుశీలే !

2. త్వమపి మమభూషణం త్వమపిమమజీవనం
త్వమపి మమభవజలధిరత్నం
భవతు భవతీహమయి సతతమనురోధినీ
తత్రమమహృదయమతియత్నం ॥ప్రియే॥

ప్రభా : (సంతోషంతో) పుంభావ సరస్వతులుకాకపోతే ! బంగారానికి పరిమళం అబ్బినట్టు మీకు సాహిత్యంతో బాటు సంగీతంకూడా యెలాఅలవడుతుంది ?

అను : (ధర్మయ్యగారి రాకచూచి) అదుగో! మీనాన్నగారు వస్తున్నారు.

ప్రభా : అయితే ! మా నాన్నగారితో మాట్లాడి యీ సాయంత్రం మాయింట్లో భోజనం చేసి వెళ్ళాలి.

ధర్మ : (ప్రవేశించి) అవును బాబు ! యీవేళ మాపాపాయి ప్రాథేయపూర్వకంగా అడిగినందుకయినా నీవు అవశ్యం మా యింట్లో భోజనం చేయఁకతప్పదు.

అమ : క్షమించండి ! మరోసారి తప్పక చేస్తాను. యింటికి వెళ్ళాలి ధర్మయ్యగారు !

ప్రిభా : అదేం వీలులేదండి !

ధర్మ : అంత యింటికి వెళ్ళాలంటే భోజనం చేసే వెళ్ళ. వచ్చునులే! చిట్టీ! శీఘ్రంగావంటచేయించి పిలు,వస్తాం

ప్రిభా : సరే ! నాన్నగారు ! (వెళ్ళును)

అమ : నా భోజనం గురించి యింట్లోవాళ్ళి యిబ్బంది పెట్టడానికిగాని ...

ధర్మ : ఇబ్బంది యేముంది బాబు ! మాతోబాటు నాల్గు మెతుకులేగా నీకు పెట్టేది.

అమ : నామీద మీకు ఆదినుంచీ ఆదరాభిమానాలు వున్నవే గాని కొత్తవి కాదుగదండి.

ధర్మ : పేదలంటే ప్రేమతో కాపాడుతూవుండే నిన్ను మేమే కాదు, గ్రామంలో గౌరవించనివారు యెవరు బాబు !

అమ : అది అంతా మీబోటి పెద్దల ఆశీర్వాదఫలితం అనక తప్పదు ధర్మయ్యగారు !

ధర్మ : అయితే బాబు ! మీ భవనాల నిర్మాణం నిర్విఘ్నంగా నిన్నటితో నెరవేరిందటకా ?

అమ : అవునండి. వెల్లతో సహితం నిన్నటికి సమాప్తం అనిపించుకోగలిగేమండి.

ధర్మ : ఈ యేకాదశికి గృహప్రవేశాలుకూడా...

అమ : జరిపించాలనే వుందండి ! కానీ...

ధర్మ : ముహూర్తం కుదరలేదా బాబు!

అమ : కుదరక కాదండి !

ధర్మ : మరి ?

అమ : ఏం వుందండి ! ఆ భవనాలకు యివ్వదలచిన భూమి రిజిష్టరి చేయించిగాని ...

ధర్మ : ప్రవేశించకూడదనా ?

అమ : అవునండి ! ఆపనికూడా యీ వారంలో ...

ధర్మ : ఎలా పూర్తి అవుతుంది ? నీ భూములేవో నీ స్వాధీనంలో లేనప్పుడు ?

అమ : ఆ పనికూడా నేడో రేపో ! ...

ధర్మ : అంత సులువుగా అవుతుందనా బాబు ! నీ విశ్వాసం.

అమ : కాక ! నా ఆస్తిమీదకూడా నాకు హక్కు లేక పోతుందంటారా ?

ధర్మ : లేకపోతుందని కాదుబాబు ! నీవు తొందరపడితే మీమామగారితో నీకు అభిప్రాయభేదాలు యేర్పడి అంతర్యుద్ధానికి దారితీస్తాయని నా భయం.

అమ : అందుకని నా అస్తిత్వాన్ని కోల్పోయి దమ్ములు లేని దద్దమ్మలా వారాడించినట్టు ఆడమంటారు ?

ధర్మ : ఆడమని కాదుబాబు ! సరిఅయిన బాటను పోయి కార్యాన్ని సాధించుకోవడం మన కర్తవ్యం అంటాను.

అమ : ఆమాటకు నేను ఒప్పుకుంటాను కాని...పారమార్థిక దృష్టిలేని భౌతికవాది న్యాయనికి కట్టుబడతాడనే నమ్మకం మాత్రం యేంవుందండి ?

ధర్మ : నమ్మకం లేకపోయినా మీ మామగారు ఆదాయ వ్యయాల జమాఖర్చుల్లో అన్యాయం చేయగలుగు తారుగానీ, నీ అరవై యెకరాలభూమి నీది కాదన లేరుగా ?

అమ : కాదనకపోవడానికి గుడిని మ్రింగేవారికి లింగం అడ్డం వస్తుందంటారా ?

ధర్మ : అయితే! అంత దారుణకృత్యానికి తలపడి దస్తావేజులు దాయగలుగుతారుగానీ, తాలూకాఆఫీసులోని రికార్డు తగలబెట్టలేరు.

అమ : ఏమయినా నాభూముల్ని నా స్వాధీనంలో పెట్టుకుని, యీ యేటినుంచి మామామగారు తొలగించిన మా పూర్వపు రైతులికే మా నాన్నగారిచ్చినట్టు సగం పాలకే మా భూములన్నీ యివ్వడానికికూడా నిర్ణయించుకున్నాను.

భాస్క : (ప్రవేశించి) "ఆలీ లేదు చూలీ లేదు కొడుకు పేరు సోమలింగం" అన్నట్టు తలా చివరా లేని నీ వ్యవహారం అటో యిటో తేలకుండా నీ సంకల్పం యెలా సాగుతుంది ? అమర్.

అమ : సామోపాయంతో నా వ్యవహారం సాగకపోతే...

ధర్మ : దండోపాయానికి తలపడతావా ?

అమ : తలపడకపోతే ! యీ తరుణంలో తరుణోపాయం లేదు. రెక్కాడితేనేగాని, డొక్కాడని యీనాటి బీద రైతుల్ని బ్రహ్మరాక్షసుల్లా పీల్చి పిప్పిచేస్తూ నేటి సమాజయుగంలో కూడా భాగ్యవంతులన్న వారికి శాంతిభద్రతల్తో బ్రతకడం సాధ్యపడదు ధర్మయ్యగారు !

ధర్మ : సాధ్యపడదని కలహానికి కాలుద్దువ్వితే కలిసివచ్చేది యేఁవీవుండదు బాబు !

భాస్క : ఉండదని "వేసినబెడ్డకల్లా వూరుకుంటే వెఱ్ఱాడే గెలిచా"డని జడిశేకొద్దీ యింకా జడిపిస్తారు.

అమర్ : ఆమాటాసత్యమే ధర్మయ్యగారు ! మరోమాట.

ధర్మ : ఏఁవిటిబాబు ! అది.

అమర్ : మరేఁవీకాదు. గణపతి మొన్న ప్లీడరుగారియింటి వద్ద వుత్తరకుమారప్రజ్ఞలేవో కొడుతూ గంద్రగోళం చేసేడట, నిజమేనండీ ?

ధర్మ : అది చివరకు నీచెవిలోకూడా పడిందన్నమాట !

భాస్క : పడకపోవడానికి పిల్లి కళ్ళుమూసుకుని పాలు(తా గుతూ తననెవరూ చూడరనుకుంటే చూడకపోతారా!

అమర్ : ప్లీడరుగారుకూడా వారికి పేచీకి దిగమనే సలహా యిచ్చారా ? ధర్మయ్యగారు.

భాస్క : (ఈసడింపుతో) పేచీకి దిగమనకపోతే కూటసా క్ష్యాలుచెప్పించి "కాకుల్నికొట్టి (గద్దలకివేసినట్టు" లేని వారి పొట్టలుకొట్టి వున్నవారి పెట్టెలునింపే యీప్లీడ ర్లకి ఫీజులిచ్చే పెద్దమనుష్యులెవరుంటారు ?

అమ : అందుకేగా(నేటి న్యాయవాదివృత్తిలో న్యాయం నేతి బీరకాయలో నేయిలా, నల్లజీలకఱ్ఱలో కఱ్ఱలా, కటికి వాని హృదయంలో కరుణలా, కలికానికయినా వుండ డంలేదనడం !?

భాస్క : వుంటే ! యీరోజుల్లో కడుపులోచల్ల కదలకుండా ధనం సంపాదించడానికి పేచీల్నిపెంచే ప్లీడరో, ఖాదీ గుడ్డలుకట్టే లీడరో, సినీమాకు నూటయ్యే యాక్టరో సూదులెక్కించే డాక్టరో అయివుండాలని యెందు కంటారు !

అమర్ : (నవ్వి) అవునవును. లేకపోతే యీవిజ్ఞానయుగంలో న్యాయవాదుల నక్కజిత్తులమూలకంగా మానవులు తమ నైతికశక్తుల్ని నాశనంచేసుకుని, వానరులుగా యెందుకు మారిపోతారు ?

ధర్మ : ఆమర్మం తెలుసుకున్న మనంకూడా "కళ్ళకు గ్రుచ్చు కుంటుందన్న పుల్లను కనిపెట్టి తప్పించు"కోవాలిగా ?

అమ ; దానికి తటస్థవిధానమే ప్రస్తుతం తరుణోపాయమనా మీరనేది ? ధర్మయ్యగారు.

ధర్మ : అవును. తప్పించుకుని వెక్కిరించడం మంచిది.

అమ : అందుకు నన్ను యేం చేయమంటారు ?

ధర్మ : చేసేదేమీ లేదు. యీ వేళో రేపో వీలుచూచుకొని, మీ మామగారితో మాట్లాడి నీకేవిషయం చెప్పే వరకు నీవు యెవరితోనూ మాటపట్టింపుకూడా పెట్టు కోవద్దు.

భాస్క : పెట్టుకోవద్దని; కొంపలంటుకున్నాక కోనేరుత్రవ్వి ప్రయోజనం యేంవుందంటారు ? నాన్నగారు.

ధర్మ : లేదని, లేనిపోని పేచీల్ని పెట్టుకుని గాలికిపోయేముళ్ళ కంపను కాళ్ళకు తగిలించుకుంటారా ?

భాస్క : చిన్నపామునయినా పెద్దకఱ్ఱతో కొట్టాలనిచెప్పిన మాట వట్టిదంటారా ?

ధర్మ : వట్టిదో । గట్టిదో । పసుగెత్తి పాలుత్రాగేకంటే నెమ్మ దిగాపోయి నీళ్ళుత్రాగడంమంచిది. లేకపోతే తీవ్రంగా పరుగెత్తే యువకుల మనోభావాలు తీరని నష్టకష్టాలకు దారితీస్తాయి.

అమ : సరే ! మీమాట కాదనడంయెందుకు ? మీ రాయ
బారంతో మామామగారు దారికి రాకపోతే...

ధర్మ : తన్నులగొడ్డుకి ఓలడ్డం పెట్టడం తప్పదుగా ?

భాస్క : లేకపోతే ! మీ మామగారితో వ్యవహారం
మంత్రాలకి చింతకాయలు రాల్తాయనా ?

ధర్మ : అదేంమాట ? అణ్వాస్త్రానికి సాధ్యంకానికార్యం మన
గాంధీమహాత్ముని అహింసాయుధానికి సాధ్యంకాలే
దంటావా ?

ప్రభా : (ప్రవేశించి) భోజనానికి లేస్తారా ? నాన్నగారు !

ధర్మ : సరే ! వడ్డించు వస్తున్నాం లే బాబు ! తక్కిన విష
యాలు తరువాత మాట్లాడుకుందాం.

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

(తెరపడును)

శ్రీః

(సప్తమ దృశ్యం)

(శ్రీహరిరావుగారి మేడ సావడిలో డ్రాయరు కొన్ని కుర్చీలు వుండును. శ్రీహరిరావుగారు గణపతితో మాట్లాడుతూవుండును.)

శ్రీహ : దానిక్కాదు నేననేది. యింతవరకు మనం యేం
చెప్పినా ? యేంచేసినా ? వినడం, చేయడం తప్ప

మనల్ని (వేలుపెట్టి కనపరచినవాడు గ్రామంలో యెవడయినా వున్నాడా అని.

గణ : అవునండి ! పదేళ్ళనుంచిలేని పరివర్తనం మన గ్రామస్థుల్లో యీనాడు యేర్పడిందంటే ! యీ యువజన సంఘంమూలకంగా కాకపోతే యింకేవని చెప్పుకోవాలి మనం ?

శ్రీహ : రాత్రికూడా వీళ్ళ రహస్యసమావేశం జరిగిందటగా?

గణ : రహస్యం యేంవుంది ? ఎదురొమ్ముమీద కుంపటిలా మావీథిలోనేగా ? ఆసమావేశంజరిగింది.

శ్రీహ : సరి ! సరి ! దానికి సభాధ్యక్షుడెవడేవిటి ?

గణ : ఎవరో అయితే! విచారించవలసిందేముందండి ! రావుగారు !

శ్రీహ : మన అమర్‌నాథేనా ? యీ సమావేశాన్ని సాగించింది కూడా ?

గణ : మరి యింకెవరు ? సమస్త కార్యభారం తన నెత్తిని పెట్టుకుని మరీ సాగించాడు.

శ్రీహ : కడుపు కోసుకుంటే కాళ్ళమీద పడుతుందని యెంత ఓర్పు వహించినా వీని ఆకతాయితనం ఆనాటికానాడు అధికమయి పోతూవుంది.

గణ : అధికంగాక విషజ్వరం విషమాత్రతో గాని పంచ్ఛదార తినిపిస్తే బాగుపడుతుందా ? మీ పిచ్చిగానీ !

శ్రీహ : అవును. నా శాంత్యోపదేశం నాది చెవులకు అపశ్రుతిలోపడ్డ రాగాలాపంలా అసహ్యంగానే తోచింది. లేకపోతే యీ యెన్నికల్లో మనకు యెదురు చుక్కెందుకవుతాడు

గణ : "పదవీ వ్యామోహాపరులు పదవుల్లో వున్నంతకాలం ప్రజలపాట్లు భగవంతుడుకూడా తీర్చలేడు" అంటూ మీ మేనల్లుడు గంభీరోపన్యాసం యిస్తూవుంటే! తల గిఱ్ఱున తిరిగిపోయిందనుకోండి.

శ్రీహ : (తల పంకించి) పెంచి పెద్దవాణ్ణి చేసి విద్యాబుద్ధులు చెప్పించినందుకు "పెంచిన కుక్కే కాలు కరచింద"నే సామ్యంగా వీడి వివేకం యీ విధంగా పరిణమించిందన్నమాట !

గణ : అందుకే కీలెరిగి వాతపెట్టకపోతే! తెలివిగలవారయినా తెల్లమొగం వేయకతప్పదు.

శ్రీహ : తప్పదని మీనమేషాలు లెక్కిస్తూ కాళ్ళుచాచుకుని కరాగా కూర్చుందామా ?

గణ : కూర్చొని గతంలా యీసారికూడా మనం అర్థబలం మీద ఆధారపడి లాభంలేదు. రాఘపుగారు !

శ్రీహ : లాభంలేక మనవూళ్లో మనకి మాటల్లో ఓట్లిచ్చే మతిమాల్నివారెవరు ? గణపతి !

గణ : ఈసారికూడ డబ్బుతీసుకున్నవాళ్ళంతా ఓట్లిస్తారనేగా?
రావుగారు మీావూహ.

శ్రీహ : దగాచేస్తారంటావు ?

గణ : ఢంకా బజాయించిమరీ దగాచేస్తారు. ప్రత్యామ్నాయపుపార్టీమీాదవున్న మోజు యీారోజున మనమీాద గ్రామస్థులికి మచ్చుకయినాలేదు.

శ్రీహ : (నిస్పృహతో) లేనప్పుడు మనం యీాపట్టుకి యెన్నికల్నుంచి విరమించడమే...

గణ : మంచిదంటారు ?

శ్రీహ : కాదంటావా ?

గణ : కాదు. పదిమందిలో తలయెత్తుకుని నీవా నేనా అంటూ తిరగాలంటే ! ప్రస్తుత పరిస్థితుల్నిబట్టి యిప్పుడుమీాకు తప్పక పదవి కావాలి.

శ్రీహ : కావాలంటే ! ఉపాయం ?

గణ : లేకేమండి ! ఒకవూరికి వేయిదారులు. నామాటవిని మీామేనల్లుణ్ణి యీా యెన్నికలయ్యేవరకు నయాన్నో, భయాన్నో మనల్ని బలపరచేవాణ్ణిగా...

శ్రీహ : చేసుకుంటేగాని మన పాచికలు...

గణ : పారకపోవడం ఒక్కటేకాదు. పక్కబలం చూచుకుని యువజనసంఘంవాళ్ళు మనల్ని పరాభవంకూడా చేస్తారు.

శ్రీహ : "ఆలస్యం అమృతం విషం" అని అయితే! యిప్పుడే ఆవిషయం తేల్చుకుందాం.

గణ : తేల్చుకోకుండా కార్యరంగంలో కాలుపెట్టేమూ ? ఓటమి దీనికే కాదు. "గుడ్డికంటికి మందువేస్తే వున్న కన్నుకూడా వూడింద"నే సామ్యంగా పదిహేనేళ్ళ నుంచి నిరాటంకంగా నిర్వహిస్తూవున్న మన దేవాలయ ధర్మకర్తృత్వానికిసహితం, తిలోదకాలు యిచ్చుకోక తప్పదు.

శ్రీహ : ఆమాటా నిజమే ! అమర్‌నాథ్‌గదిలో వున్నట్టున్నాడు నేరమ్మన్నానని పిల్చుకునిరా !

గణ : సరేనండి. (వెళ్ళును)

శ్రీహ : (తనలో) "ఆరు మాసాలు స్నేహం చేస్తే, వారే వీరవుతా"రను సామ్యంగా బడుద్ధాయిగా తిరుగుతూ వున్న భాస్కరావు స్నేహంచేసి బంగారంలాంటి వీడు పనికిమాలినవాడయిపోయాడు. గణపతి చెప్పినట్టు ముందు వీడి ముందర కాళ్ళకు బందం వేయకపోతే యింక వీధిలో తలయెత్తుకుని తిరగడం నాతరంకాదు.

గణ : (ప్రవేశించి) మొక్కగా వున్నప్పుడు వంగని చెట్టు మానయ్యాక వంగుతుందా ? రావుగారు !

శ్రీహ : రానన్నాడా ? గణపతి !

గణ : (ఈసడింపుతో) రానంటే యింకేమండి! రెండు కత్తులు ఒక ఒరలో యిమడవని విభిన్నదృక్పథాలతో వుండే వ్యక్తులమధ్య వ్యవహారాలు విలక్షణంగా వుంటాయ్, కరవమంటే కప్పకి కోపం, విడవమంటే పాముకి కోపం ! యెవరికేం చెప్పగలం ?

శ్రీహ : యింతకు యేంనన్నాడంటావ్ ?

గణ : ఏంవంటేమాత్రం మీరు యిప్పుడేంచేయగలరు ?

శ్రీహ : (కోపంతో) చేయలేక వానిముందు చేతులు నలుప్పుతాననుకున్నావా ? యింత బ్రతుకూ బ్రతికి !

గణ : ఎంత బ్రతుకూబ్రతికి మీరు యెంత విలువ సంపాదిస్తేమాత్రం యేం లాభం ? అమర్‌నాథ్ దృష్టికి ఆవగింజలా కనిపిస్తున్నారు.

శ్రీహ : (తలనాడించి) కనబడతాను, యెందుకు కనబడను చూస్తావుగా ? యీసారి నాతడాఖా!

గణ : బ్యాంకులోంచి లక్ష రూపాయలు తెచ్చి భవనాలు కట్టిస్తే మీరేంచేయగలిగేరు ? దాయమని ఇచ్చిన పదివేల రూపాయలు దానధర్మాలు చేసేస్తే మీరేం అనగలిగేరు ? అనేగా వాని గుండె ధైర్యం.

శ్రీహ : (ఆవేశంగా) ధైర్యంకాదు తలబిరుసుదనం. తలిదండ్రులు లేనివాడుగదా ! అని దయతలచి వూరుకుంటున్నందుకు అచ్చుబోసిన ఆబోతులా వీని ఆకతాయితనం హద్దు మీరిపోతూవుంది.

గిరీ : కాబట్టి గతసేతు బంధనంవల్ల కలిసివచ్చేదేమీలేదు. యిప్పట్నుంచి అయినా జాగరూకులమయి వుండక పోయామా! పక్కలోబల్లెంలా మనకు ప్రాణకంటకం కాకమానడు మీ మేనల్లుడు.

శ్రీహ : (ఉద్రేకంతో) అదీ చూస్తాగా! నానాగడ్డి కరచి ఆర్జించి ఆవాలముద్దగా చేసిన ఆస్తిని తనపరం చేస్తా ననుకున్నాడేమో. గిల్లుకున్నా వాని చేతికి చిల్లు కాని చిక్కనివ్వను.

గిరీ : చిక్కనివ్వనని చెబుతూ వున్నంతమాత్రాన చేతులు కట్టుకుని మీమాటకు కట్టుబడతాడనే మీ చాదస్తం!

శ్రీహ : కట్టుబడక! కాదంటే వాని కథ కనుక్కుంటాగా? సరే! ఆసంగతి అలావుంచు. నీవు ధర్మయ్యగారి యింటికి వెళ్ళినపని యేంచేసుకుని వచ్చావ్?

గిరీ : ఏంచేయమంటారు? ఆహార నిద్రలనకుండా యెక్కే గుమ్మం యెక్కి దిగే గుమ్మం దిగి యీ వ్యవహారంలో యెన్ని బాధలు పడుతూవున్నానంటారు?

శ్రీహ : ఎన్ని బాధలుపడి యేంలాభం? ఇదుగో! అదుగో! అంటూనే యేళ్ళాటికి వెళ్ళిపోయేకకూడా యేడేళ్లు గడిపేశావ్!

గిరీ : కాదన్నానా? కాలం కలిసిరానప్పుడు యేంచేస్తాం చెప్పండి.

(శ్రీ)హ : అదికాదు యీ నెల దాటితే యీ యేటికి ముహూర్తాలు లేవనికూడా నీవే అన్నావ్ !

గణ : లేనిమాట నిజమేనటండి మరి ! మనలో మనమాట అరవయి యేళ్ళు దాటినవారికి అంత సుళువుగా పిల్లనివ్వడానికి అందరు అంగీకరిస్తారా చెప్పండి ?

(శ్రీ)హ : అందుకనేగా ? ధర్మయ్యగారు ఊఁ అంటే వారు మనకు యివ్వవలసిన యిరవయి వేల రూపాయల నోటు బాపతు డబ్బు జమకట్టివేస్తాం అని చెప్పమన్నాను.

గణ : నోటుబాపతేకాదు రొఖ్ఖంకూడా కొంత యిస్తామని చెప్పి ధర్మయ్యగారిని తథాస్తనిపించేసరికి నా తల ప్రాణం తోకకు వచ్చిందనుకోండి.

(శ్రీ)హ : రొఖ్ఖంకూడా పెట్టేవూ? సరే! వారు ఆమోదించేక అభ్యంతరం ...

గణ : లేకపోవడం యేమిటి ? అరనైకాసుల బంగారం యిస్తాం అంటేనేగాని పెళ్లికూతురు పేచీ పెట్టడం మాని అన్నగారి ముఖంచూచి ముసి ముసి నవ్వు నవ్వలేదు.

(శ్రీ)హ : నవ్వుకుని చివరికి సరే ! అందిగా ?

గణ : సరే అనక సగం బంగారం ముందు పంపించి నీయిష్టం వచ్చిన నగలుచేయించుకోమని, కబురుచేసేమంటే కళ్ళు గిర్రునతిరిగి కాదనలేదులెండి. అదంతా మీకెందుకు ?

శ్రీహ : కాదంటే...ధర్మయ్యగారు మనబంగారం మనకు తక్షణం పంపించివేస్తారు.

శ్రీహ : భాస్కరావు ప్రతిబంధకం యేఁవీవుండదుగదా ?

గణ : భాస్కరావు ప్రమేయం దీనిలో యేంవుంటుందని మీా భయం?

శ్రీహ : భయంకాక యేఁవిటి ? చెడగొట్టడానికి చేటపెయ్యి చాలు.

గణ : ఆపయిని నేనున్నాగదండి.

అమర్ : (ప్రవేశించి) ఏమండి మామాజి ! యెందుకునన్ను పిలిచేరట.

శ్రీహ : మాట్లాడాలని.

అమర్ : ఇక్కడే మాట్లాడతారా ?

శ్రీహ : రహస్యంయేఁవీకాదు.

అమర్ : కాకపోతే చెప్పండి.

శ్రీహ : ఏఁవుంది ? యీాపట్టుకు నీవు మనపంచాయతీయెన్నికల్లో నన్ను బలపర్చాలి.

అమర్ : అది నావల్లఅయ్యేపనికాదు.

శ్రీహ : ఎందుకని ?

అమర్ : ఇష్టంలేక.

శ్రీహ : నేను పంచాయతీబోర్డు ప్రశిడెంటునవడం నీకుయిష్టం లేదా ?

అమర్ : లేదని చెప్పేనుగదండి.

శ్రీహ : లేకపోతే నీవు నిలబడు. నేను నిన్ను బలపరుస్తాను. సరేనా ?

అమర్ : ప్రిజల్లో వుండి దేశానికి చేతనయిన సేవచేయడం తప్ప అధికారపీఠాన్ని అధిష్ఠించాలనే ఆశయం నాకు అణుమాత్రంకూడా లేదు.

శ్రీహ : "అమ్మ పెట్టనూపెట్టదు అడుక్కుని తినానివ్వదూ" అని నీ వ్యవహారం యేఁవీ బాగుండలేదు.

అమర్ : ఎలాబాగుంటుంది ? కపటోపాయ ధురీణుడయిన గణపతితో కలిసి దేవునిసొమ్ముల్ని దిగమిర్రింగేదిచాలక పంచాయతీబోర్డునుకూడా తమపరం చేసుకుని ప్రజల సొమ్ముల్నికూడా పంచుకోవడానికేగాని, ప్రజా సౌక ర్యాలు చేయాలనే పవిత్రాశయంతో కాదుగదండీ ? మీరీ పంచాయతీబోర్డు ప్రశిడెంటుపదవి కావాలని పాకులాడ్డం ?

శ్రీహ : (కోపంతో) "చేత రేణువంతమాట మేరువంత" అని యేఁవిటా నీ పూతదంపుడు ప్రసంగం ?

గణ : నేలకుపోయేది విస్ఫారణంగా నెత్తికి పులుముకుంటా వెందుకు చినబాబు !

అమర్ : (ఆవేశంగా) ఎందుకా ? కలిసివస్తుందనే కాంక్షతో నీలా నేనేమీ యే గాలి కాతెర యెత్తే నీచుణ్ణిగాను గనుక.

శ్రీహ : (కోపంతో) కాక ! నీవు మహాదేశోద్ధారకుడవు కాబోలు.

అమ : దేశోద్ధారకుణ్ణని చెప్పుకుంటూ మిరాలా ప్రజల నెత్తుల్ని కొట్టి, బ్రతుకుతూవుండే, ప్రజాద్రోహిసిమాత్రం కాను లెండి.

గణ : పెద్దా, పిన్నా తారతమ్యం లేకుండా ధిక్కరించి మాట్లాడ్డం మంచిదికాదు చినబాబు !

అమ : (హేళనగా) పెద్దలట ! పెద్దలు. ఎందుకు పనికివచ్చే పెద్దలుమీరు ? డబ్బుసంపాదించాలనే పెద్దజబ్బుతో, న్యాయాన్యాయాల్ని, పాపపుణ్యాల్ని పాటించకుండా బక్కవాళ్ళి బాధించడమే బలిసినవారిపనిగా పెట్టుకుని ప్రవర్తించే నరరూపరాక్షసులయిన మీరేనా ? పెద్దలు ! (వికటంగానవ్వి) ఎవరు పెద్దలో, ఎవరు పిన్నలో యెవరికివారు ఆత్మావలోకనం చేసుకుంటే అర్థమవుతుంది.

శ్రీహ : (క్రోధావేశంతో) ఏమిటీ! అర్థమయ్యేది ?"గుడ్డు వచ్చి పిల్లని వెక్కిరించింద"ని నీవా ! మాకు నీతులు నేర్పేది ?

గణ : (సాంత్వనంగా) అతిగుంభనగా నడచిపోతూవున్న సంసారాన్ని, నలుగురినోళ్ళో పడవేస్తూ నీ వ్రేలితో నీకన్నే పొడుచుకోవడం నీకే నష్టంసుమా చినబాబు !

అమ : (నిర్లక్ష్యంగా) నష్టంవచ్చినా, కష్టంవచ్చినా సత్య ధర్మాలు తోడునీడలుగాగల నేను మాత్రం మీలా మేకవన్నె పులినికాను. న్యాయదూరంగా నడవడానికి.

శ్రీహ : న్యాయంలేకుండా నడిచేది మేమే అంటావ్ !

అమ : కాదని గుండెమీద చేయివేసుకుని చెప్పగలరా ?

శ్రీహ : ఏమిటి మేం చేసిన అన్యాయం ?

అమ : ముంజేతి కంకణానికి అద్దం కావాలంటారా ?

శ్రీహ : చెలపాముతో చెలగాటం చేటుకాలానికని తెలుసు కోవాలి.

అమ : తెలుసు ! పాముపడగ నీడన పండుకోవడం ప్రమా దం అని నాకు బాగా తెలుసు.

గణ : తెలుసుండికూడా ఆరోప్యు పిరుచుకుని మీదకు వస్తు న్నావన్నమాట !

అమ : రాక ! సామరస్యంగా కార్యసాఫల్యం కానప్పుడు శరణ్యం యేముంది మరి ?

శ్రీహ : పరిస్థితులు నీకు ప్రతికూలమయ్యాక పశ్చాత్తాపపడి ప్రయోజనం లేదు. ఏమనుకున్నావో ?

అమ : ఏమనుకుంటాను. ఒకరినొకరు బెదరించే రోజులు; ఒకరికొకరు బెదరే రోజులుపోయాయని. మీకుయిప్పటి కయినా తెలుసుకోవడం చాలా మంచిదనుకుంటాను.

గణ : అంతేగాని, నీమంకుపట్టు వదలి మాతో సహకరించ నంటావ్ !

అమ : సహాకరించడానికి వేడినీళ్ళకు యిల్లు కాల్తాయనే నెట్టి భయం పెట్టుకుని ఆత్మ స్వాతంత్ర్యాన్ని హతం చేసుకుని మీ అడుగులికి మడుగులొడ్డే అధమురాల్ని కాను

శ్రీహ : అయితే! అసలు విషయం చెబుతున్నా విను. యీ నాటినుంచి నీ యభిప్రాయాన్ని మార్చుకుని యింట్లో కూర్చోని వుండకపోతే నీ ఆస్తిలో ఒక గుడ్డిగవ్వ కూడా నీకు చెల్లనివ్వను.

అమ : (ఆవేశంగా) చెల్లనివ్వక మీ ఆస్తితో బాటు మా ఆస్తి కూడా నెత్తిని కట్టుకుని వూరేగండి. నా అభ్యంతరం వుండదు.

గణ : వెనుకముందులు విచారించకుండా మేఘాల్ని నమ్మి చెఱువునీరు తెగ్గొట్టుకోనడం తెలివితక్కువ చినబాబు!

అమ : (హేళనగా) తెలివిగలవారు బయలుదేరేరు! "తాటాకుచప్పుళ్ళకుకుందేళ్లు బెదరవ్! వెళ్ళవయ్యా! చెప్పేవ్ యిందుకేనా మీరు పిలిచింది"

శ్రీహ : అవును. అందుకే! సరియయిన సమాధానం చెప్పకుండా వీథికుమ్మందా పోవంటే! దేవిడీమన్నా చేయించి కాళ్ళుపట్టుకుని కరుణించమన్నా నిన్ను కన్నెత్తి చూడను.

అమ : (నిర్భయంగా) అలాంటి దీనస్థితి చివరకు మీకే వస్తుందేమో! దీర్ఘంగా యోచించుకుని మాట్లాడ్డం మంచిది. మామాజి! (వెళ్ళబోవును)

శ్రీహ : (క్రోధావేశంతో) ఆగు ! ఏఁవి ట్రాపేరి లేవ్ !
(పన్నుగఱ్ఱతో బుఱ్ఱమీాద కొట్టును)

అమ : (దెబ్బతో అబ్బా ! అంటూ పడిపోవును)

గణ : (కంగారుగా అమర్‌నాథునివద్దకు వెళ్లి రక్తంచూచి)
అయ్యో ! అయ్యో ! ఎంతరక్తం ! యెంతరక్తం !
ఇంగితజ్ఞానం లేకుండా యింత తెలివితక్కువపని చేసేరేఁ
విటి ?

అమ : (గిలగిలా కొట్టుకుంటూ వుండును)

శ్రీహ : (చూచి భయంతో) గణపతి ! తలుపులన్నీ వేసి
త్వరగా మన డాక్టర్ని తీసుకునిరా ! వెళ్ళు వెళ్ళు.

గణ ! (అమర్‌నాథ్ జేతినాడిచూచి కంగారుగా) కొంప కొల్లే
రులో ముంచేసేరు నేను మన డాక్టరుగారిని తీసుకుని
వచ్చేవరకు మీారు యిక్కడే వుండండి. (తలుపులు
వేసి వెళ్ళిపోవును)

శ్రీహ : (భయకంపితుడై యిటునటూ తిరుగును.

(తెరపడును)

శ్రీః

అష్టమదృశ్యం

(ధర్మయ్యగారి యిల్లు ప్రభావతి అమర్‌నాథ్ ఫొటో చేతబట్టుకుని ప్రవేశించును.)

ప్రభా : (ఫొటోను చూస్తూ మురిసిపోతూ)

చ॥ అసమవిలోచనైక జనితానల పాతవిదగ్ధమూర్తియై
కుసుమశరుండు లోకమునకుం గనుపింపక యుంట చేత నీ
యసదృశ రూపవంతు నపరాంగజు బ్రహ్మ సృజించె లేక యీ
మిసమిసలాడు బంగరపు మేనిగలాడు ధరిత్రిఁ బుట్టునే ?

(గోడకు తగిలించబోతూ వుండగా చేతినుంచి జారి ఫొటో క్రిందపడి అద్దం పగిలిపోవును. అది అపశకునముగా భావించి విచారంతో) "హేతువు లేక తీతువు కూయదు" మాకు యేదో అనర్థం లేకపోతే యీ ఫొటో క్రింద యెందుకు పడాలి ? శరీరాలు రెండు అయినా ఆత్మమాత్రం వొకటే అనుకొను మా ప్రేమ పాశానికి భంగం కలుగదుగదా ? (ధైర్యంగా) కలగడానికి వీల్లేదు. నా ఆత్మఫలక చిత్రితులయిన నా అమర్‌నాథునికి నాకు మధ్య యినుప తెరను వేయడానికి యెవరికి సాధ్యంకాదు. (దీర్ఘంగా నిట్టూర్పు విడిచి చితికిన అద్దపు పెంకులు యేరి దూరంగా పారవైచి ఫొటో డ్రాయరులో పెట్టి తన కుల దేవత యొద్దకు వెళ్ళి నిలబడి నమస్కార పూర్వకంగా)

శ్లో॥ కాత్యాయని ! నమస్తుభ్య మార్త్రావన పరాయణే !
పాహిమాం కరుణాశీలే ! శరణాగత వత్సలే !

(దండకం - హిండోల్)

శ్రీమన్మహాభద్రకాళీ! అమర్త్యేష్ట వాక్పాళి ! రత్నప్రభాబంధు
రచ్ఛన్నహారావళీ ! దుష్టదైతేయ రాడద్రిదంభోళి ! సద్భక్త సంపూరి
తానేక వాంఛావళీ ! సర్వ సౌజన్యరింఛోళి ! శిష్టామయస్పర్శనవ్యాళి !
సాధ్వీమతల్లీ ! శ్రితవ్యూహ సత్కల్పవల్లీ ! భవద్భవ్యలీలామమేయ ప్రభా
వంబుచే సూర్య చంద్రాదులాకాశ మధ్యంబునన్ లోకకళ్యాణ సంధాన
ధౌరేయులై దివ్యతేజస్కులై వెల్గుచున్నారు. కాలాను గుణ్యంబుగాఁ
బంచభూత ప్రవృత్తుల్ భవత్పూత కారుణ్య పీయూష వర్షంబుచేతన్
బ్రవర్తిల్లునో భక్తచింతామణీ! సర్వగీర్వాణ చూడామణీ ! లోక సంచా
రిణీ ! పాపసంహారిణీ! మంజువాణీ! భవన్మాయచేతన్ సమస్తప్రపంచంబు
నన్ గల్గు జీవాళి జన్మించి పెంపొంది నాశంబునందున్ లసద్దివ్యకస్తూరికా
చర్చితా ! సర్వ దిఙ్మండల వ్యాపి మాణిక్య తేజః స్ఫురత్కంకణాలంకృతా
రత్నపీఠస్థితా ! విస్ఫురద్రత్న సంస్థాపిత స్వర్ణకేయూర కాంతిచ్ఛటా
పోల్లసద్దోర్లతా ; విభ్రమాలంకృతా ! సర్వలోకైకమాతా ! భవత్పాద
నీరేజయుగ్మంబు భక్తిప్రశస్తంబుగా హృత్సరోజంబునన్ బూజఁగావింతు
నాదోషముల్ సైచి కాపాడుమో ! తల్లి ! కాత్యాయనీ ! ధీమణీ !
పాహిమాం శ్రీభవానీ ! నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః ౨

(అని ప్రార్థించి కుర్చీలో పరధ్యాన్నముగా కూర్చుం
డును)

ధర్మ : (ప్రవేశించి) ఏంపాపాయ్! పరధ్యాన్నంగా కూర్చొని
ఏఁవిటలా ఆలోచిస్తున్నావ్ !

ప్రభా : (ఉలిక్కిపడి లేచి) ఏఁవీలేదు నాన్నగారు. యెక్కడికో వెళుతున్నానని బయలుదేరి వెళ్ళలేదేఁవండి ?

ధర్మ : వెళదామని వీధిలోకి వెళ్లేసరికి గణపతిగారు బంగారం పంపించి నన్ను రావద్దని కబురుచేసేరు.

ప్రభా : (సందేహంతో) ఎవరికి నాన్నగారు ? ఆబంగారం !

ధర్మ : ఎవరికేఁవిటి ? నీకే పాపాయ్ !

ప్రభా : (విస్తుపోయి) నాకా ! ఎందుకుపంపేరు ?

ధర్మ : ముందుగా సగంబంగారం పంపమంటే పంపేరు !

ప్రభా : (కంగారుపడి) ఎవరుసంపమన్నారు ? ఏఁవిటీ కుతంత్రంనాన్నగారు ?

ధర్మ : కుతంత్రం యేఁవుంది ? మనం యివ్వదలచిన బాకీరద్దు చేసి, అరవయికాసుల బంగారంయిస్తే ! శ్రీహరి రావుగారిని పెళ్ళిచేసుకుంటానన్నావటగా ?

ప్రభా : ఆమాట నేను అనలేదు నాన్నగారు !

ధర్మ : మరి యేఁమాట అన్నావ్ !

ప్రభా : నేనూ, అన్నయ్య చదరంగం ఆడుకుంటూవుండగా గణపతిగారు వచ్చి తాగినవానిలా పిచ్చిపిచ్చిగా వాగుతూవుంటే !

ధర్మ : సరే ! అన్నావ్.

ప్రభా : అబ్బె! నేనేమీ అనలేదు నాన్నగారు !

ధర్మ : నీవుగాక ! యింకెవరన్నారు ?

ప్రభా : విడిచిపెట్టకుండా యిది యిస్తాం, అది యిస్తాం అంటూ వేధించుకుని తింటూవుంటే! "సరే! వెళ్లండి మానాన్నగారితో మాట్లాడి కబురు చేస్తాం" అనిమాట వరసకి అన్నయ్య అన్నాడు.

ధర్మ : పెళ్లాడేదానవు నీవయితే! అన్నయ్య సరే! అనడంలో అర్థం యేఁవుంది ?

ప్రభా : అర్థంలేక యధాలాపంగా అన్నయ్య అన్నమాటను యధార్థం అనుకోవడంలో అర్థంవుందంటారా ?

ధర్మ : (విసుగుదలగా) అయితే! నీవనేదేఁవిటి ?

ప్రభా : వెంటనే వారిబంగారం వారికి పంపివేయమంటాను.

ధర్మ : అవును కాదని పెద్దవాళ్ళతో పేచీ పెట్టుకోమంటావు.

ప్రభా : పేచీపెట్టుకోవలసినంత పెద్ద ప్రమాదం యేంవచ్చిం దంటారు ?

ధర్మ : మీరిద్దరు ఒక పెద్దమనిషిదగ్గర సరే ! అంటే నేను కూడా సరే అని సమ్మతించేను.

ప్రభా : ఆడలో అనుకున్న అమర్‌నాథునకిచ్చి పెళ్ళిచేయ డానికి అభ్యంతరం యేంవచ్చింది నాన్నగారు ?

ధర్మ : అభ్యంతరంకాక ! కట్నాలిచ్చి నీవుకావాలన్నవాణ్ని పెళ్ళిచేయగలవా ?

ప్రభా : కట్నం కావాలని అమర్‌నాథ్ మిమ్మల్ని అడిగేరా? నాన్నగారు !

ధర్మ : అడగకపోతేమాత్రం ! కళ్లారాచూస్తూ కలిమిలేని వానికి కన్యాదానం చెయ్యగలమా ?

ప్రభా : కలిమి లేకపోవడానికి అమర్‌నాథుని అరవయి యెకరాల ఆస్తి ఆ రావుగారు హరించాలని ఆలోచిస్తున్నారా ?

ధర్మ : ఆలోచించేదేముంది ! పండ్రెండేళ్లు శ్రీహరిరావుగారి హక్కుభుక్తంలోవున్న ఆస్తి కొత్తచట్టంప్రకారం హైకోర్టుకెక్కినా అమర్‌నాథునిపరం కాదని, బాహాటంగా పెద్దపెద్ద ప్లీడర్లు బల్లగుద్ది మరీచెప్పేరట.

ప్రభా : (యెత్తిపొడుపుగా) ఆలా చెప్పకపోతే ! ఉన్నది లేనిదిగా, లేనిది వున్నదిగా కల్పించి గారడీవారిలా గాలిని పోగుచేసి కయ్యాల్ని పెంచే యీ పేచీకోరు ప్లీడర్లకి, ఫీజులర్పించుకునే పెద్దన్నయ్యలు యెవరు వుంటారు ? నాన్నగారు !

ధర్మ : ఎవరేం చెప్పినా చెవులేగాని, కళ్ళులేని న్యాయస్థానంలో విత్తంలేనివారి మాటకు విలువుండదు.

ప్రభా : విలువున్నా లేకపోయినా ? సత్యాహింసల మీద సంపూర్ణ విశ్వాసంగల అమర్‌నాథునికి మాత్రం కోర్టులకెక్కే కోర్కె యేకోశాన్ని లేదట.

ధర్మ : అందుకే! నేను నిన్ను వానికివ్వడానికి అనుమతించకపోవడం కూడాను !

ప్రభా : అనుమతించక పోవడానికి భాగ్యం లేకపోతేమాత్రం అమర్‌నాథ్ భార్యను పోషించుకోలేరా ? విజ్ఞానికి విదేశం వెళ్ళినా; స్వదేశంలోవున్నా కూటికి, గుడ్డకి లోటు మాత్రంరాదు నాన్నగారు !

ధర్మ : లోటు రాదనుకుని గతిమాల్నివాణ్ణి కట్టుకుని యిల్లిల్లా తిరుగుతూ అడుక్కు తింటావు కాబోల్ను ?

ప్రభా : (ఆవేశంగా) ఆమాట యెవరు చెప్పగలరు నాన్నగారు! "కలిమిలేములు కావడికుండల"ని ఓడలు బళ్ళు, బళ్ళు ఓడలు అయ్యే యీకాలంలో నేటి లక్షాధికారి రేపు భిక్షాధికారి; రేపటి భిక్షాధికారి యెల్లుండి లక్షాధికారి కాకూండదంటారా ?

ధర్మ : అందుకు నీవనేదేమిటి ?

ప్రభా : నేననేది! ఆదర్శగృహిణి అనుకూలుడయిన భర్తతో కలిసి జోలి కట్టుకుని అడుక్కుతింటూ యే చెట్టునీడ నయినా బ్రహ్మానందంగా బ్రతకవచ్చునని ఆనందమే పవిత్రులయిన ప్రణయజీవులకు పరమావధి నాన్నగారు !

ధర్మ : భవిష్యత్తులో నీ జీవితం అడవిపూసిన పుష్పంలావ్యర్థ మయిపోతుందని నీవేమీ అర్థం చేసుకోవడంలేదు.

ప్రభా : (నిస్పృహగా) ఎవరికర్మకు యెవరుకర్తలు ? నాన్నగారు !

సీ॥ సచరాచరాత్మకజగముల సృజియించు
లోకేశునకుఁ గొంప లేకపోయె
బ్రహ్మాండజాలైక పరిపాలకుండైన
శౌరిభుజంగమశాయియయ్యె
అష్టసంపద్యుక్తుఁడగు నష్టమూర్తికిఁ
దిరుపంబుఁ జేయుక తీరదాయె
సర్వలోకానంద సంధాయకుండైన
శౌరిసుతుం డశరీరుఁడాయె
తే॥ అట్టి లోకోపకారకులైన బ్రహ్మ
విష్ణు శంకరస్మరులకే వెతలుగుడవఁ
దప్పలేదన నెవరికిఁ దప్పునింక
మానవాళికి నేరీతి మహీతలమున.

ధర్మ : అందుకని తెలిసికూడా కష్టాల్ని ఆహ్వానించి కడగండ్ల పాలవుతావా ? పాపాయి !

ప్రభా : (తెగింపుతో) వద్దనుకుంటే వచ్చేకష్టాలు రద్దయిపోతాయంటారు ?

ధర్మ : (కోపంతో) నీ మెట్టవేదాంతం కట్టిపెట్టి నే చెప్పిన మాట వింటావా ? లేక నేపట్టిన కుందేటికి మూడే కాళ్ళంటావా ?

ప్రభా : (దీనంగా) ఎట్లాగ వినేదినాన్నగారు ! మీమాట ?

ఉ॥ మానసికంబు గాఁగ నొకమాన్యునిఁ దొల్త వివాహమాడి, నా
మానస మావిశాలమతిమంతునకుం బహుమానమిచ్చి, త
న్మానసమున్ గ్రహించితిని, సుస్థిరవృత్తిని యిదిలోకసమ్మతం
బైనపథంబు కన్యకల కాచరణీయవిధంబు ధాత్రిపై.

ధర్మ : అయితే ! నా ఆర్థికదుస్థితి ఆలోచించకుండా స్వయం నిర్ణయాధికారంతో మాట్లాడ్డం నీకు మర్యాదంటావు ?

ప్రభా : (ఆవేశంగా) కాక! తలిదండ్రులు తమ తలభారాల్ని తగ్గించుకోవడంకోసం యువతీయువకుల కోర్కెలకు విరుద్ధగా వివాహాలుచేస్తాననడంమాత్రం విధ్యుక్త ధర్మమంటూరా ?

భాస్క : (హుటాహుటిగా ప్రవేశించి) ధర్మానికి యీకాలంలో తావులేనప్పుడు తలవొగ్గడంతప్ప కాలప్రవాహానికి గట్టువేయడం మనవల్లకానిపని చెల్లాయ్ !

ప్రభా : (చూచి) అందుకని మనంకూడా గడ్డరికాప్రవాహన్యాయంగా ఆ ప్రవాహంలో కొట్టికొనిపోవలసిందేనంటావా ? అన్నాయ్ !

భాస్క : (నిస్పృహగా) కొట్టుకొనిపోక ! గడ్డిపోచను పట్టుకుని వేగంగా ప్రవహించే యేటికి యెదురీదగలమా ? చెల్లాయ్! నెత్తిమాటాడుతావ్.

ధర్మ : (సందేహంగా) ఈవేళ యింత త్వరగావచ్చావ్! ఏంవిటబ్బాయి?

భాస్క : (దీనంగా) రాక్షసకార్యం జరిగింది.

ధర్మ : దౌర్జన్యానికికూడా తలపడ్డారా ?

భాస్క : తలపడడమేకాదు దయాదాక్షిణ్యాలు లేకుండా శ్రీహరిరావుగారు పన్ను గట్టితో అమర్‌నాథ్ తల భల్లున పగలగొట్టేరు.

ధర్మ : (కంగారుపడి) పగలగొట్టడమే ? పాపం !

ప్రభా : (వ్యాకులపాటుతో) ఆస్తినంతా అపహరించాలనే ఆశయంతో రావుగారు ప్రాణాలు తీయడానికికూడా పాల్పడ్డారన్నమాట.

భాస్క : అవును చెల్లాయ్ ! అమర్‌నాథ్ బ్రతికివుంటే త్రోసి రాజని తన ఆట కట్టేటట్టు వున్నాడని గణపతి చెప్పిన పుల్లవిరుపుమాటలు పురస్కరించుకుని అన్యాయంగా అమర్‌నాథుని పొట్టబెట్టుకున్నారు.

ప్రభా : (దుఃఖావేశంతో మూర్ఛిల్లును.)

ధర్మ : (ప్రభావతిని లేవదీసి తన ఒడిలో కూర్చోనబెట్టుకొనును.)

భాస్క : (నీళ్ళు తెచ్చి ప్రభావతి ముఖముమీద కొట్టును.)

ప్రభా : (సేదదేరి విధివిధానమునకు విచారిస్తూ మౌనముగా కూర్చొని వుండును.)

ధర్మ : డాక్టరుగారిని పిలిపించలేదా ? భాస్కర్రావ్ !

భాస్క : (వ్యంగ్యంగా) పిలిపించకేమండీ ! ధర్మప్రభువైన ఆ ధర్మాసుపత్రి డాక్టరుగారు తమకున్నారుగా ! వైద్యం చేయడానికి ?

ప్రభా : (మందస్వరంతో) డాక్టరుగారు వచ్చి యేంఅన్నారు అన్నాయ్ !

భాస్క : (వ్యంగ్యంగా) ఏం వంటారు ! ఆసుపత్రికి పంపమని తాత్కాలిక వైద్యంకూడా చేయకుండా తక్షణం వెళ్లిపోయారు.

పత్రిభా : బాగుచేయించి బ్రతికించాలనే భావంగలవారయితే ! శ్రీహరిరావుగారు చావుబ్రతుకుల్లో వున్నవారిని ఆ డాక్టర్ గారిచేతిలో యెందుకు పెడతారు ?

భాస్క : (అక్కసంతో) చేతిలోపెట్టి ఆ శ్రీహరిరావుగారు వూరుకున్నారా ? అపాయంవచ్చినా తమమీాదికి యేంవీకేసు రాకుండా వెంటనే గణపతిద్వారా మునసబ్ గారికిచ్చేముడుపులు మునసబ్ గార్కి, కరణంగారికిచ్చే కానుకలు కరణంగార్కి చెల్లించి, మేడమెట్లు నుంచి కాలుజారిపడితే ! తలకాయచితికిందని ధర్మాసుపత్రి డాక్టర్ గారితో తక్షణం పత్రింవ్రాయించుకుని నిర్విచారంగా కూర్చున్నారు.

ధర్మ : మీాసంఘంవారయినా ఆ ధర్మాసుపత్రినుంచి తప్పించి మరో ఆసుపత్రికి...

భాస్క : పంపించమనిచెప్పే యిలా వచ్చానండి !

పత్రిభా : (నిట్టూర్పువిడిచి దీనంగా) యెక్కడికిపంపించి యేం లాభం ? అడుగుజారినకుండ అతుక్కోవడం అసంభవం నాన్నగారు !

ధర్మ : అది నిజమేగానీ! మానవప్రియత్నంచేసి భగవంతుని మీాద భారంవేయడమేగా ? మనవల్లఅయ్యేపని ?

ప్రభా : యేమయినా మా ప్రణయాకాశంలో ప్రళయ మేఘాలు ఆవరించి పిడుగుపాటుఅయ్యేకకూడా ! ఆ పిచ్చినమ్మకాలు పెట్టుకోవడం యెందుకు నాన్నగారు!

ధర్మ : ఏనమ్మకంపెట్టుకోక మానవమాత్రులమయిన మనం చేసేదేముంది? పాపాయ్ !

ప్రభా : (తెగింపుతో) చేసేదెందుకు లేదండి ?

ధర్మ : ఏంవుందంటావ్ !

ప్రభా : జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. యింకా మీాయిష్టప్రకారం శ్రీహరిరావుగారిని పెళ్ళిచేసుకోవడానికే నిర్ణయించుకున్నాను.

భాస్క : (నిర్ఘాంతపోయి) మతిమాలిన మాట మాట్లాడుతున్నావేఁవిటి ? చెల్లాయ్ !

ప్రభా : మతిమాలినమాటకాదు నేనాడింది.

భాస్క : అయితే నీ వనేదేఁవిటి ?

ప్రభా : (నిస్సంకోచంగా) నేననేది తరువాత నెమ్మదిగా చెబుతాగానీ నాన్నగారు ! శ్రీహరిరావుగారు పంపించిన బంగారం నాచేతికిచ్చి మీారుబయలుదేరి వెళ్ళి నోటు జమకట్టించుకుని ఆనోటూ, యింకాయిస్తామన్న

బంగారం డబ్బు తీసుకుని,వీలయినంతత్వరలో ముహూ
ర్తంపెట్టించి పంపమని చెప్పిరండి. వెళ్ళండి.

భాస్క : (బాధగా) భాగ్యవంతుడు భర్తగా అంటివిరితే! బంగా
రంతినవచ్చునని భావిస్తున్నావా ? చెల్లాయ్ !

ప్రభా : అవును. ఉన్నవారిని వివాహమాడి పెళ్లిపీటలమీద
ముండమోపినయినా అన్నిరుచులు ఆరగిస్తూ బ్రతికి
నంతకాలం బ్రహ్మానందంగా వుండవచ్చు.

భాస్క : అదేం వీల్లేదు చెల్లాయ్ !

ప్రభా : ఎందుకని వీల్లేదు ? అన్నాయ్ !

భాస్క : కర్తవ్యతావిమూఢవయి గండకత్తెర్లో నీవు కంఠం
పెడుతూవుంటేకళ్లారాచూస్తూ మేమెలావూరుకుంటాం?

ప్రభా : ఊసుకోకపోవడానికి నాకష్టసుఖాలు నాబాగోగులు
నాకు తెలియవని భావిస్తున్నావా ? అన్నాయ్ !

భాస్క : (దుసుసుగా) ఏంవిటి నీకు తెలిసింది ? తీగెలుతెగిన
వీణమీద సంగీతాన్ని సాధన చేస్తాననడమేనా ?

ప్రభా : కాదు. నేను పరిణయం ఆడాలన్నవారు ప్రమా
దానికి గురికావడం కారణంగా యింకనా పెళ్లిగురించి
నాన్నగారిని ఆర్థికంగా యిబ్బంది పెట్టడానికి యిష్టం
లేక యిప్పుడు నామనస్సును యిలా మార్చుకున్నాను.
నాన్నగారు ! యీ సాయంకాలం లోపున మీరు
ముహూర్తంపెట్టించుకుని రాకపోయూరా ? తెల్లనారే

సరికి నా శవాన్ని కళ్లచూస్తారు వెళ్లండి! యిప్పుడే వెళ్లండి.

భాస్క : నాన్నగారు! చెల్లాయి పిచ్చెత్తి మాట్లాడుతూవుంది. మీరు యిప్పుడు యెక్కడికి వెళ్లవద్దు.

ప్రభా : (ఆవేశంగా) వెళ్లాలి. యిప్పుడే వెళ్లాలి. నిమిషం ఆగేరా? నే చెప్పినంత పనిచేసితీరుతాను.

ధర్మ : (భయంతో) వెళతానమ్మ నీయిష్టప్రకారం యిప్పుడే వెళతాను. (వెళ్లును)

భాస్క : (ఉడుకుబోతుతనంతో) చెల్లాయ్! నీవు అశాశ్వత మయిన ఐశ్వర్యానికి ఆశించి అరవైయేళ్ళవానిని పెళ్లాడడానికి అనుమతిస్తావని కలలోకూడా అనుకో లేదు. "విపత్తికాలే విపరీత బుద్ధి" అని అందుకే అన్నారు. సరే! నీ కర్మకు నేను కర్తనుకాను. (వేగంగా వెళ్లును)

(తెరపడును)

శ్రీః

నవమ దృశ్యం

(సర్వోదయ సమాజాశ్రమం. దయానందస్వామి ఆసనముపయిని కూర్చుండి సభ్యులతో బృందగానం చేస్తూ వుండును).

పాట — యమునా కళ్యాణి — ఆది

"రఘుపతిరాఘవ రాజారామ్
పతిత పావన! సీతారామ్ ||రఘు||
ఈశ్వర అల్లా తేరేనామ్
సబ్‌కో సన్మతి దే భగవాన్ ||రఘు||
సుందరవిగ్రహా! మేఘశ్యామ్
గంగాతులసీ సాలిగ్రామ్ ||రఘు||

భాస్క : (ప్రవేశించి) నమస్కారమండి! స్వామి!

దయా : (చూచి) దీర్ఘాయుష్మాన్ భవ. ఎవరవు నాయనా! నీవు!

భాస్క : దానాలధర్మయ్యగారి కుమారుణ్ణండి స్వామి!

దయా : ఓహో! నీవు ధర్మయ్యగారి అబ్బాయివా? నీ పేరేమిటి? నాయనా!

భాస్క : భాస్కరావు అంటారండి స్వామి!

దయా : మీగ్రామయువజన సంఘకార్యదర్శివి నీవేగా?

భాస్క : చిత్తం స్వామి!

దయా : (జిజ్ఞాసతో) అయితే! రాత్రి మీ సంఘసభ్యులు కొనవూపిరితో వున్న అమర్‌నాథుడనే యువకుణ్ణి మా

ఆశ్రమానికి వైద్యం నిమిత్తం తీసుకునివచ్చారు. నీవు యెరుగుదువా ?

భాస్క : (ఆతృతగా) ఎరుగుదును. బ్రతికివున్నాడా స్వామి !

దయా : భగవదనుగ్రహంవల్ల బ్రతికి బయటపడ్డాడు పాపం !

భాస్క : (సంతోషంతో) ధన్యులమయ్యామండి. స్వామి ! మీఅనుగ్రహంవల్ల మా అమర్‌నాధ్ సార్థకనామ ధేయుడయ్యాడు.

దయా : దీనావన దీక్షితుడయిన జగదీశ్వరుని అనుగ్రహమే గానీ. నాకర్తృత్వంయేఁవీలేదు నాయనా !

భాస్క : లేకపోవడంయేఁవిటి స్వామి ! ఆదయామయుని అపరావతారులయిన మీ అమృతహస్తం చనిపోయాడన్న మామిత్రుణ్ణి సంజీవినిలా పునర్జన్ముణ్ణి చేసింది.

దయా : దైవం అనుకూలంగావుంది గనుక, మీ మిత్రుడు బ్రతికేడు. కాని ఆయువు పట్టునతగిలిన ఆ దెబ్బకు అందరు బ్రతకరు. నాయనా !

భాస్క : అవునండిస్వామి ! ధర్మాసుపత్రిడాక్టర్‌గారు బ్రతకడని విడిచిపెట్టేక, మా సంఘసభ్యులు సాహసించి మీ ఆశ్రమానికి తీసుకుని వచ్చారు.

దయా : అయితే ! అలాకొట్టింది అతని మేనమామగారేనటగా ?

భాస్క : (ఆవేశంగా) అవునండిస్వామి ! ఆపరమదౌర్భాగ్య దామోదరుడే, ఆపాపానికి పాల్పడిన పాషాణహృద యుడు.

దయా : దయాదాక్షిణ్యాలులేనివానికి ధర్మాధర్మ వివక్షత వుండదు నాయనా !

భాస్క : ధనదేవతావేశంతో శివమెత్తి చిందులుత్రొక్కే చండాలునికి దయాదాక్షిణ్యాలు యెలా వుంటాయండి స్వామి !

దయా : మానవులు లోకంలో తెలిసి పాపాలుచేసి తెలియక వాని ఫలితాల్ని అనుభవిస్తారు.

భాస్క : "గోరుచుట్టుమీద రోకటిపోట"న్నట్టు రాత్రి మా చెల్లాయికూడా మాయమయిపోయింది.

దయా : ఆమెకు యెన్నియేళ్ళువుంటాయి ?

భాస్క : పద్దానుగేళ్ళు దాటివుంటాయండి స్వామి !

దయా : ఆమె యెరుపా ? నలుపా ?

భాస్క : నిమ్మపండులా నిగనిగలాడుతూ వుంటుందండి స్వామి !

దయా : అయితే ! యీతెల్లవారుజామున, నదిలో కొట్టు కుంటూ వస్తూ మాకు దొరికినఅమ్మాయి మీ చెల్లాయి కాదుగదా !

భాస్క : (ఆతృతగా) యీయేటిలో దొరికిందాండిస్వామి !

దయా : అవును...అయితే ఆమెకు నదిలోపడవలసిన తెగింపు యెందుకు యేర్పడిందంటావ్ !

భాస్క : మాస్నేహితునికి యీ అనర్ధం సంభవించిందని పిచ్చెత్తి అలాంటిపని చేసివుంటుంది.

దయా : ఆమెకు అలాంటి సాహసం చేయవలసిన అవసరం యేఁవుంది ? మీస్నేహితునికి అనర్ధంవస్తే ?

భాస్క : (ఆదుర్దాగా) ఆవిషయం తదుపరి చెబుతాగానండీ స్వామి ! ఆయిద్దఱు యిప్పుడు యెక్కడవున్నారండి!

దయా : (వేలితో కనపరస్తూ) అదిగో ! అమర్ నాథ్ ఆ ఆరవ నెంబరుగదిలో వున్నాడు. ఆమెమాత్రం యింకా వైద్యం పొందుతూ మాడాక్టర్ గారి వొద్దికలోనే వుంది. ఇప్పుడే నేను అక్కడనుంచి వచ్చాను.

భాస్క : (ఆతృతగా) నేను వెళ్లివారినిచూచిరావచ్చునాండి!

దయా : ముందు, ఆఅమర్ నాథ్ గదికి వెళ్లిచూచి యిక్కడికి వస్తే ! ఇద్దరంకలిసి ఆఅమ్మాయి వున్నచోటుకు వెళదాం నాయనా !

భాస్క : చిత్తం స్వామి ! (నమస్కరించి వెళ్లును)

దయా : (తనలో) దైవనిర్ణయం యెంతటి గొప్పవారికయినా తప్పదు గదా ?

తే॥ సృష్టి సంస్థితిలయములఁ జేయునట్టి
పార్వతీ రమా భారతీపతులకైన
దేవతాకోటికైనను, దేవాఫాల
లిఖితరేఖను, జెరుపను, లేదుశక్తి.

డాక్ట : (ప్రవేశించి) నమస్కారం స్వామి !

దయా : (చూచి సందేహంతో) ఏమండి ! డాక్టర్‌గారు ! ఆ అమ్మాయికి యెలావుంది ? యింకాలేచి మాట్లాడ్డంలేదా పాపం?

డాక్టర్ : మాట్లాడకేమండి ! మరలా "ఏటిలో పడతా" నంటూ వెళ్ళిపోవడానికి సిద్ధపడిందిస్వామి.

దయా : అలా అన్నప్పుడు ఆమెను అక్కడవిడిచిపెట్టి మీరు యిలా యెందుకువచ్చారు ?

డాక్ట : కదలడానికి వీల్లేదని గట్టిగా కసురుకునేసరికి "స్వామి వారివద్దకు నేనుకూడా వస్తా" నంటూ ఆమెకూడా బయలుదేరిందిస్వామి !

దయా : బయలుదేరి మీరు యిలారావడంచూచి పరుగున పోయి మరలానదిలో పడదుగదా ?

డాక్ట : వెంకయ్యతాతను వెంటబెట్టుకునిరమ్మనిచెప్పి, మీకు వొక విచిత్రవిషయం చెప్పడానికిముందుగా వచ్చాను స్వామి !

దయా : ఏమిటండావిచిత్రవిషయం ?

డాక్ట : ఆమెపొట్టమీద మన ఆశ్రమ చిహ్నాలువున్నాయి స్వామి.

దయా : (సందేహంతో) ఎందుకు వుంటాయ్ !

డాక్ట : ఏమో స్వామి ! ఆమెపొట్టమీద స్పష్టంగా చంద్ర కళాచిహ్నాలు చూసేసరికి నాకూడా ఆశ్చర్యం వేసింది.

దయా : అయితే ఆమె మన ఆశ్రమంలో పుట్టిందంటారా ?

డాక్ట : తప్పకుండాను.

దయా : (ఆలోచించి జ్ఞప్తినభినయించి) పదునాలుగేళ్ళకు పూర్వం మన ఆశ్రమంలో వొక అభాగిని ప్రసవించి పదిరోజులుగడిచేక పరారి అయిపోయింది. జ్ఞాపకం వుందాండి.

డాక్ట : (జ్ఞప్తి నభినయించి) అవునండిస్వామి. ఆనాడు ఆమె వ్రాసి తనగదిలో పారవైచినలేఖకూడా మీరుచదువు కుని దానిలోని విషయం తరువాత చెబుతానన్నారు కూడాను.

దయా : అవును. ఆలేఖ యింకా నాపెట్టెలోనేవుంటుంది.

డాక్ట : పాపం ! ఆనాడు అదృశ్యురాలయిన ఆ అభాగినిజాడ యింతవరకు మనకేమీ తెలియలేదుగదండి స్వామి!

దయా : ఏం తెలిసింది ? మీరిప్పుడు చెప్పినమాటప్రకారం యీమే ఆ అభాగిని కూతురేమో !

డాక్ట : సరే ఆమెకూతురేఅయితే ! యీమెవల్ల మనకు యథార్థం యిప్పుడే బయటపడుతుందిగదండి. (ప్రభా వతి రాకచూచి) ఇదిగో ! యీమెకూడా రానే వచ్చిందిస్వామి !

ప్రిభా : (విరబోసివున్న వెండ్రుకలతో, పిచ్చిదానిలా ప్రివేశించి) నమస్కారమండిస్వామి ! (నమస్కరించును)

దయా : (చేతులెత్తి) దీర్ఘసుమంగళీభవ.

ప్రిభా : (నిస్పృహతో) చీకటిముసుగులోదాగి అభాగ్యురాలనయివున్న నాకు, వెన్నెల వెలుగుచూడగల యోగ్యతవుంటే ! మృత్యుదేవతనుకోరి యెందుకు ఆహ్వానిస్తానుస్వామి !

దయా : ఆత్మహత్యకంటే మహాపాపంలేదను ఆర్యోక్తి తెలియదా అమ్మాయి !

ప్రిభా : తెలిసి చావక జీవచ్ఛవాన్నయి జీవించివుండమంటారా ? స్వామి.

డాక్టర్ : జీవించివుండక చచ్చి నీవు సాధించేది యేవర్ని చెప్పు?

ప్రభా : (దైన్యంగా) కర్మదేవత నన్ను తన కాలుపెట్టి నేలరాసి పారవేసింది. అందుకు యీజన్మలో నేను యింక చినిగిపోయిన గాలిపటంలా జీవించి అనుభవించేది యేమీలేదండి డాక్టరుగారు !

దయా : లేదని...నీభవిష్యత్తును నీవు యెలాచెప్పగలవమ్మాయ్

ప్రిభా : (మెల్లగా) చెప్పేదేముందండి ! సంఘశాసనాన్ని వుల్లంఘించడం సాధ్యంకానప్పుడు, యెవరయినా చేసేదంతే నండిస్వామి !

డాక్ట : సంఘాన్ని యెదిరించి సాహసంతో కార్యాన్ని సాధించుకోవాలిగానీ, పిరికిదానవయి ఆత్మస్వాతంత్ర్యాన్ని అగ్గిపాలుచేసుకుంటావా? పిచ్చిదానా.

ప్రభా : ఆమాత్రం ఆత్మశక్తిలేనిదాన్నిగనుకే నాభగ్న జీవితాన్ని యింతటితో చాలించి సుఖదుఃఖరహిత మయిన సుస్థిరలోకాన్ని చేరదలచేను డాక్టర్ గారు.

డాక్ట : నీబ్రతుకుమీద నీకింత నిరాశగలగడానికి కారణం కాస్తంత చెబుతావా ? పోనీ?

ప్రభా : చెప్పి ప్రయోజనం యేంవుంది డాక్టర్ గారు !

దయా : చెప్పకతప్పదు. అమ్మాయ్ !

ప్రభా (దుఃఖంతో) నన్ను వివాహం ఆడదలచి వారు అర్ధాయుష్కులయి, యిహలోకయాత్ర ముగించేరని విని, నేను భర్తృసహగమనానికి సాహసించానుస్వామి !

దయా : (చకితులై) భర్తృసహగమనమా ? ఎవరమ్మా నీభర్త.

ప్రభా : (గద్గదస్వరంతో) ఎ...వ...ర...యి...తేం... లెండిస్వామి !

దయా : అమర్ నాథ్ కాదుగదా ?

ప్రభా : (గొల్లున యేడుస్తూ) అవునండిస్వామి ! (కాళ్ళపై పడును)

డాక్ట : (ఆశ్చర్యంగా) అమర్ నాథా ! అయితే అతడు మా ఆశ్రమంలో చికిత్సపొంది హాయిగా వున్నాడమ్మా !

ప్రభా : (సందేహాశ్చర్యములతో) నిజంగా నా డాక్టర్ గారు !

దయా : నిజంగాక అబద్ధం యెందుకాడతాం అమ్మాయ్. ఇప్పుడే మీఅన్న భాస్కర్రావువచ్చి ఆ అమర్ నాథుని చూడడానికి అతడున్న గదికి వెళ్లాడుకూడాను.

ప్రభా : (ఆనందపారవశ్యంతో) ఆ ! మా అన్నయ్యకూడా వచ్చాడా! మా అమర్ నాథ్ బ్రతికేవున్నారా ?

భాస్క : (గబగబా ప్రవేశిస్తూ) బ్రతికేవున్నాడు చెల్లాయ్ యిప్పుడే ఆ అమర్ నాథుని చూచివచ్చాను.

ప్రభా : (సంతోషంతో అన్నాయ్ ! అంటూ గభాలున భాస్కర్రావును కౌగలించుకొనును)

భాస్క : (ప్రేమతో బుజ్జగిస్తూ) స్వామివారి దయామృతం మీ యిరువురిపయిని ప్రవహించగా మీపవిత్ర ప్రణయాంకురాలు యెలా కుళ్లిపోతాయి చెల్లాయ్ !

దయా : ఆదర్శదాంపత్య ప్రభావమే వీరి ప్రేమజ్యోతుల పునఃప్రజ్వలనానికి పునాదిగాని...నా శక్తిమాత్రం యేంవీకాదు నాయనా !

డాక్ట : భాస్కర్రావ్! మీ తల్లిగారిపేరూ...

భాస్క : (అందుకుని) అన్నపూర్ణమ్మగారండి !

దయా : సత్యవతి అని మరియొకపేరేమయినా వుందా ?

ప్రభా : లేదండి స్వామి !

దయా : అయితే డాక్టర్ గారు ! యీామె ఆ అభాగినికూతురు
మెలాఅవుతుందంటారు ?

డాక్ట : కాకపోవచ్చునండిస్వామి ! కాని యీామెమాత్రం
మన ఆశ్రమంలో పుట్టినమాట వట్టిదికాదు.

(లోపల గంట మోగును)

దయా : సరే ! ఆవిషయం ఆ తరువాత ఆలోచించుకుందాం
భోజనంగంట మోగింది లేవండి అందరు.

(అందరు లేచెదరు)

(తెరపడును)

శ్రీః

దశమ దృశ్యం

(సర్వోదయ సమాజాశ్రమం. దయానందస్వామి ధర్మయ్యగారితో మాట్లాడుతూ వుంటారు)

దయా : అదికాదు. ధర్మయ్యగారు నేను అడిగేప్రశ్న ?
ప్రభావతి మీాకు కన్నకూతురేనా ? అని

ధర్మ : మీాకు ఆ సందేహం ఎందుకు కలిగింది ? స్వామి !

దయా:ఎందుకంటారా!మీారావిషయంచెబితేగాని మీాకునేనొక
శుభసందేశాన్ని వినిపించడానికి వీలుండదుగనుక.

ధర్మ : కన్నకూతురు కాదుగానీ స్వామి ! ఆమెను అంత
కంటె ఆప్యాయంగా చూచుకున్నాం.

దయా : చూడ లేదని కాదండి ధర్మయ్యగారు ! యింతవరకు యీమె మీకు కన్నకూతురనే యెన్నో తికమకలు పడ్డాం.

ధర్మ : అలాంటి ధర్మసందేహం మీకు యెందుకు కలిగింది ? స్వామి !

దయా : ఆమాట మీకు తరువాత చెబుతాను... గాని యీమె కన్నతల్లి యెవరో చెబుతారా ?

ధర్మ : కన్నతల్లి యెవరో, కన్నతండ్రి యెవరో నాకు యేమీ తెలియదండి... గాని... యీ మా పాపాయిది ఒక విచిత్రి చరిత్ర...

దయా : ఆ చరిత్రే యిప్పుడు నాకు చెప్పాలి ధర్మయ్యగారు.

ధర్మ : చెప్పడానికేమండి స్వామి ! ఇప్పటికి పదునాలుగేళ్లకు పూర్వం, ఒకనాటిరాత్రి వేకువజామున పాలబుగ్గల పసిపాప మావీధి అరుగుమీద "కేర్ కేర్" మంటూ యేడుస్తూ పడివుండగా నేను నాభార్య నిద్రిమంచాల్నుంచి లేచివచ్చి చూశాం... అక్కడ పాపాయి తప్ప మరియెవ్వరూ లేకపోవడానికి ఆశ్చర్యపడ్డాం స్వామి !

దయా : ఆశ్చర్యంకాదుమరీ ! ఆ తరువాత ?

ధర్మ : తరువాత భగవంతుడు మాకు యీ బంగారు పాపాయిని ప్రిసాదించి, పాపాయిలేని లోటు తీర్చాడని, పరమానంద భరితులం అయ్యామండిస్వామి !

దయా : అబ్బ ! ఇప్పటితో నాసందేహనివృత్తి అయింది ధర్మయ్యగారు.

ధర్మ : మీకుగలిగిన సందేహం యెందుకో అని మాత్రం నా సందేహం తీరలేదు. స్వామి !

దయా : (చెవిలో నెమ్మదిగా చెప్తాను)

ధర్మ : (ఆనందంతో) నిజమేనా ? స్వామి !

దయా : నిజంగాక ఆధారంలేనిమాట ఆడతానా ? ధర్మయ్యగారు !

ధర్మ : (సంతోషంతో) అయితే! మీ అనుగ్రహంవల్ల ఘోర పాపానికి గురికాకుండాతప్పి ధన్యులంఅయ్యాం స్వామి!

దయా : దైవానుగ్రహంవల్ల సత్యం బయటపడింది గనుకనే సత్యవతీదేవి శీలవతిగా, ప్రభావతి సౌభాగ్యవతిగా సువర్ణాక్షరాలతో చరిత్రలో చిత్రింపబడగలిగేరు ధర్మయ్యగారు.

ధర్మ : అడగడం మరచిపోయాను శ్రీహరిరావుగారికి మీకు గణపతిగారితో కలిసి రమ్మనే కబురుపెట్టేరా ? స్వామి!

దయా : సరి ! సరి ! గణపతిగారితో కలిసి రాకపోతే! శ్రీహరి రావుగారి జీవితనాటకం సుఖాంతంగా సమాప్తి కాదు గదండి ! ధర్మయ్యగారు.

ధర్మ : (చూచి) అదుగో స్వామి ! ఆ యిరువురు మీరన్న ప్రకారం కలిసే వస్తున్నారు.

శ్రీహ : (ప్రవేశించి) నమస్కారమండి స్వామి !
గణ : (సమీపించి) స్వామివారికి శతకోటి నమస్కారాలు.
దయా : (చేతులెత్తి) ఆయురారోగ్యాభివృద్ధిరస్తు దయచేయండి. దయచేయండి !
శ్రీహ : (ధర్మయ్యగారినిచూచి) మాకంటే ముందుగా ధర్మయ్యగారే దయచేసేరు. (కూర్చొనును)
గణ : (ఆక్షేపణగా) శ్రీహరిరావుగారివంటి శ్రీమంతుల్ని చెందనాడుకోవడం శ్రేయస్సనే తలచేరా ? ధర్మయ్యగారు! (కూర్చొనును)
శ్రీహ : (అసూయతో) ఏరుదాటి తెప్పతగలేసే యిలాంటి మనుష్యులతో వ్యవహారాలు యెలావుంటాయనుకున్నావ్ మరి ?
ధర్మ : (వ్యంగ్యంగా) ధర్మపన్నాలు చెప్పేవారేప్రపంచంలో యెక్కువగా దారుణకృత్యాలుచేస్తారు.
శ్రీహ : (కోపంతో) ఏఁవిటి ? ధర్మయ్యగారు ! మీారన్న ధర్మసూక్తి ...
ధర్మ : ఏఁవుంది ? వున్నమాటే అన్నాను.
గణ : ఏఁవిటావున్నమాట ? ధర్మయ్యగారు.
శ్రీహ : ఏఁవిటంటూవా ? మొదట నాకిచ్చి పెళ్లిచేస్తానన్న తన కూతుర్ని యీా ఆశ్రమంలోవుంచి, మనకు మసిపూసి మారేడుగాయచేయడమే.

గణ : మాయచేయడానికి మీరు వ్రాయించియిచ్చిన శుభలేఖ కూడా మాదికాదంటారా ?

శ్రీహ : ఆ ఆధారమే మనకు లేకపోతే ! పాతిక వేల రూపాయలకు పరువునష్టందావా వేయడానికి మనకు దారి కూడా లేకపోయేదేగా ?

ధర్మ : మీవ్యవహారం పరువునష్టందావావరకుకూడా వచ్చిందన్నమాట !

గణ : రాక? ఇరువదివేల రూపాయలనోటుబాకీ, అరవయి కాసులబంగారం మీపరంచేసి "రెండిటికి చెడ్డరేవళ్ళమయి నోరుమూసుకుని వూరుకుంటామనుకున్నారా ?

శ్రీహ : (ఈసడింపుతో) ఆనాడు నాకు అరచేతిలో వైకుంఠం చూపించి మీపని మీకయ్యాక పెళ్ళికూతురు కనబడలేదనడమేనా ? మీపెద్దమనిషితనం? ధర్మయ్యగారు!

దయా : చినుకూచినుకు గాలివాన చేసుకోవడమేగానీ, గతించిన పనులగురించికాదని, అవునని కలహంపెట్టుకుని కలిసివచ్చేది యేమీలేదు.

శ్రీహ : సరే స్వామి ! పెళ్ళికూతురు మీఆశ్రమంలోవుంది రమ్మని మీరు మాకు కబురుచేసేరుగనుక...

గణ : ముందు జరగవలసిన వివాహ కార్యక్రమాన్ని సక్రమంగా మీచేతుల్తో చేయించేబాధ్యతమాత్రం మీది స్వామి !

దయా : బాధ్యతకేంగాని ! ధర్మంప్రకారం వివాహం మా ఆశ్రమంలో జరిపించడానికి మా అభ్యంతరం యేమీ వుండదు.

శ్రీహ : సంతోషంస్వామి ! మీ చేతుల్లో నన్నొక గృహస్థుణ్ణి చేయడంకంటే నాకేంకావాలి ?

దయా : శ్రీహరిరావుగారూ ! యిప్పుడు కొన్ని నామాటలకు మీరు సరిఅయిన సమాధానం యిస్తారా ?

శ్రీహ : ఇవ్వడానికేమండి భగవంతుని సాక్షిగా ప్రమాణం చేసి మరీయిస్తాను అడగండి స్వామి !

దయా : పదునాలుగేళ్ళకుపూర్వం మీయింట్లో సత్యవతి అనే అమ్మాయి కొన్నాళ్ళు వున్నట్లు మీకు జ్ఞాపకం యేమయినా వుందాండి !

శ్రీహ : (కొంచెం కంగారుపడి తమాయించుకుని) జ్ఞాపకంలేకేమండి కొన్నాళ్లు కాదు కొన్ని యేళ్ళు వుందిస్వామి!

దయా : ఉంటే ఆమె గుణశీలాలెలాంటివో మీకు బాగా గుర్తున్నావా ? రావుగారు.

శ్రీహ : (ఇంకా కంగారుపడి తికమకలుపడును)

గణ : (అందుకుని) ఆమె మీరింటనుండే రోజుల్లో శీలవతిగానే కాలక్షేపం చేసిందిస్వామి !

దయా : ఆమెను రావుగారేమయినా పరిణయం ఆడడానికి ప్రయత్నం చేశారా ?

గణ : చేసినమాట సత్యమేగానండి స్వామి! యేల్నాటికని యేదోవుండి, వీరికి పాపం ఆమెను పెళ్ళిచేసుకోవ డానికి వీలయింది కాదులెండి!

దయా : వీలుకాలేదని, ఆమె వీరియిష్టంమీదే వెళ్ళిపోయిం దంటారా? యెక్కడికయినా!

శ్రీహ : (తటపటాయిస్తూ) చిత్తంస్వామి!

దయా : ఎక్కడికి వెళ్ళిపోయిందో మీరు యేమయినా చెప్ప గలరా?

గణ : పుట్టింటికే పోయివుంటుందని వూహించాం కాని... అక్కడికికూడా వెళ్ళలేదని విని చాలా విచారించాం స్వామి!

భాస్క : (గబాలున ప్రవేశించి క్రోధంతో) విచారించారు ఆసాధ్వీమణి జీవితవృక్షాన్ని కూకటివ్రేళ్ళతో కూల ద్రోచి మీరు చాల విచారించారు. అర్థబలంగల మనం యేంచేసినా చెల్లించుకోగలమని కండకావరంతో కళ్లు నెత్తికెక్కి, ఆత్మద్రోహం, వంశద్రోహం, సంఘ ద్రోహంకూడాచేసి మానవజాతికే చీడపురుగులమయి పుట్టేమన్నమాట మరచిపోయి యింకా మనుష్యుల మనుకునే మీరు యీ స్వామివారియెదుట మాట్లాడు తున్నారా?

శ్రీహ : (బుకాయింపుతో) ఏం? ఏంవిటి నీవాగుడు మను ష్యులంగాక మ్రానుల మనుకున్నావా?

భాస్క : (ఆవేశంతో) కళ్లు పొరలుగ్రమ్మి అరిషడ్వర్గాన్ని ఆరికట్టుకోలేక అన్నం పున్నెం యెరుగని ఆ సత్యవతీ దేవికి చేసిన మహాద్రోహానికితోడు, కన్నకూతుర్నే కామించి పెళ్లిచేసుకోవాలని తలచిన యీ శ్రీహరి రావుగారు మానవజన్మమెత్తి నేయి అన్నంతినే మనుష్యులో, గడ్డిగాదరాతినే పశువులో మీరు చెప్పండి స్వామి !

గణ : (తడబడుతూ) అలా అసంబద్ధంగా మాట్లాడం అన్యాయం.

భాస్క : (ఇంకా ఆవేశంగా) కాదుమరీ ! దేవాలయానికి గుమాస్తాగిరిచేస్తూ "చెప్పేవి శ్రీరంగనీతులు దూరేవి దొమ్మరగుడిసెలూ'' అనే సామ్యంగా సంచరిస్తూ పైమెరుగు మాటల్తో ప్రజల్ని మోసగిస్తూ నీతి నిజాయతీల్తో నిమిత్తంలేకుండా బ్రతుకుతూవుండే యీ గణపతిని పయోముఖవిషకుంభమనాలో, గోముఖవ్యాఘ్రమనాలో కొంచెం చెప్పండి స్వామి !

దయా : ఆగు నాయనా ! అగ్గిమీదగుగ్గిలంలా అలా మండిపడుతూ అప్పుడే అంత వుడుకు జుట్టుకుంటూవెందుకు?

శ్రీహ : (సిద్ధాంతపోయి) ఏఁవిటండి స్వామి ? ఈగందరగోళం అంతా ?

దయా : తినబోతూ రుచి అడగడం యెందుకండి ! ఇంకొక నిమిషంలో విషయం మీచెవులారా వింటారు. (బిగ్గరగా) డాక్టర్‌గారు డాక్టర్‌గారు ! యింకా మీకు ఆ కవరు కనిపించలేదా ?

డాక్ట : (లోపల్నుంచి) కనిపించింది స్వామి (అంటూ ప్రవేశించి) ఇదిగోనండి ! (కవరీయబోవును)

దయా : నాచేతికి యివ్వడానికి కాదండి డాక్టర్‌గారు ! మీరే దానిలోని విషయం ఆమూలాగ్రంగా చదివి, మాకందరికి వివరంగా వినిపించండి.

డాక్ట : చిత్తంస్వామి ! (కాగితంతీసి చదువును) శ్రీపరబ్రహ్మస్వరూపులయిన స్వామివారి దివ్యసముఖానికి మీ శిష్యురాలు చందనం సత్యవతి వందనంబులతో వ్రాసుకొను విజ్ఞాపనం. మహాశయ ! ప్రత్యక్షంగా నా కన్నీటిగాధను మీకు విన్నవించుకును సాహసంలేక, పరోక్షంగా నాయీలేఖద్వారా తెలియజేసుకొనుచున్నందుకు క్షమింప ప్రార్థన.

నేను పుష్పగిరి వాస్తవ్యులు జానకీదామోదరులను పుణ్యదంపతులకుబుట్టిన అభాగ్యురాలను. శ్రీహరిరావుగారి రెండవభార్య గౌరీదేవికి చిన్నతనంనుంచి చెలికత్తెగా వుంటూ ఆమె అత్తవారింటికి వచ్చినప్పుడు ఆమెతో నేనుకూడా శ్రీపురం రావుగారి

యింటికివచ్చి ఉండిపోయాను. పాపం గౌరీదేవికష్టం తేలేదనే కారణంగా, రావుగారి క్రోధాగ్నికి మిడత అయి కాలవాహినిలో కలిసిపోయినా, నేను శ్రీవారి మాయామోహితురాలనయి మాయింటికి వెళ్ళలేక పోయాను. రజస్వలనయియున్న నన్నుచూచి రావు గారు నే నెంతకాదని మొత్తుకున్నా, నాకళ్ళుగప్పి పెళ్ళాడతానని, నాశీలాన్ని చెడగొట్టేరు. చివరకు గర్భవతినయ్యాక పెళ్ళాడమని నేనెంతయేడ్చినా విని పించుకోక, పుట్టింటికిపొమ్మని లేకపోతే ప్రాణాలు తీస్తానని పరవళ్ళుత్రొక్కేరు. కసాయివాని కాలిక్రింది మేకపిల్లలా గడగడ లాడిపోయాను. గత్యంతరంలేక పోయింది. ఆరాత్రి కన్నుపొడుచుకున్నా కనిపించని కారుచీకట్లో, యెవరికంటా పడకుండా వూరుదాటి వెళ్ళిపోయాను. ఎనిమిదిమాసాలు అజ్ఞాతవాసంచేసి రైతుబాబుల సహాయంతో మీ ఆశ్రమం చేరు కున్నాను. ఆనాటి నా అసహాయస్థితిలో ఆదుకుని మీరు మీడాక్టరుగారు నాకుచేసిన మహోపకారానికి జన్మజన్మకు కృతజ్ఞురాలనయి వుంటాను. నాకడుపు పంట అయిన నాపాపాయి నాలాదురదృష్టవంతురాలు కాక, యెప్పటికయినా మీ కంటబడితే పలానా చందనం శ్రీహరిరావుగారి వంశాంకురం అనిమాత్రం

వెల్లడించి నన్ను శీలవతిగాచేసి భారత నారీమణుల ప్రఖ్యాతిని కాపాడండి. ఆనాడుగాని నాఆత్మకు శాంతి చేకూరదు శెలవ్. ఇట్లు, మీ విధేయురాలు చందనం సత్యవతివ్రాలు.

దయా : (శ్రీహరిరావుగారూ ! మా డాక్టర్‌గారు చదివి విని పించిన లేఖ మీరు సొంతంగా విన్నారుగా ?

(శ్రీహరిరావు, గణపతులు గడగడా ఒణికిపోతూ యేమీ మాటాడరు)

దయా : (బిగ్గరగా) ప్రభావతి! ఓ ప్రభావతి! (అని పిలచును)

ప్రభా : (ప్రవేశించి) నమస్కారమండి స్వామి !

దయా : ప్రభావతి! చూడు! మీనాన్నగారు వచ్చారు వారికి నమస్కరించు. ఆశీర్వదిస్తారు.

ప్రభా (ధర్మయ్యగారికి నమస్కరింపబోవును)

డాక్ట : వారికికాదమ్మా ! (శ్రీహరిరావును కనపరచి) వీరికి.

దయా : అవునమ్మా ! వీరే నీకన్నతండ్రిగారు.

ప్రభా : (తెల్లబోయి ధర్మయ్యగారివంక చూచును)

ధర్మ : అవునమ్మా ! నేను నీ పెంపుడుతండ్రిని.

భాస్క : స్వాములవారు చెప్పినట్లు నిన్నుగన్నవాడు వీరే చెల్లాయ్ !

ప్రభా : (శ్రీహరిరావుగారివైపుకు బెదరుతూ చూచును)

శ్రీహ : (చేతులుచాచి) అవునమ్మా ! దౌర్భాగ్యుడనయిన నేనే నీ కన్నతండ్రిని.

గణ : (వణకుతూ స్వామికి నమస్కరించి) స్వామి వెన్న లాంటి శ్రీహరిరావుగారి మనస్సును యెప్పటికప్పుడు నా స్వార్థానికయి మచ్చుమందులాంటి మాటలు చెబుతూ మార్పు కలిగిస్తూ దుర్మార్గాలు చేయడానికి దోహదంచేస్తూ వచ్చిన దుర్మార్గుణ్ణి నేను. మొదట నాకూతుర్ని కట్టబెట్టాలనేకాంక్షతో రావుగారికి యేల్నాటిశని వుందని, యేడేళ్లు దాటితేగాని వివాహం చేసుకోవడానికి వీలులేదని మాయాజ్యోతిష్కునితో చెప్పించి, సత్యవతీదేవి కాపురానికి చిచ్చుపెట్టిన చండాలుణ్ణినేను. ఆదర్శమూర్తిఅయిన అమర్‌నాథునిమీద అనేక అపవాదులుమోపి రావుగారికి కోపం తెప్పించి కొట్టించడమేకాకుండా డాక్టర్‌గారికి లంచమిచ్చి చంపించాలనికూడా ప్రయత్నించిన పాపాత్ముణ్ణి నేను. యీ ప్రభావతి రావుగారిని పెళ్ళిచేసుకోనని నిరాకరించినా యీ ధర్మయ్యగారికి మాయమాటలుచెప్పి ఒప్పించిన మహాద్రోహినినేను. అంతేగాని యీరావుగారు మాత్రం బుద్ధిపూర్వకంగాచేసిన మోసం యేదీలేదు. అందుకు నాపాపానికి ప్రాయశ్చిత్తంగా నాప్రాణాలు బలిచేయవలసినవాడను నేను (బాకుతీసికొని పొడుచుకొనబోవును)

భాస్క : (గణపతిచేతిలోని బాకు లాక్కొని) గణపతిగారు! మీకర్తవ్య నిర్వహణం ప్రస్తుతం యిది కాదండి! యింతవరకు శ్రీహరిరావుగారితో చెడుపనులు చేయించిన మీరు యికనుంచి మంచిపనులు చేయించడం మీ యిరువురికి యిహపర శ్రేయోదాయకం.

దయా : అవును. పశ్చాత్తాప జలాల్తో మీ హృదయమాలిన్యాల్ని ప్రక్షాళనం చేసుకుని మీ మనఃప్రవృత్తుల్ని మార్చుకోండి. ప్రాయశ్చిత్తాల్ని చేసి మీపాపాల్ని పరిహరించుకోండి. అంతేగాని బలవంతంగా ప్రాణాలు తీసుకుంటే! భగవంతుడు మెచ్చుకుంటాడా? శ్రీహరిరావుగారూ! సత్యవతీదేవి ఆత్మకు శాంతి చేకూర్చాలనే సంకల్పం మీకు వుంటే సంతోషంగా ఆమె కుమార్తెను మీ మేనల్లునకిచ్చి పాణిగ్రహణం చేయించండి. యింకా ఆ సత్యవతీదేవి పేరు చిరస్థాయిగా వుండేలా ఆమె పేరిట ఒక అనాధ శరణాలయాన్ని నిర్మించండి. అది మీ కర్తవ్యం.

శ్రీహ : చిత్తంస్వామి! మీఆజ్ఞ ప్రకారం అమర్‌నాథ్ ఆస్తి అమర్‌నాథ్‌కిచ్చి పాణిగ్రహణం చేయిస్తాను. నా స్వంత ఆస్తి అమ్మి మీ ఆశ్రమంలోనే అనాథశరణాలయం కట్టించి నా జీవితశేషాన్ని ఈ శరణాలయ సేవలోనే గడుపుకుంటాను!

గణ : నేనుకూడా నా ఆస్తిలో సగంఅమ్మి ఆడబ్బు ఈఅనాధ శరణాలయానికే యిచ్చి రావుగారితో యిచటే వుండి పోతాను స్వామి !

దయా : తథాస్తు !!

ధర్మ : "శుభస్య శీఘ్రం" అని ప్రభావతీ అమర్‌నాథుల పాణి గ్రహణమహోత్సం యిప్పుడే జరిపించండి. స్వామి !

శ్రీహ : (సంతోషంగా ప్రభావతి చేతిని అమర్‌నాథ్ చేతిలో పెట్టును.)

(ప్రభావతీ అమర్‌నాథ్‌లు స్వామికి నమస్కరింతురు.)

దయా : (చేతులెత్తి)

సీ॥ విమల స్వరూపంబు విశ్వసామ్రాజ్యంబు
భవవర్తనంబు భూపాలనంబు
శత్రుషడ్వర్గంబు శత్రువర్గంబు
నిర్ధశత్రుండు మరుండే నియంత
అన్యోన్యసుస్మిత హాసముల్ సప్తాంగ
ములు నవయౌవనము ఘనకోశ
మూహాలు చట్టంబు లుజ్వలాలాపంబు
కానుక చూడ్కులు ఖడ్గవితతి

తే॥ మీరలకు నవదంపతులార ! మీరు
పరిణయ రాజ్యైక పాలనా బద్ధులగుచు
స్వహిత పరహితముల సమత్వముగఁదలఁచి
దేశకళ్యాణ కరకార్య దీక్షనునుఁడు॥

(ప్రభావతీ అమర్‌నాథులు శ్రీహరిరావుగారికి
ధర్మయ్యగారికి నమస్కరింతురు.
వారిరువురు ఆశీర్వదింతురు.)
(అందరు నిష్క్రమింతురు.)
(తెర పడును.)
ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః
— సమాప్తం —

శ్రీ కవిగారి గ్రంథములు

(అచ్చులోనున్నవి)

1. సంస్కృతాంధ్ర హిందీ ప్రబోధిని

   తెలుగు చదువను వ్రాయను తెలిసిన ప్రతివారు నొక సంవత్సరములో దీనిసహాయమున స్వయముగా సంస్కృతాంధ్ర హిందీభాషలను నేర్చుకొని ధారాళముగా మాట్లాడ గలుగుదురు.

2. సూక్తిసుధానిధి (ప్రథమభాగము)

   సంస్కృత శ్లోకము, దానికి సరియగు తెలుగు పద్యము హిందీలో వచనము నుండును.

3. దండక కుసుమావళి

   ఇది సంస్కృతాంధ్రవాణికి నవ్యభూషణము.

4. సర్వోదయం (నాటకము)
5. సుపరిపాలనము (నాటిక 1, 2 భాగములు)
6. పశ్చాత్తాపం (నాటిక)
7. సత్యనారాయణమహాత్మ్యము (పద్యకావ్యము)

వలయువారు :

ఆముజాల నరసింహమూర్తి,

హిందీప్రచారక్

తోలేరు, P. O. భీమవరం తాలూకా, (ప॥ గో॥ జిల్లా.)

సీతారామ పవర్ ప్రెస్, భీమవరం